

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De turre cremanta - Cod. Aug. pap. 162

Jacobus <de Paradiso>

[Reichenau], [15./16. Jahrh.]

Teil 2, Druck: Tractatus de contractibus et vitaliciis mit handschriftlicher
Bemerkung am Ende

[urn:nbn:de:bsz:31-90421](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-90421)

V. Supplicatio Principis dicitur in monte
de ...
spiritu ...

Incipit tractatus de contractibus et vitalicis etc. *Inylo bapto appus*

Sume tibi librum grandem ysa. viij. kmi ubi xps no
e fundamentu nullu boni opis e edificiu. c. lxxxij
Paulus fundamentu enim aliud nemo potest po
nere nisi id qz positum est ihesus xps. i. cor. iij.
Glō id e fides xpi scz que p dilectōz operat p hanc xpus ha
bitat in cordibus Aliud nō est fundamentu hoc ostendit ne
minē sunt p̄ire Hec glō sicut em̄ deus dilexit mundū ut filiū
suū unigenitū daret ut omnis qui crediderit in eū non peat
sed habeat vitā eternam iobis. iij. Quisquis aut xpm credit
euāgelio credit glō ad Gal. ij. Quia credere xpo est crede
re que vera sunt que dicit credere vō in xpm includit bonam
opationē/omnis inquit glō. xpus Math. viij Qui audit vba
mea et facit ea assimilabit viro sapiētī int. futuro prouidētī
Qui edificauit domū suā supra i terris firmitatē fidi petrā
id e xpm glō Ille edificat in xpo qui qz vidit ab illo facit et
descendit pluuia aerea p̄catum impugnacō Et venerūt flus
uia potentū p̄secutio niue uel blandicie uel maligni spiritus.
Et flauerunt venti et irruerunt in domū illam hec omnia ir
ruerunt in edificiu v̄tutum et nō cecidit fundata enim supra
firmā petrā Et respondit xpus dicens Oīs qui audit verba
mea hec scz in monte dicta et non facit ea non habet excusa
cionē sed est ruina eius magna qz monita salutis cōtempnit
Ergo similis erit gentili illis iudeo uel dyabulo viro stulto
qui non prouidet qui edificauit domū suam supra arenā que
feruida est in spe terrenorū et descendit pluuia et venerunt
flumina et flauerūt venti et irruerūt in domū illā et cecidit
glō Oīs scia que fixa in deum spe nō pmanet Intemptacio
mbus non valet subsistere et tanto plus augit quanto plus
in hys que mundi sunt a superioribus disungit et fere omnes
mali uel fidei boni ingruente qualibz temptacōe peiores fiūt
cadunt ergo qz non sunt edificati in xpo glō Qualicūqz sint

Inl. 2
a

Dei p[ro]p[ri]o male

que sup concupiscenciā vitiorum fiunt nō stabunt S; procho:
dolor sicut legitimus in expiencie li. q; multi diuites et multi
aly querunt ocum qd est oim temptationū et malorū cogita
cionū et in utiliū sentiua ut dicit Bern. et etiā henricus de
balsia in prologo suo sup gen. infinita genera hoim intuntur
euadere laborē Quidā pfurtū. quidā p pdam quidā p ludū
Aly p vsurā aly p illicitū tractū rē Et illi oīs cum talibus
iniustus acquisitis cadunt et erit eorū ruina magna cū dicit
eis Ite maledicti rē qz non sunt fundati in xpō Sed qz kmi
ut dicit Greg. Omelia et fr ezech. impio mors debet Sed ei
aspeculatore via vite nuncianda ē et eius impietas increpan
da est Si vō speculatoz id est pdicatoz tacet ipse impius in
iniquitate sua moriet qz impietatis eius meritū fuit ut dig
nus non esset ad quē speculatozis sermo fieret sed sanguinē
eius dñs de manu speculatozis requirens qz ipse hūc occidit
qui eum tacēdo morti perdidit Et cū michi indignissimo ad
hoc officū incumbit ex obediencia et officio vobis pdicare
et ostendere viā veritatis Et uideo q; heu multi errauerunt
a uia salutis ut timendū est potissime laborantes pro reddi
tibus habenduz non ad eorū merā necessitatē nec ad reipub
lice uel proximorū utilitatē S; pure et solū ad agendū eorū
ocia voluptatē et auariciā ita q; bñ possum dicere illd̄ ysaie.
lvj. Oīs in viā suā declinauerūt vnusquisq; ad auanciā suā
asummo vsq; ad nouissimū igit ne forte aly pdicauerim ipse
reprob; efficiar. 1. Cor. cū dei igit auxilio a quo cuncta bo
ra procedūt et a quo oīs sapia est Eccia. 1. intendo vobis a
liquas informacōes et doctrinas sumptas et collectas aplu
ribus doctoribus et mgris dare in quibus potestis aliqualiē
informari quomō licet hēe redditus perpetuos vel non Et
quomō nō licet castra vel villas et alia in mobilia impigno
rare qz vsura est et de vitalicys et signanter quomō tract;
reempcōs p̄t aliqualiē licite hē Et ne videat̄ proterue repro
bare doctores et mgrōs tam antiquos q̄ modnos tractātes

de ista materia contractuū idcirco plectus multis tractatibz
faciam sicut apes que ut dicit Ambrosi2 in exameron Inter
herbas et flores q̄ sibi sunt agrua recolligit et requirit Sic
recolligā et requirā int̄ dicta et doctrīnas eorū q̄ sunt michi
magis agrua et magis vtilia Et illas informacōes probabo
auctoritatibz sacre scripture sanctorū qz doctorū et sacri euā
gely cū ostensioe rescripti grandis libri qz quilibz dz reape
et in eo cū studio legere s̄m exhortacōz dñi dicentis. **Sume**
tibi libz grandē **Queso** igit̄ notandū qz omnipotens de2 ab in
icio inēmtate qz dā libz dictauit et sunt m. cccc. xlvij. anni
qz eum ad t̄ram destinauit pro quo multitudo angelorū exul
tauit qz quadragita septiamis in quodā strimo nobilissimo oc
cultauit que xxxij annis in t̄ra clausis reseruauit hic in alto
pulpito ē collocatus et oī populo reserat2 Et quicūqz fidei
um hūc libz didicerit et cottidie in eo legerit diligēt cum
studio vitabit viā que ducit ad infernū et forte etiā q̄ ducit
ad purgatoriū qz hō p̄t cum tāto studio istū libz legere qz
immediate aīa eiusdē egredit̄ a corpe euolat ad celestē padi
sum Et dabit̄ vnicuiqz liber iste et dicet̄ sibi lege et respō
debit nescio lras psa. xxxix. **Quia** forte dicit̄. **Quo** hūc libz
legā qui nunq̄ didici t̄ram audi ergo et hūc libz te docebo
et tibi demonstrabo rescriptū eius et cū diligēt audis ee
an̄ oculos cordis tui reponas et sp̄ in eo om̄z necessitatē aīe
in eo legere valeas ecce iste liber ē ip̄e vngem̄2 dei filius
qz p̄r celestis pro nobis p̄toribus de celo ad t̄rā destina
uit et in strimo nobilissimo scz gloriose marie v̄gis vtero no
uem mensibz occultauit qz xxxij ānis clausum in hoc seculo
reseruauit. sed in die pasaphen collocat2 est in altissimo crus
cis pulpito et reserat2 ad salutē omī populo Et sicut libri
explicantur folia sic cruce explicantur crura et brachia ex
tendantur ut in passione eius in quā in libro legas et om̄z
nem anime in eo necessitatem et informacionē inuenias hūc
librum sp̄ debes inspicere vt ad istas vitare de via contractuū

De libro vite

et aliarum malarum viarum quarum nouissima ducunt ad mortē eternam ergo ostendam tibi ut premisi rescriptū illi? libri et hic ostendo figurā crucifixi dicendo respicite et leuate capita v̄ra qm̄ appinquat redemptio v̄ra Luce. xxi ecce rescriptū libri vite scz v̄ngem̄ti dei filij scdm̄ humanam naturā in alto pulpito crucis positum et reseratū et reuera v̄ngem̄tus dei filij dñs n̄r ih̄s x̄ps bñ d̄r liber vite eo q̄ in eo est forma vite viuendi qz ad formas vite x̄pi p̄t quilibz corrigere vitam suā sicut liber corrigat ad libz v̄n glō sup illd̄ psal. Et in libro tuo om̄s scribent hoc dixit x̄ps p̄n̄ et p̄sona sua in li. tuo scz in me qz dedisti formā iusticie hoibz scribent id ē seruent Et noīabunt om̄s xp̄iam a x̄po Nicolaus de gota dicit Qui nō sunt scripti in libro hoc damnabuntur Apoc. ij. Qui non est inuentus scriptus in li. vite missus est in stagnū ignis Et nota bñ qz iste liber sc̄ptus est triplici mō Pr̄mo tanq̄ i cera vt naturalē oñderet obedientiā et ductibilitatē et ut se oñderet esse lucis materiā ut dicit d̄ seipso ioh̄is iij Ego sum lux mūdi Et qz talis sc̄ptura de leui posset deleri iō Sec̄do uoluit scribi tanq̄ in pelle alba ut ostenderet sue nate mundiciā et etiā vite sanctitatē qz p̄t̄m nō fecit nec iuent? ē dol? in ore ei? .i. pet. ij Sz qz hec sc̄ptura etiā deleri posset p̄ ignē cupiditatis iō Tercio uoluit scribi uel sculpi tanq̄ in silice vt non posset deleri in silico manēte silicis substantia et s̄gt illā scripturā qua scriptus ē in cruce cū lancea cū qua vnus militum latus eius apparuit et continuo exiuit sanguis et aqua ioh̄is x̄ij hec ē silix seu petra q̄ figurata est Exo. xvij. vbi legit qz dñs ait ad moysen En inquit ego stabo corā te ibi supra petrā oreb p̄cucies qz petra tibi eribit exea aqua ut bibat ppl̄s hoc glosat vuilhelmus d̄ milite. d. En ego stabo corā te ibi sup petrā p̄t̄ est eius scdm̄ humanā naturā 1 Cor. x sup hanc stat scdm̄ diuinam naturā qz naturaz q̄ assumpsit nunq̄ deponet p̄cutit p̄t̄ qm̄ de latere eius p̄forato fluit aqua ad l̄ram vel aqua

baptismi qua irrigat eccia seu aqua doctrine Ezech xxxvii
aque redūdantes a latere dextro et sanabuntur et viuunt
oīs ad quos uenerit torrens hec uilhel. cū igit hec aqua
scz doctrina q̄ sanat et facit oēs uiuere ad quos uenerit eru
pit de pet sup quā edificata est eccia Mat. xvi, iō non im
merito illa doctrina q̄ effluxit de ore ipsius petre si xpi erit
fundamentū nre speculacōis scz ipsi2 matie de tractib2 et
hoc iō ut xps sit fundamentū pntis opis ne sup edificū de
struat p diuersas impugnacōnes nri psecutoris scz dyaboli
Qui tanq̄ leo rugiens circuit q̄ris q̄ deuoret 1 pet ij Et bñ
diz leo rugiens p̄t fortitudinē et crudelitatem eius qz nulli
p̄cet Jere. lxj. Crudelis ē et non miserebit̄ cui optet fortit̄
resistere et hoc ī fide scz mediatoris dei et hoīm ihū xpi p q̄
sum2 liberati a pctō sine qua fide nullus poterit saluari ut
dicit .b. aug2 Adoptatū ergo respice ī rescriptum libri uite
scz ihū xpi et in oībus impugnacōib2 nri psecutoris habe re
fugiū ad passioz ei2 et ut possis fortit̄ resistere Sume ē libz

¶ Prima pars.

DE diuino igit ofisus adiutorio q̄ p̄sto est oībus
pie deū iuocantib2 iux̄ illud ps̄. p̄pe est dñs oīb2
iuocantibus eū Intendo p̄ntez materiā scz de cō
tractib2 diuidere ī tres ptes p̄ncipales scd3 t̄plicē moduz
quo nri liber grandis scriptus ē ut supra tactū ē Et p̄ia ps
p̄ncipalis erit de p̄petuis redditib2 et qui p̄nt tales red
dit2 licet h̄re Scda ps erit de impignorantib2 et vitalicys
Et t̄cia ps de tractib2 reempcōis **¶** Quantū ad prima ptē
istius matie Sume ē libz grandē libz uite in quo habemus
formā uiuendi et quō scriptus est hoc ipse desidat p̄ beatus
Job xix. d. Quis michi tribuat ut scribant̄ s̄mones mei sp̄
mcera glō itelligit hoc aut̄ desidero scribi ad exemplū Vi
deam2 ergo quō p̄rio script2 ē tanq̄ icera et hoc duplici de
cā P̄rio ut oñderet nat̄ alē obedienciā et ductibilitatē Se
cūdo ut oñderet se esse lucis materiā Nūc quantū ad primū

*De p̄petuis redditib2
De impignorantib2
De vitalicys*

respice rescriptum et attende quō liber n̄r grandis scriptus
tanq̄ incera ut naturalē cōderet obediāz Nonne dixit iob.
1. Deus abis ē ut faciā voluntatē ei? q̄ misit vt pficiāz op?
eius v̄ alexander allef. Orū desiderū ē vt faciā volūtatez
eius qui misit me scz obediēdo et ut pficiā opus eius salutez
alioz procurādo et qz oīs virtus ab obediā incipit q̄admo
dū oīe vicū ab inobediā processit. d. hugo de sa. li. 1. piaz
Ergo studeam? in li. n̄ro p̄no et p̄ncipalit obediā qz ap
postol? ad Roma. v. ait Sic em̄ p̄ inobediāz v̄m? hoīs scz
ade p̄ctōres cōstituti sunt multi glō. id ē oīs sui qui non xp̄i
sunt ita et p̄ obediāz v̄m? hoīs id ē xp̄i iusti cōstituunt multi
glō. id ē oīs sui scz qui sunt xp̄i Sz qz oēs volum? ex iusti
et xp̄i qz xp̄iam a xp̄o noiati inspiciam? ergo formam n̄raz in
xp̄o viuēdi Et sicut ip̄e fact? ē obediēs vsqz ad mortē mor
tē aut crucis Ad phil. ij. Et sic fecit mandatū qz dedit sibi
p̄ Job. xij. Sic obediā? deo et d̄no n̄ro ih̄u xp̄o ut implea
mus eius p̄cepta alias frustra nominamur xp̄iam Vñ Rug? in
li. de vita xp̄iana Cristianū nomē ille frustra sortit? qui xp̄m
nime imitamur Quid em̄ illō prodest vocari qz nō es et no
men vsurpare alienū Sz si xp̄ianū te eē t̄lectat q̄ xp̄iamita
tis sunt gere et merito tibi nomen xp̄iam assume hec ille hoc
iō dixit qz timentū ē qz multi sunt qui glānt de xp̄o et vo
lunt noiari boni xp̄iam Sz volūt in nullo ip̄m p̄mitari et sig
nanter in obediēdo et implēdo dei p̄cepta Timentū est em̄
valde qz q̄ plēs sunt qui student euadere primū p̄ceptū et
laborare oībus a deo iniunctū gen. ij. In sudore vult? tu.
v. p. t. vt dicit henricus de bassia i prolo. sup gen. Omnis
em̄ qui studet se ex̄mire de isto p̄cepto non videt esse bonus
xp̄ianus qz non est verus obediēs neqz sequit xp̄m Sic illi
qui in emp̄cōe reddituū seu in alijs cōtractib? q̄runt ocū vo
luptatē et auariā illa oīa xp̄us cōtempfit qz statim ut natus
est elegit illud qz molestius est carni non p̄pter se sed ad in
formandum nos Vnde in sermone iij de natiuitate domini

no Xij

Cristus elegit q̄ carni molestus est id ergo melius id utili
us id potius eligendus. Quisquis aliud doceat vel suadeat
ab eo tanq̄ a seductore ē cauendū. Ecce xp̄us elegit q̄ salu
brius indicat. Vos aut̄ eligitis q̄ ille reprobat quis prudē
tior a duobus ē cuius s̄m̄a sanire et iudiciū iustus. **Iere.** Et
b. 582. vj moralū sup̄ illd̄ **job v** bō ad laborandū nascitur
et auis ad volandū vult q̄ null2 hō p̄t adipisci etermitatez
m̄i p̄ corpis afflictōz v̄n̄ applūs **1 ad thessz iij** **Ypi** em̄ scitis
q̄ i hoc positi sum2 videat ergo vn2 quisqz v̄t vult saluari
an non vel v̄t sit bonus xp̄ian2 in imitando xp̄m et custo
diendo mādata eius. **Examina** libz d̄scie tue ad libz vite et
vide si sint defectus in li. d̄scie corrige eū ad libz istū et su
me t̄ libz grandē in hoc habes formā viuendi laborandi et
acquirendi summū bonū ad qd̄ creatus es. **Nūc** q̄nt̄ ex quo
optet nos om̄s laborare et nō onari quare tūc redditus et
census sunt it̄roducti. **R̄ndet** s̄m̄ **henricū d̄** h̄s̄z it̄tractatu
de d̄tractibz. **Ad** censuū it̄roductio potuit h̄re malā et bo
nā originē. **Malā** quid̄ ut amorē ocy cū necessariorz copiaz
h̄re/om̄s em̄ d̄tra penalē s̄m̄am qua dictū ē hoim̄ insudore
vultus tui ve. p. t. licet a deo iuste latā cupiunt et student
v̄rys modis sine laboribz necessarijs vite habūdare itaqz
hac de cā qz t̄ra sine labore non profert fruct2 potant quid̄
d̄stituerē census annos sup̄ vineis et agris et ip̄os dare he
redibus. **Vel** vendere potant vineas et agros pro annis cen
sibus vt de illis sine cura et labore vitā trāsigere possint.
Bonā v̄o originē h̄re potuerūt census. **Si** non potentes am
plio labore rōe seny vel infirmitatis d̄stituerūt sibi reddit2
v̄n̄ viuerent in bonis q̄ vel heredibz dederūt vel alyz ven
diderunt. **Icē** si cōitas pollicita d̄stituit redditus sup̄ boīs
singulorz prosustentacōe eorū quos ip̄is ciuibz et sp̄ualibus
p̄ esse optebat et expediebat ut sunt p̄ncipes iudices mili
tes ep̄i sac̄dotes doctores vel v̄bi dei p̄dicatores. **Cū** enim
istorū labores digniores cōi populi necessary prosequenda

*Sup̄ d̄tra om̄s ad laborandū
p̄t reddi s̄m̄ ad d̄tra*

felicitate politica in hac vita et beatitudine perpetua post vi-
te huius transitum impedirent solitudinibus et laboribus ne-
cessariis prout vite acquisitis. Rationale fuit et est ut talibus
a ceteris prouideretur constitucio censuum super possessione aliorum
vel alius duementibus modis de cetero sustentarentur. Si ergo pre-
dictis omnibus redditus constituti sunt ut alio labori. Hys re-
compensent quorum laboribus viuunt. Ista ergo et similes viue-
re prout redditibus et decimis aut laboribus eorum erga quos
se taliter habent. Sed sunt alii qui rationabiliter non permittant viuere de
redditis ut puta plebem fortes laboribus appetunt quia
otia dant vicia. Delicatos autem et otiosos multiplicare rei-
publice non expedit igitur. Hec henricus de bassis. Et hoc ar-
guitur manifeste quod quis redditus seu census introductio potuit
habere ac habuerit bonam originem expedit tamen omnibus viuere de eis
quod aliquid licitum solet dici multiplicat prout intelligi ut. d. henri-
cus de bassis. Prout illud dicitur licitum quod est contra formam legis humane.
Sed otari non est contra formam humane lege ergo habere redditus ad
hunc finem scilicet ad otandum et ut de illis sine cura et labore vitam
transire possit est licitum non propter redditus qui in se illiciti sunt
sed propter abusum illius qui habet quod autem otari non sit contra formam legis
humane probatur per beatum bernardum in libro de contemptu mundi ut dicit
demum inquit dominus Tollite iugum meum super vos sine quod iugo
esse non possumus homo enim ad laborem nascitur et sequitur insudore
inquit vultus tuus. v. p. t. In quod meo finiaz omnes accepimus in
quo sine exceptioe omnes peccauimus homo igitur ad laborem natus
si laborem refugit non facit id ad quod natus est ad quod imundum
venit quod ergo respondebit ei qui misit illum qui ut laboraret
instituit. Hec bernardus. Item Secundo illud dicitur licitum quod est contra formam diuine
legis. Sed lex diuina vult ut nos laboremus. Unde aristoteles in
summa li. 1. ti. xxij. ar. ij. super illud exo. ij. Sed diebus appebe-
ris et facies omnia opera tua ibi. d. aristoteles quod est labor excludens
otium anime inimicum et ad hunc tenemur omnes quod omnes tenentur se
exercere in aliquo utili ratione cuius excludant a se temptationis

licitum ad dicitur in libro

De Otio

ingressus s̄m illd̄ eccia. xxxij. **O**ditte illū i opacōz ne vacet
multa em̄ maliciam docuit ociositas **E**t ē labor actiuoz et
hoc ēca t̄palia vt habeant vñ viuant et alyz subueniant de
quo dicitur ad Ephe. iij. **Q**ui furabatur iam non furetur
magis aut̄ laboret opādo manibz suis q̄ bonū ē vt habeat
vñ t̄buat necessitatē patienti glō qui furabat̄ iam nō furef
id ē non aliquo dolo quid auferat magis aut̄ laboret vnus
quisqz opando non solū p̄ seruos s̄ etiā manibz suis opādo
Dico non praua opa lucri sed qd̄ bonū ē vt habeat non tm̄
vñ viuat s̄ etiā ut t̄buat necessitatē patienti **E**t ad hūc la-
borē s̄m arstenz tenēf fortes corpe ne cogant̄ viuere ocios
se d̄ bonis q̄ debent̄ alyz ergo zc̄ **I**te iij aliquid d̄ licitum
q̄ est d̄forme vite xp̄i qui est liber n̄r grandis i quo habemz
formā viuendi **P**ro quo notand̄ q̄ n̄r liber grandis scz xp̄s
qui d̄r liber vite non solum primo fuit scriptus tanq̄ icera
ut ostenderet se naturalē obediaz s̄ etiā oñderet se esse lu-
cis materiā vñ iob. viij. **E**go sum lux mūdi zc̄ iussis et exem-
plis obediens non ambulat itenebris scz ignorantie pctōz se-
quamur ergo xp̄m non solū primo obediendo mandatis dei
s̄ etiā sc̄do exemplis suis i laborando **V**idemz primo quō
laborauit corpaliē vt sequamur vestigia eius labor enim fa-
cit hoīez fessum **I**hesus aut̄ fatigatus exsedebat sicut super
fontē iob. iij labor facit hoīez sudare **E**t factus ē sudor xp̄i
sicut gutte sanguis de currens in t̄ram luc. xxij. labor ledit
hoīez et facit sibi pustulas in manibus et pedibz s̄ vulnera
labor facit hoīez sitibundū **I**hūs aut̄ dixit i cruce sicut iob.
xxij labor cruciat et debilitat hoīez in corde ihūs aut̄ tm̄ la-
borauit pro nobis in cruce q̄ cor eius scissum est et emissa
voce magna expirauit Mat. xv. **B**ern. in cruce ascendit ut
eminentius videret̄ alta uoce clamauit vt nullus excusaret̄
et clamori lacrimas addidit vt hō opateret̄ s̄ quid clamauit
quid dixit **P**ater inquit in manus tuas commendo sp̄m meuz
Luce. xxij quasi diceret illud Jere. xliij Labor auī i gemitu

meo et requiem non inueni scz in hoc mundo qz vulpes fo-
neas hnt et volucres celi mros filius autē. h. n. h. msi ca.
f. reclinet Dat. viij. ergo pr in manus tuas zc Videat nunc
xpiani vtz licitū sit hū redditus ad ocandū et ad repellen-
dū penalē iugū laboris ase de quibz dicit. h. de bassia De
tractibus isti sunt iquid qui uolūt ase excutere iuste a deo
impositū onus laborz et se supponūt gūissimo oneri pctōruz
qui postqz hic tuxerūt i bonis dies suos i puncto trabūtur
ad ifernū. Sequit̄ correlariū tale qz quilibz adultz tenetur
opare et laborare opa bona et non mala qui saltē vult sal-
uari cū labor sit p̄cum regim szm aug. vñ appoc. xiiij. Opa
em illoz secunt̄ illos vbi di. gilbertz Cū em fidelit̄ labora-
uerūt i vita requiescūt post mortē et secunt̄ eos opa ipoz
sicut serui et familia dñm suum ad defendendū et pparat et
locū glōsum vt struant̄ impetuū vñ anima talis exuta cor-
pore et itrante celeste palaciū dicit sponsus ad angelos vbi
prouer. vlt. date ei de fructu manū suaz et laudent eum i
portis opa eius Sz cete dū veniūt raptōres vsurary volup-
tuosi et aly pctōres nolentes laborare sz ociose viuere et de-
licatā vitā hic ducere dicit eis a xpo scz libro nro vite in quo
non sunt scripti p̄ p̄mitacōz zc Amen dico vobis nescio vos
Dat. xxv. q. d. Ideo vos desero qz vite meritū in vobis nō
agnosco et sic hēs vñ redditus et census hnt originē et quō
oibz vlt̄re nō licz de eis qz optz nos laborare et nō ocare ut
dictū ē Ex p̄dictis igit̄ orit̄ quo simplicū. d. Ex quo sic ē qz
quilibz hō tenet̄ laborare vt dictū ē quare tūc sacerdotes et
religiosi nec nō et nobiles et multi aly fortes et apti ad la-
borandū nō laborant hñdet̄ szm astensz ut supra Quod nō
solū est labor actiuoz itroducēs fructū sz etiā est labor itro-
ducens fructū vt ē platoz de cura subditoz et ē laborz p̄di-
catorz et p̄spiteroz sac̄menta mīstrancū Et etiā ē labor con-
templatiuoz i quibus et si acquiescat mens astrepitu mundi
tū in vīgat sollicitādo dō placendi et alyz graciā impetrādi

*Quid scitis et mihi
les non laborant*

Vnde sponsa Cañ. iij. Ego dormio et cor meū vigilat Nam
in dormitōe ē quies s; in vigilia labor de hys laborib; dic-
tur Sap. iij. Honor labor glō id ē fruct; et p̄dictis labo-
ribus laborantes viuere p̄nt de elemosina q; pro illis a qui-
bus accipiūt vtilit; laborauit hec Arstensis et s; m h. de h. in
capitlō ca. scōe ptis de atracub; Maxime expediebat ut hy
qui cetis oibus in hys q̄ ad deū ptinet p̄esse debuerūt a cul-
tū diuino vacare redditibus dotarent quib; sine exteriori
labore congruent; eoz statui ouementes viuere possent Nam
hoy labores sunt ad cōsecrōz vere felicitatis magis necessar-
y ob etiā maiorē exterioribus vacacōz requirentes. hec ille
S; pro maiori declaracōe istius matie ē notand; q; cōstue-
re cum debita discrecōe et equitate redditus p̄petuos ea in-
tencōe et ob hanc cāz ut de illis sustentent; illi qui alys pre-
sunt in spūalib; et ut serui dei sustentent; in religiombus et
eē diuino cultū vacantes quoz p̄abus et meritis adiuuant;
ceteri de eccia ad cōsequendū adeo b̄ndictōz tā in spūalibus
q; in t̄palibus Et vt etiā ex illis redditibus fundent; eccie
monasteria altaria et alia ad diuinū cultū ptinencia Et fun-
dentur ex illis redditib; hospitalia et domus p̄grinoy ut
exinde sustentent; paupes et infirmi aut etiam vt ex illis sus-
tentent; illi qui alys presunt in ciuilibus et t̄palib; impens-
dant; quoq; pro inuicē ac defensione et bono statu ciuitatis
alicuius aut ville aut patrie licitū est et expediens in repub-
lica rē Ista conclusio probat; ad singulas suas ptes Et prima
ps q̄ est de hys qui alys presunt in spūalib; probat; aucto-
ritate scripture sacre vtriusq; sc; noui testamēti et vetis Nam
diuina testamenti veteris cōstituit sacerdotibus sacrificia dñi
et oblacōes eius et primicias vini et frumenti et oley et ce-
tera que s; m legē populus offerre debuit dñō de quib; erāt
Decime et primicie et quicquid p̄ncipiuz est in munerib; de
quib; habet; deutro. xij et xvij et in alys locis Cōstat etiā
ex nouo testa. hoc nam s; m applm̄ ad thp. ij. Qui b̄n p̄sunt

¶ spūales p̄nt lib; reddere

prespiteri duplici honore habeantur maxime qui laborant in
verbo et doctrina dei ubi glō Quia bñ presunt prespiteri vita
et doctrina digni habeantur a subditis duplici honore ut scz
spuat eis obediēs et extiora mistrent probat etiaz p sacru
euangeliū vñ luc. x. dicit xps liber vite dignus est mercenari
us mercede sua Nōico. de gota Nō solū eterna q̄ debet i pa
tria ad remuneracōz s; etiā tpalia q̄ debet in via ad corpis
sustentacōz vñ mat. x. Dignus ē em opamus cibo suo Grego.
opi pdicatorū dñe mercedes debent Vna i via q̄ nos in la
bore sustentat Alia in p̄ria q̄ nos in resurrectione remunerat
Hic est duplex honor quo digni sunt qui bñ presunt Hec ille
pz igit ex hys scripturis veteris et noui testamenti q̄ in re
publica prouidendū est i tpalib; et exteriorib; vite neces
sarijs hys qui alys presunt in spūalibus S; hoc cōuenient et
apte fieri p̄t hoc mō q̄ ad talē prouisiōz constituat redditus
ppetui cū debita discrecōe et equitate Igit talit constituere
redditus ppetuis tpibus licitū ē et expediēs in republica
q̄ aut census seu redditus h̄re ppetuis tpibus licitū sit ha
betur ex de censib; et acti. 2c Cum applūs circa fines et ca.
sequit prohibem; 2c Scda ps conclusiōis q̄ est de seruis dei i
religiōib; et ex dīno cultui et oīom vacantib; patz expro
batione pcedenti Nisi fuerint talis professiōis quibus ex es
sencia regule obuiet tales reddit; h̄re sic est professio ordi
nis fr̄m mmoꝝ cum tales serui dei presunt alys i spūalib; et
si non oīs i administracōe sacramentoz vel pdicacōe vel
huiōi extiori exercitio vel opacōe tñ presunt vel profunt vi
te merito et oīoe hec henric; ocy Tercia ps conclusiōis q̄ est
defundacōe ecciay et monasterioꝝ probat Nā lex diuina
vñ testamenti noui scz et veteris data ē ad ordmandū
p̄cipalit̄ homies in deum non solū p̄ interiores actus mētis
s; etiam p̄ qued extiora opa quibus hō suā szuitutē et diuī
nam honorificaciā dz profiteri Talia aut opa ad diuinum
cultum ptinencia deo sollemniter exhibendum i ecclesijs et

templi ad hoc constructis adhibitis illis quibus dei ministri ad
hoc specialiter deputati et ordinati utantur tanquam instrumentis
colendi deum cuiusmodi sunt sacra vasa vestes sacre et si-
milis Et talia in lege veteri vocabantur sacra. Sed expediens
est immo debitum et necessarium in republica talia procurari quod
valde convenienter fieri potest quam pro talibus in staurandum sunt com-
munes et perpetui redditus constituti Et reuera pro cultu domino
perpetuando vel pro alia pia provisione pro perpetua fundata
aut pro quibusvis beneficiis ecclesiasticis cum ecclesiastica beneficia
debeant esse perpetua id est in perpetuum instituta necesse est
ut dotentur talia perpetuis redditibus seu censibus Actum. rix
placuit et ex de cen. et exorcio capi. 1. Alias diuinus cultus
qui vix esse perpetuus extoto cessaret quia dei ministri non habe-
rent unde viuerent cum spiritualia sine temporalibus non possunt sub-
sistere In hoc concordant H. de h. ocy et Jo. de franck.
Quarta pars conclusiois que est de pauperibus et infirmis sustentan-
dis et hospitalibus fundandis patet quia illud pertinet ad opera
misericordie Ergo pro probatione istius Sume tibi librum grande
scilicet christum qui est noster liber vite et lege in eo quomodo oporteat nos mi-
sereri proximi noster sicut ipse noster miseratus est et audi eum dicen-
tem et percipientem Luce vi Estote misericordes et date et dabi-
tur vobis Et idem et date elemosinam et ecce omnia munda sunt
vobis Hic applica et dic quomodo in passione domini exatetur et in-
flammetur cor hominis ad sex opera misericordie ut habes in stimu-
lo amoris Bonaventure et occlude sic Ex omnia beneficia nobis
a christo collata tam temporalia quam spiritualia dedit nobis in perpetu-
am possessionem omnibus diebus vite nostre ut per illa beneficia acqui-
ramus nobis eterna bona post transitum huius vite Quapropter non im-
merito debemus ipsum hic dotare in membris suis scilicet pauperibus
cum perpetuis redditibus fundare hospitalia et domos peregrinorum
ut quando deficiamus recipiamur in eterna tabernacula. Quinta pars
conclusiois que est de hiis qui alios presunt in temporalibus Quoad
modum sunt reges duces principes milites iudices et ceteri

rectores populi ac reipublice rectores seu gubernatores pro
bat Nam rationabile et iustum est illis constitui vel dari census red
ditum vel tributum vnde uiuant qui bene presunt seu profunt in temporalibus
et ciuilibus qui pro defensione terre militant et ab hostibus et la
tronibus eam defendunt Qui pacem iusticiam et veritatem inter homines
procurant et seruant Sub quibus alij tranquillam vitam agunt
Tales namque cum bene presunt ministri dei sunt Vnde apostolus ad ro
m. xiii di. Non sine causa gladium portat sed talis dei minister est
vindictam in ira ei qui malum agit Ideoque necessitate subditi estote
non solum propter iram sed et propter conscientiam Ideo enim et tributa prestat
ministri enim dei sunt in hoc ipsum seruientes reddite ergo omnibus
debita Cui tributum tributum cui vectigal vectigal etc. glo. Sub
diti estote quasi ex necessitate et hoc non solum propter iram prin
cipis vel terram dei vitandam sed etiam propter conscientiam sed ut munda sit
vra mens placatum a deo diligendo Dicit enim recta ratio quod pre
latus a deo reuerendus est Et ideo ad ostendendum subiectio presta
tis tributa Vos dico seruientes deo in hoc ipsum seruitis deo quia illis
tributa dat vere pro hoc seruitis deo Ministri enim dei sunt ad
hoc enim instituti sunt ut boni laudent mali vero puniant quare
debetis prestare tributa quia minister dei Dico seruientes vobis dum
propter conscientiam defendunt in hoc ipsum id est spiritus hoc sed propter tributum seruunt vobis
in defensione patrie et quia ministri dei sunt ergo reddite omni
bus debita. q. d. prestat tributa et iustum est prestari quia placati sunt
ministri dei etc. Ratione legitur Mat. xvij. quod dominus soluit tributum pro
se et pro petro Dicit enim ibi quod cum ihesus et discipuli eius ve
nissent capharnaum. Accesserunt qui dydragma accipiebant ad
petrum dixerunt ei Magister vester non soluit dydragma Sic etiam Et
cum intrasset in domum peruenit eum ihesus. d. Quid tibi videtur sy
mon reges terre a quibus accipiunt tributum vel census a filiis
suis an ab aliis. At ille dixit aliis Dixit illi ihesus liberi
sunt filij aut non scandalizemus eos vade ad mare et mitte
hamum et eum piscem qui primus ascendit tolle et apertis ore eius in
uenies staterem illum summens da eis pro me et te etc. et quia

omnis xpi actio est nra instructio xps ergo est liber vite In
quo habemus formam viuendi Instruct nos in hoc qd ipe de
dit tributum qd multo fortius modo subditi plebei dnt suis superio-
ribus tributum dare et alia in quibus sustententur qui p sunt seu
profunt in palibus ergo etc. Sexta pars de clustiois que e de mu-
nitione et defensione et bono statu comitatus seu ciuitatis ville
aut pte pz p hoc qd clerico munico defensio et bona ordina-
tio deseruiunt ad pacem in qua pro magna pte consistit felicitas
politicia vn aug2 rix d cui. di ca. xvj Tantum e pacis bonum
vt etia in rebus tremis atqz mortalibz nichil qm2 soleat au-
diri vel desiderabilius occupari Nichil postremo possit melius
inueniri Et ibidem dicit Sic nemo e qui gaudere nolit ita
nemo e qui pacem hre nolit Sz dicit franciscus de ma. qd pax
oim rex est tranquillitas ordis Ergo ad seruandam hanc tran-
quillitatem in politica ciuili optz hre stipendarios mistros of-
ficiales et seruitores et cetera huiodi Et qd tales non hnt temp2
prouidendi se ipsos cu laboribus manuum suar Ideo necesse
e pmo debitum ut tales prouideantur vt habeant vite necessa-
ria etc Nonne legitur luce. iij. qd milites id e subromanis mili-
tates et piaz defendentes ex pte romanor venerunt ad iohes
baptista et interrogabant eum dicentes Quid faciem2 nos scz
vt salui simus Et ait illis iohes Nemine concuatis scz sub
textu officij vri eu opprimendo vel corporalit affligendo vel
indebite terrendo Necqz calumpniam faciatis scz aliqz in caz
iuste trahendo vel false crimen iponendo Sz contenti estote
stipendijs vris q scz stipendia debent eis de publico errario
pro defensione republice Audi etia ad hoc sniaz xpi dicit em
Jere. qd aup subcesare Augusto iudea subiecta romanis sti-
pendaria facta fuerat et idarco i pplo sedicio magna erat
Nam alij dicebant tributum debere solui pro coi terre defen-
sione Alij vt pharisei q sibi de iusticia applacdebant dicebant
pplm dei non teneri ad soluendum tributum cu redderet summo
regi decimas et primicias Sic em dicit Criso2 Ho in iuriam

facti suo regi si subiaceret se alieno **I**nterim autem valuit persuasio
scribarum et phariseorum quod negarent tributum cesari propter quod spe-
cialiter missi sunt a Nerone Titus et Vespasianus ad deuiastandum
Iherusalem et propter quod miserunt ad Iherosolimam quosdam phariseos et
quosdam milites **H**erodem ad inquirendum ab eo scilicet licebat cen-
sum dare cesari an non **E**t ait illis Iherosolimitanus **R**eddate quae sunt ce-
saris cesari et quae sunt dei Mat. xxii. id est reddite quae sunt ce-
saris scilicet tributum et pecuniam pro qua scilicet scitemini vos esse illi subie-
ctos et quae sunt dei deo scilicet spiritualia tributa id est vos ipsos dei yma-
gine insignitos quod non ouement possumus facere nisi habemus
tranquillam ordinacionem pro qua poterimus pacifice et secure sta-
re in seruijs dei et politica civili ergo pro iunctione ac de-
fensione et tranquillo bono statu ciuitatis alicuius aut ville aut
patrie licitum est et expediens in re publica ut pro talibus qui habent
defendere et constituantur redditus siue census pro eorum susten-
tacione **C**onstituere ergo cum debita discrecione et equitate perpetuo
os census ea intentione et ob hanc causam ut primo de illis susten-
tentur illi qui alijs presunt in spiritualibus **S**ecundo ut scilicet diuini nutri-
entur in religionibus et ex diuino cultui vacantes. **T**ercio ut ex
illis redditibus fundentur ecclesie monasteria altaria et alia ad
diuinum cultum pertinencia **Q**uarto ut ex illis censibus hospitalia
et cetera sustententur **Q**uinto ut ex illis sustententur qui alijs pre-
sunt in civilibus **S**exto impendantur pro munitione ac defensione
et bono statu alicuius ciuitatis aut ville aut patrie **L**icitum est et ex-
pediens in republica **S**i ergo predictis omnibus redditibus constitu-
ti sunt ut aliorum labore his recompensant quorum laboribus vi-
uunt peccant singuli predictorum qui actu eorum statibus debitis ce-
teris non proficiunt sed vel in utiles sunt vel contraria laboranti-
bus inferunt ut si quorum est defendere offendant quorum oppres-
sos est liberare opprimant quorum pacem facere guerrent quorum
rapinas prohibere spoliant **I**sti et omnes apud deum priuati
sunt et apud ecclesiam priuandi sunt digne omni iure viuendi de
redditis vel decimis aut de laboribus eorum erga quos se taliter

habent Liqueet itaqz qui de redditibz viuere pmittendi sunt
Dummo alioz labores fidelit recopensent opibz eoz statu-
bus debitis Non credat ergo qz si crediderint fallent quid
vocati nobiles qsi nobilitati eozz debeant ut scz arusticams
vel mechanicis laboribz vacent et de redditibz vel decimis
sup bonis alioz ostitutis viuant non sic sz huiodi ab imico taqz
stipedia ostituta qbz a certa opa et szuicia clcis et ecclesys
obligantur et qz bona pentu cu oneribz traseunt in heredes
Adhuc etiā filij nobiliū obligant ad eadē Habebūt ergo nō
solū clera pmmo etiā nobiles q decimis et censibz ppē milita-
ria szuicia ipsis ostitutis viuūt districtā rōz reddere si alioz
ita consumant vt nichil eis rependant et in nullo republice
spūali vel civili proficiant **Hec henric2 de. h.** Patz igit ex
hys oibus supradictis q rōnabilit pmittunt viuere de red-
ditibus et q non **Et quō omīs tenemur laborare exemplo xpi**
q oibus et singulis dedit formas viuendi ergo dō liber vite
qz sp debes hre ante oculos cordis tui et legere in eo omnia
q sunt facienda vel dimittenda ad acquirendū vitā eternaz
Sume ergo tibi librum grandem zc. **¶ De rebus.**

Sed vt magis clarent dicta et dicenda redditus vel
census ostituit i rebus quaz vsus nō est eaz osump-
tio vel dissipao ut scz in agris vineis domibus et ce-
teris immobilibz **Intellige ergo diligent qz szm doctores et**
papue scdm scdm thomā de aquino in scda sede qsti. lxxviii
Duplices sunt res Quedā em sunt quaz vsus est ipsaz con-
sumptio sicut vinū osumim2 eo vtendo ad potū. **Et triticum**
o sumim2 eo vtendo ad cibum vñ talibus non dō seorsum opu-
tari vsus rei a re sed cuiūqz concedit vsus ex hoc ipso cedi-
tur res et pprie hoc in talibus p mutuū transferē dominium
Si qs ergo vellet vendere vinum et seorsuz vellet vendere
vsus vini venderet eandē rem bis vel venderet illud qd nō
est Vñ manifeste p in iusticiā peccaret et simili rōne in iusti-
ciā cōmittit qui mutuat vinū aut triticuz petens sibi duas

res dicitur & h. l. lxxviii

Vendit zc qz vsz szuicia
potius pcepto vende
patet.

recōpensaciones. **U**nā quōd restitucōz equalis rei. **A**liā vero
precium vsus quod vsura dicitur. **Q**uidam vero sunt quorum
vsus non ē ipsius rei cōsumptio sicut vsus domus ē in habita-
tio non aut dissipacō et iō in talibz seorsum p̄t utrūqz cōcedi.
Puta cū aliq̄s t̄dit alteri dominiū domz reszuat̄ aut sibi vsu
ad aliq̄d tps vel ecōuerso cuz q̄s cōcedit alicui vsu domus
reszuato aut sibi dominiū. **E**t p̄t hoc licite p̄t hō accipe p̄cū
pro vsu domz et p̄t petere domū cōmodatio sic p̄z ī cōductiōe
et locacōe domus. **P**ecunia aut̄ s̄m p̄b̄m. in q̄nto ethi. et in
primo politice p̄ncipalit̄ est iuenta ad cōmutacōes faciendos
et ita p̄p̄ius et p̄ncipalis pecunie vsus ē ipsi cōsumptio siue
distractio s̄m q̄ in cōmutacōe expendit̄. **E**t p̄t hoc s̄m se ē
illicitū pro vsu pecunie mutuate accipe p̄cū qd̄ d̄z vsura. **E**t
sicut alia iuste acq̄sita tenet̄ hō restituere pecuniā q̄ p̄ vsu
ram accepit. **H**ec thomas. **H**oc dixi ad cōsiderand̄ equitatez
vel iequitate censuū. **P**ro quo sciend̄ s̄m heim. de. h. q̄ cen-
sus reddit̄ iniquz vel iustus sc̄z cōstituat̄ ī re non h̄ntez vsuz
ut̄ilē p̄ter rei cōsumpcōz. **U**t sc̄z si cōstituat̄ ī nudam pecuniam
aut vino aut pane aut aliquo huiōi vñ p̄z q̄ non sp̄ ī rebz eq̄
lis valoris p̄nt̄ equales census cōstitui v̄bigra. **S**i domz mea
et centū libze equiualent. non p̄nt̄ cōcedere centū libzas pro
āno censu. 10. lib. sicut possum cōcedere domū qz ī primo est
maifesta vsura licet vocabulo census appellent̄. **I**n sc̄do v̄o.
non cuius rō dicta fuit hec ille. **Q**uia s̄m heim. de gaudauo.
doctore sollemnē viii quodlibz xiiii. **P**ecunia ē tale quid in
quodā p̄ se non cadit emp̄tio vel vendicō vt extremuz sed vt
mediū vt̄usqz et iō ubicūqz et q̄ncūqz tradit̄ pecunia in con-
tracta tanq̄ extremū et non tanq̄ mediū emp̄cōis et vendi-
cōis mutuo tradit̄ p̄t qd̄ spes accipiendi aliq̄d pro huiōi
pecunie tradicōe procul dubio s̄m dictū. **A**ug. vsura ē qz di-
cit. b. aug. et habetur xiiii. q. iij. **S**i feneraueris ubi sic ait
si feneraueris hōi id ē si mutuā dederis pecuniā tuāz aquo
plus dediti expectes non solum pecuniā sed aliquid plusq̄

pecunia q̄d ē cōmodatio
pecunia d̄m̄ cōmodatio vsura

Censuz reddit̄ iniquus

dedisti Seu illud triticū sit siue vinū siue oleū siue q̄libet
aliud Si plusq̄ dedisti expectas accipere fenerator es ac-
tende quid facit fenerator minus vult dare et pl² accipere
hoc facit emens redditus id ē nuda pecunia vbi nulla oīno
empcio et vendicō alic² rei interueniat que p̄ vsū suū non
sumit Nota ergo bñ cuiuscūq̄ ē aliqua substācia eiusdem ē
vsus substācie s̄m egidiūz vel ergo emēs h³ substāciā aliq̄
apud vendentē vel non Si d^r q̄ sic Tunc q̄rit^r vtr² substā-
cia sit pecūialis vel alia vsu fructualis q̄ non primū probat^r
q̄ illa vlt^rius nō est ementis v̄bigra Si emo panē pro de-
nario postq̄ dederō denariū vendenti michi panē vltra nō
hēo aliquā ptē ī denario et sic de denario ego nichil possūz
vltra pape s̄m iusticiā Si vō d^r q̄ sit aliq̄ alia substācia pu-
ta domus vel agre vel vinetum vel pratū. Tunc q̄rit^r vltra
vtr² hoc sit empto iusto p̄cio Ita q̄ sit p̄porcio equalitatis ī
ter rem emptā et p̄ciū Tūc dico exquo res illa emptā ē ip-
sius emētis vt si peat sibi peat et nō vendenti. Dico q̄ etiā
fructus tālis fundi sunt eiusdē emētis illos p̄t accipe singu-
lis ānis posito em̄ q̄ emens velit annuatim h̄re censuz suū
etiā si huiōi bona non fructificarent signū ē q̄ nō recipit de
bonis s̄ de capitali pecunia et sic de nō suo recipit optet em̄
q̄ habeat respect² ad res vsu fructuales vt de illis recipia-
tur alias vsura dmittit^r si de nuda pecunia dat^r q̄ s̄m beatū
thomā sc̄da sc̄de. q. lxxviii. Usura non aliud quā reape de
vsu rei cuius vsus nō distinguit^r ab ipa vt de vsu pecunie p²
q̄ ipsaz pecuniā reape ergo iniquū et iūstū est si redditus
ostituit^r ī nuda pecunia rē Et. h. de. h. dicit q̄ de cōi cur-
su census et res ī quibus cōstitunt^r sunt coeui Itaq̄ si res
sine negligencia possidentis vel ipso prohibere non petente
desinat esse aut ī vtilis fiat aut auferat^r census nō poterit
ampli² erigi iuste ab illo qui ipm dare cōsuevit Rō est quia
obligacio ad censum cadit primarie ī rem ī qua cōstituitur
et non ī p̄sonā possidentis Hec ille Dicit em̄ henric² oya

q̄ huiōi reddituū cōstitutio fieri debz cū discretione et equi-
tate ita videlicz vt discretz et cū eq̄tatis liberamie respectz
habeat ad rē in qua redditus cōstituuntur ut ip̄a res sit ta-
lis q̄ hēat vsum vtilē p̄ter sui cōsump̄cōz aut dissipacōz et ut
nō oneret vltra hoc qd̄ rōnabilit̄ et cōuenient̄ ferre p̄t accen-
tus ip̄ensis p̄cōs̄uacōe rei et de ductōe ipsius ad fructū ne-
cessarijs **I**ta oīno q̄ ibi sunt p̄ciū et merces scz res q̄ emūt et
qd̄ emat̄ pro iusto p̄cio rōnabilit̄ taxato qd̄ fieri p̄t taxando
valorem rei q̄ vendit̄ s̄m cōsuetudinē regionis loci et t̄pis et
s̄m ea q̄ s̄m indicū bone rōis expedire vident̄ v̄cōz scz ven-
denti et ementi et etiā reipublice **I**ta q̄ ibi fiat adequatio
daci et accepti s̄m p̄p̄cōz quā h̄nt ad vsum hoīm in quē ve-
niunt seu nata sunt venire **S**z em̄ q̄ ibi sit equalitas iusticie
cōmutatiue et iō si vel p̄ciū excedat q̄titatē valor̄ rei et ecō-
uerso res excedat p̄ciū tollet̄ iusticie equalitas ut dicit̄ tho.
sc̄da sc̄de. q. lxxvij. ergo zc̄ **E**t inde ibid̄ insolucōe primi ar-
gumenti dicit̄ q̄ lex diuina nichil impunitū relinq̄t quod sit
v̄tuti cōtrariū vñ s̄m diuinā legē illicitū reputat̄ si i emp̄cōe
et vendicōe non sit equalitas iusticie obseruata ergo cōstitutō
seu emp̄cō reddituū siue censuuz d̄z fieri cū discretōe et eq̄ta-
te **R**epectus etiā h̄re d̄z ad illos q̄ tales redditz d̄nt p̄cipue
et de eis sustentari vt scz sint tales q̄ proficere possent alijs
in sp̄ualibz vel t̄p̄alibz vel sint paupes aut infirmi aut vacan-
tes diuino cultui zc̄ **I**ta de ceteris de quibz supra habitū ē et
nullatenz redditz cōstitui d̄nt pro hoībuz de quibz cōstat q̄
eos h̄re redditus non ē ad eorū necessitatē nec ad reipubli-
ce vel proximorū vtilitatē **S**z pure et solū ad augendū eorū
auariā et voluptatē et ocū et aliorū q̄ tales redditz sup̄ se
et sup̄ bona sua p̄p̄ defectus suos appelluntur opp̄sionē et
dampnificacōz vñ cōtra tales sic multiplices redditus h̄ntes
d̄z psa. v. ve qui diugitis domū ad domū et agrū agro copu-
lāt vsq̄ ad turrim loci nunq̄ habitatis soli vos in medio t̄re
Intelligis **H**oc ḡnalic̄ d̄z ad oīs auarcs q̄ aliorū necessitatē

faciunt voluptatē suam **R**udiant tales quid dicit xp̄us liber
nr̄ grandis. Luce. vi. **V**e inq̄ vobis diuitibus qui hic hētis
solacōz vram id ē a vobis optatā q̄ non hēbitis meā nec in
p̄nti nec in futuro **I**n p̄nti non q̄ sic dicit bern. **D**elicata ē di
uina solacō nec facile dat̄ admittentibz alienaz **I**n futuro
nō q̄ faciliz ē camelū intrare p̄foramē acus q̄ diuites intrē ī
regnū celoz Mat. xix. **E**xemplū de diuite epulōe Luce. xvi.
glō hic **N**ō hoc regno se alienat q̄ solacōz q̄rit in t̄palibus
nec tā diuicie q̄ amor diuiciaz ī culpa ē **N**ec Nico. d. go.
Et timendū ē q̄ multi filij huius sc̄li pp̄t amorē diuiciaz ocium
et voluptatē emunt sibi redditus in pdicōz aiāz suaz quia
non t̄n̄ p̄sunt ī sp̄ialibz nec in t̄palibus nec prosunt republi
ce/ergo licitū ē eis h̄re redditus non pp̄t redditz q̄ in se liciti
sunt s̄z pp̄t ab usum illoz q̄ h̄z in decrementū aiē sue tenent
em̄ laborare si sunt sani corpis et fortes et non impediti ī re
publica **R**udi ergo pp̄t salutē aiē tue q̄d dicit bern. s̄mone
iii. de natuitate d̄ni **S**ane inq̄ accedit ad solacōz paup̄ū
Ipa quoqz q̄ pastoribz exhibita ē visitaō et allocucō angelo
rū **V**e vobis o diuites qui vestram habetis solacōz vt non
mereamī h̄re celestem **Q**uā multi nobiles s̄m carnē q̄ multi
huius seculi sapiētes illa hora in stratis mollibz quiescebāt
et nemo eozū dignus habitus est nouā lucē videre magnum
illud gaudium scire angelos audire cantantes **G**lā in excel
sis deo **E**t in̄tra par̄ hoībus bone volūtatis **R**gnoscat̄ igit̄
hoīes quia qui non in laboribus hoīm exercenē ab angelis
videri non merent̄ **R**gnoscat̄ quantū placeat sup̄nis auibz
labor cuius itencō spiritalis **N**ū quid et illos suo tam felici
dignant̄ colloquio affari qui corpali v̄gente necessitate las
borant pro vinctu corpis nimirū in eis agnoscut̄ ordinē quo
constituit de2 ab inicio vt in sudore vultus sui vescat̄ adam
pane suo **N**ec bern. **E**t quia karissimi s̄m beatū bern. illam
sentenciā **I**n sudore vultus tui vesceris pane tuo omnes ac
cipimus in adam quia in eo omnes peccauimz comedamus

*In ludo pt emē reddiq
Wz diuiz*

De diuiz

ergo labores manuarum nostrarum ut beatissimus **N**ic in presenti
per gratiam et bene fiat nobis in futuro per gloriam **N**on quia gloriam nullus
potest pervenire nisi inventus fuerit scriptus in libro vite **vñ apocē.**
ii. Qui non est in libro vite scriptus missus est in stagnum ignis **S**ume
est liber grandis liber vite qui est christus deus noster ipse est forma vite
nostre lege ergo liber istum et studeas diligenter in eo primo et prin-
cipaliter ut addiscas te subicere creatori tuo in vera obedientia
et obsequantia mandatorum dei. **E**t memoretote fratres karissimi christe ne
perderet obedientiam perdidit vitam ut dicit sanctus bernardus. **E**rgo
primo et principaliter liber noster scilicet christus voluit scribi tanquam incera
ut ostenderet naturalem obedientiam et ductibilitatem respice ergo in
faciem christi tui ut secundo addiscas exemplo eius laborare **E**t acten-
de quantas labores pro te sustinuit et quanto fatigatus fuerit
sudavit sanguineum sudorem non solum pustulas sed etiam vulnera in
manibus et pedibus habuit **S**icut in primis amore et fatiga-
tione cor suum benedictum in cruce lassum fuit et cum magna vo-
ce expiravit predicavit docuit factis verbo et exemplo omnibus for-
ma fuit laborandi **vñ ioh. xiii.** **E**xemplum enim dedi vobis ut quod
admodum ego feci ita et vos faciatis ergo non solum voluit scri-
bi tanquam incera ut ostenderet naturalem obedientiam sed etiam ut osten-
deret se esse lucis materiam **D**icebat ergo **ioh. ix.** **Q**uia diu in
mundo sum lux mundi sum gloria **N**on solum autem christus lumen erat in
mundo sed et ipse usque ad consumationem seculi perfide est cum electis et
est tempus operandi ergo cum lucem habetis credite in lucem et fidem ve-
stram operibus ostendite ut filii lucis sitis **S**tudeatis igitur diligen-
ter in libro nostro vite et ponatis eum ante oculos cordis vestri et le-
gi in eo omnia necessaria salutis tue **N**on quod hortatur dominus. **S**ume
tibi liber grandis et hoc tamen de primo principali.

Secunda pars.

Secunda pars principalis istius materie de contractibus
erit de impignorantibus et vicariis **P**ro quo
sciendum quod christus qui est liber vite quod omnia vivencia per
ipsum facta sunt et sine ipso factum est nichil **Job. i.**

Sciens q scriptura incera facta deleui pt deleri **I**do scdo
 voluit scribi tanq in pelle alba scz i pergameno vt onderet
 sue nature mundiciaz et vite sanctitace **C**andor est em lucis
 etne et speculu sine macula dei maiestatis et ymago bonita-
 tis illi? **S**api. vii. itelligit **C**andor e lucis etne i quo videt
 pater **Q**ui videt me vidz et prem **iob. iiii.** **E**t e speculu sine
 macula qui petm non fecit nec iuentus est dolus in ore eius
1. pet. ij. **E**t e etia ymago bonitatis illius id e plena repsen-
 tacio scz sanctissime trinitatis ergo clamat cottidie in missa
Sctus. **S.** **S** **E**t quare dz ter sanctus qz szm bona ventura
 tractatu q vocat luaria bonauen. q incipit in medio eccie
ca. viii **N**oticia dei e noticia triu psonaz cu vmitate essencie
 vn tres sunt q testimoniu dant in celo pr vbum et spūs scūs
 et hy tres vnum sunt **E**t sequit **S**icut in deo eterna e etm-
 tas psonaz cu vmitate essencie ita in do huano tres nae cu
 vmitate psone et iste sunt due radices fidi quas qui ignorat
 nichil credit vt corpus aia et deitas **S**anct? xpus scm habz
 corpus **S**ctus xps **S**anctā hz aiaz **S**ctus xps sanctā hz dei-
 tate **S**ctus exterius **S**ctus interius **S**ctus supius **H**ec ille
Ecce tpicē sanctitatē in xpo apt qd non in merito dz plena
 repntacio scz sanctissime trinitatis **C**onsida nūc rogo si potes
 sanctitatez xpi qui e nr liber vite et tunc repies q iō voluit
 scribi tanq in pelle alba ut onderet nature sue mundicia et
 vite sanctitatē **D**isce puer dū tempus hēs qz non redit hora
 tpa ptereunt more fluentis aque **E**t sume i libz grandez et
 actende cum studio quō scriptus est tanq in pgameno cum
 tribus stulis ferreis **I**n manib? et pedibus ad ondendū no-
 bis suam tpicē sanctitatē scz corpis anime et deitatis et sic
 erectus in alto pulpito scē crucis szm huamitatē **P**one igitur
 hunc libz scz xpm obsecro añ oculos cordis tui i tuere et re-
 spice ut nunq recedat de anima tua amarissima passio eius
Hoc ipse cum toto affectu desiderat ergo postq dixit illō
Job xiiii. **Q**uis michi det vt exarentur in libro stilo ferreo

Intelligit in cordibus hominum fortis sententia. q. d. Quis michi det
ut scribantur sermones mei stilo ferreo in cordibus hominum tam fortis
sententia ut nunquam recedat de memoria eorum sic ego pro eis stilis
ferreis in manibus et pedibus scriptus et cruci affixus sum ad
manendum cum eis usque ad consumationem seculi Sed posset aliquis di-
cere qui sunt hi sermones quos deo scribere stilo ferreo Ita
fortiter in corde meo ut nunquam recedant de memoria mea responde-
nt alios sermones quos Christus fecit scribere pronunciat istos duos
videlicet vulpes foveas habent et volucres celi mundos filii autem
hominis non habet ubi caput suum reclinet Luc. ix. Et istum versum Christus
dicit. Omnis ex vobis qui non renunciat omnibus que possidet non potest meus
esse discipulus Luc. xiiii. Et quis quilibet fidelis deus habere spiritum in suo
corde hos sermones ad operandum Christo et ad imitandum pauperem
tunc eius tamen spiritualiter avari et inclinati ad ista temporalia et mundana
dant istos sermones exarare stilo ferreo et fortis sententia in corda eorum
ne a Christo repellantur Sicut iste ad quem primum sermonem fecit. d.
vulpes foveas habet filii autem et cetera Legitur enim ibi quod ambulans
scilicet Christo cum discipulis et turbis in via dixit quidam ad illum Se-
quar te quocumque ieris Inico. de goth. Sic dicitur. gloriose Sequi vole-
bat dominum et fieri eius discipulus ut ei transferretur peccatis faciendi mi-
racula sicut et alijs Christi discipulis et sic per operacionem miraculorum
posset acquirere lucrum ut propter manere gloriam quam intendebat assequi
ex operacione miraculorum dixit ergo domine sequar te quocumque ieris
et ideo ad repellendum istum pravum discipulum videtur Christus exemplo vul-
pis propter fraudulentiam lucrandi quam cupidus intendebat et ex-
emplo volucris propter glorie excellentiam quam inanimiter appetebat
Dixit ergo ad illum vulpes id est intendentes fraudulentius lucrari
dant foveas. id est cordis dolositates et duplicitates et volu-
cres celi id est vane glorie cupidus qui admodum volucris in altum vola-
tis sunt corde elati habent mundos id est cogitaciones et affectiones
superbas in quibus morantur sicut aves in mundis suis filii autem hominis
scilicet Christus non habet ubi caput suum reclinet scilicet in talibus id est in frau-
dulentijs et superbijs Et quod fraudulentus et superbus es ideo filius

hominis nō habz fite vbi posset quiescere **Hec** mico. de goē
Ubi sunt mō nobiles nri ficti vani gloriosi et avari q̄ volunt
saluari esse discipuli xpi et a xpo xpiani appellari **Sz** potē
antixpi **U**t dicit **Galfker** qz vulpes sunt ppt astucōz et volu-
cres ppt̄ eoz vanā glāz pmo bñ vulpes dū ipsi cū eoz dolo-
sitate volunt palleare vsurā in detractū eoz subnoie pigno-
ris ergo de illis modo dicendū est **E**t primo i quo statu sunt
Secō de pena eoz sz se nō emendāt et peniteāt. **Q**uantum
ad primū di. **De. de. h.** Qui tenet ppecunia mutuata castra
villas dom2 vineas et huiōi fruct2 expensis deductis in sor-
tem non cōputat cōiter om̄s istacu dampnacōis sunt **P**atec
qz stant in pctō mortali cū manifeste vsurā omittāt **Hec** ille
et **Joh.** de erfordia vtusqz iuris doctor in tabula sui iuris
ca. de vsuris lras sic dicit impignore fructus deductis primo
expensis qz null2 casus incuenire pt q̄ hoc genus deductōis
impediat nec tm̄ fruct2 pcepti dnt cōputari i sortē sz etiaz q̄
papi potuerit ca. de pignoratia actioe li. ij **Hec** ille **Hic**
applica vsqz ad dictū aug. vbi dicit filius hoīs non hēt vbi
caput suuz reclinet scz in fide tua. vulpes em̄ foueas hnt in
corde tuo qz dolosus es. volucres celi hnt nidos icorde tuo
qz elat2 es dolosus et elat2 n̄ me seqns quō em̄ dolosus se-
quit simplicitatē **Hec** ille **Hoc** ē qz xps clamauit i cruce. d.
Deus me2 **deus** me2 ut quid dereliquisti me. **Legit** em̄ i libro
vite xpi pte et ca. **Sz** qz vna cā fuit quare sic clamauit quia
om̄es discipuli eius tunc exaderant a fide nec non clamauit
exp̄iosi sanguis ta multiplici d̄ pdicōe qz considerauit qz p̄cū
sue redempcōis m̄tōe homibus ingratis annihilari debuit
Hec em̄ **hm̄** **sbñ.** maiorē dolorē ei itulit quā om̄s pene quas
ext̄nsice protulit magnā em̄ p̄cebat̄ exteri2 amaritudinē sz
longo pl2 cruciebat̄ interius ppt̄ nostrā inḡtitudinē **U**nde
hugo iduat eū in cruce sic loquentē **Cerne** hō qd̄ prote pa-
nor vide penas quib2 afficor vide clauos quib2 afodior et
cum sit tant2 dolor exteri2 **I**nt2 tamen planctus ē grauior

h. f. m. e. d.

tam ingratum dūm te expedit **H**ec ibi quasi d. Dum me to-
tum dedi pro te non inuenio tū ite ubi fili2 hois caput suuz
reclinet et qz nullū pētū impunitū **V**ideam2 igit qua pena
tales puniant. **R**ecta ergo scdo de tpla pena mē alias qb2
dñs punit vsurarios s3m m grm i summa vicioz d vicio vsure
ca. viij. vbi dicit. qz vna pena ē inter alias qz vsurarius non
h3 ptātez restituēdi vsuras suas vult em dñs ut cū re furtiua
cōprehēdat et suspendat **E**t notand qz raro accidit qz vsur-
rarius vsuras restituat qz vel prodig2 est et tūm expendit qz
restituere nō p̄t vel auar2 ē et iō non vult restituere vel licz
non sit auar2 vel prodigus tū sibi poca2 placet i elemosinas
c. libras dare qz. c. solidos restituere vñ compatur auarus
cuidā vasi i quo dñ. reponunt hñt. vnū foramē p qz dñ mis-
tunt nec pidē pnt retrahi optz etiaz vas illd ofringi anteqz
retrahent pecunie **S**ic etiā de vsurario **I**lli em de qua hos
buit non restitueret s3 forsitan paupib2 daret nec etiā illud
facit n̄ in morte sua vñ seneca **A**uar2 nunqz bñ facit n̄ in mor-
te **S**z exemplo latronis nullus dz suā pñiaz differre ad mor-
tē qz pñuilegia paucorū non faciunt legē cōem et pauci sunt
qui in morte vere peniteat **N**ā sicut monstruosuz esset qz lu-
pus caudā ouis h̄ret ita monstruosuz esse videt qz vita mala
bono fine claudat **H**ec i vita xpi pte scda ca. lxij. **A**lia per-
na ē qz vsurary et eoz filij sibi i inferno in inuicē maledicent
Dicit p̄ filio maledict2 sis fili qz p̄t te sum i istis tormētis
fui etiā vsurari2 ne tu esses pauper cui ecōuerso dicit filius
p̄mo tu p̄ maledict2 sis non em n̄ male agregasses michi dis-
uicias nō male agregatas obseruasssem eas **N**o hoc p̄t referri
qz legit Ecclia. xij. **D**e p̄re impio q̄runt filij qm̄ p̄t illū sunt
i obprobriū **U**ltima pena vsurarioz erit pena dampnacōis
etne **C**uius magnitudo isnuat Eze. xxij. **U**surā et sup habū
danciā accepisti et auare proxios tuos calūpniaberis mei qz
oblitus es ait dñs de2 **E**cce complosi man2 meas sup auari-
riā tuā quā fecisti. **C**ōplosa manu et nō palma apta p̄cuat

pena vsurarioz

Dñs vsurarium et mento q̄ ipse manus complosas habuit et non aptas ad paupes hec oia mgr̄ in sumā vicioꝝ hic applica. **N**unc audi h̄m h̄monē q̄ debes scribere i cor tuū cum stilo ferreo id ē forti sn̄a. **O**is ex uobis inq̄ x̄ps qui n̄ renūciat omib⁹ q̄ possid⁹ non p̄t meus esse discipul⁹. **g**lō. **H**oc distat int̄ renūciare oib⁹ et relinq̄re oia qd̄ renūciare ouenit omib⁹ q̄ licite vtunt̄ mūdānis q̄ possident vt tñ mente tendāt ad etna. **R**elinq̄re tñmodo ē p̄fectoꝝ qui oia t̄palia postponunt et solis et̄nis inherēt. **H**ec glō r̄. **I**d ēco kr̄mi. **S**i nō possum⁹ oia relinq̄re et in altissima paup̄tate seq̄ x̄pm q̄ nō habuit vbi caput suū b̄ndictū reclinaret vt faciūt p̄fecti. **R**enūciem⁹ tñ oib⁹ vt nō simus vulpes dolositate et auaricia nec volucres inani glā et supbia. **S**z sum⁹ simplices et humiles discipuli x̄pi bonoꝝ x̄piani vt sic t̄nseam⁹ p̄ bona t̄palia q̄ nō amittam⁹ et̄na et hoc tñ de ip̄ignozatorib⁹. **P**ro maiori declaracōe h̄ h̄monis scz x̄pus dicit **O**is ex uobis q̄ non obrenūciat omib⁹ q̄ possidet nō p̄t meus esse discipul⁹. **E**st sciend⁹ q̄ i prima p̄te vite x̄pi ca. liii. **L**egit̄ q̄ ē duplex disciplinat⁹ x̄pi. **U**nus est necessitatis et sic i primitiua ecc̄ia om̄es dicebant̄ discipuli q̄ nūc dicunt̄ x̄piani. **A**li⁹ est superoga-
Disciplinam 6 270
tionis quo quis x̄pm sequit̄ i d̄s̄lyis euāgelicis. **P**rimo disciplina-
tū necessariū ē renūciare oib⁹ q̄tū ad affectū ne q̄s ita afficiat̄ ad bona t̄palia et postponat̄ et̄na et amore t̄paliū sup̄atus ord̄ine p̄uerso creaturā diligat sup̄ creatorem. **S**ecdo aut̄ disciplina-
tū necessariū est oia relinq̄re non solum quantū ad affectū sz etiā q̄tū ad rē in affectu. **S**ic apli oia relinq̄runt p̄ volūtariā paup̄tate. **N**ō ergo om̄es tenent̄ oia relinq̄re quātū ad affectum n̄ p̄fecti voti q̄ paup̄tatis sunt a-
stricti. **O**m̄s vō tenent̄ renūciare omib⁹ quantū ad affectuz ne plus afficiant̄ ad ista quā ad d̄nm. **H**ec in vita x̄pi applica r̄. **N**udite ergo vt scribatis cū stilo ferreo forti sn̄a et illū h̄monē x̄pi i corda v̄ra scz nolite solliciti esse dicētes. **Q**uid manducabim⁹ aut̄ quid bibem⁹ aut̄ quo apiemur. **V**bi dicit

Sollitudo

Crisostomus q7 dicitur solliciti esse non inde est q7 opare S; nolite rebus mūdānis mentē affigi dicitur em aliq3 opantē nichil sollicitū esse et s3m eundē Si pro necessarijs n̄ optet esse sollicitos qua pena digni erūt q7 pro supfluis nō dormiunt et aliena rapiūt Nec ille Nota ergo aplm̄ ad roma. viii dicentē Prudencia carnis mors ē glō etna id ē dign2 ē morte etna qui h3 prudentiā carnis qd̄ ē cū studio suo implet q7 carnis sunt appetēdo bona tpalia quā fugiendo mala et cū naturas rez tm̄ sequit̄ qd̄ est s̄ue pctm̄ hec glō et alexand̄ de alle. di. Qui p prudentiā carnis studiose procurat que sunt carnis morit̄ spūalit̄ Nūc audi q7 di. Idem. de. b. Ois inq7 sollicitudo prouisiua qua q̄s mit̄ se oīno certificare d̄ sufficiēcia rez vtiliuz pro vita sua ex prudentia seculi venit. S; manifestum ē q7 empcō reddituū ad vitā sufficiēciā talē includit Si ergo empcō reddituū ad vitā est sollicitudo prouisiua qua q̄s mit̄ se oīno certificare de sufficiēcia rerū tpaliū q7 sollicitudo venit ex prudentia carnis Et prudentia carnis ē mors sc3 etna vt dictū ē videat ergo illi i quo statu seu piculo sunt q7 hnt̄ et procurauerūt sibi tali mō redditus ad vitā Pro iformacōne igit̄ huiōi q̄rit̄ vtz licitū sit emere et vendere reddit2 ad vitā r̄ndet̄ p̄rio q7 nō. Et scdo dicit̄ quo aliquib2 doctozib2 visum ē d̄tranū Et quō vix sine scrupulo eē p̄t illa empcō reddituū ad vitāz eomō quo cōit̄ fieri s̄uevit̄ r̄ndet̄ igit̄ ad q̄stionē q7 nō est licitū emere et vendere redditus ad vitā probat̄ p̄rio p̄ hem. de opa frēq̄nt̄ in q7 in tali d̄tractu emens timore deficiēdi mot2 sollicit2 de vite sue necessarijs sollicitudine superflua quā prohibet d̄ns Mat. vi. d. Nolite solliciti esse dicētes Quid māduca bim2 aut bibem2 aut quo opiemur. Sūt nāq3 multi tā solliciti ad procurandō tales reddit2 tanto deficiēdi timore ac si deus de reb2 hūanis nullā h̄ret prouidenciā vñ glō supra p̄dictuz bonū euāgely est sollicitudo supflua ex vicō hoīm qm̄ fruct2 et pecuniā plus q7 necesse ē reszuāt et dimissis spūalib2 illis

Vltimū p̄ emere et vendere
ad vitā

p̄ m̄ p̄ sollicitudine

videns

intenti sunt quasi de bonitate dei desperantes et hoc prohibetur vñ subdit. **H**ec em̄ oīa gentes inquirūt id ē hoīes mundam cū sollicitudine imoderata et nimia inquirūt qz magis bona pñcia q̄ futura q̄runt et iō talis sollicitudo facit eos infidelibus filēs. **S**imilit̄ et videns reddit̄ quantū dese ē minus dare cupit de suo q̄ recipit de alieno sperās emptorem min⁹ victur̄ vñ et si p̄t necessitatē hñdi patā pecuniā illd abimico fecit nō sperando ementē minus acceptur̄ tñ si attingit illū cū mori gaudet de illius morte p̄t lucz qd̄ inde sibi prouenit vel si diu cū sup̄ viuit dolet. **I**te sepe attingit q̄ i tali tractu emēs se fingit deficientē p̄mo aut egritudine et vendēs ex hoc sperat lucz suū et si postea emens apparuerit robustior et longeuior vendens displicencia hz de vita ipsius volens potius eū esse mortuū q̄ viuū et ex vna pte ē deceptō et alia pte inuidia atra proximū et vtrobiqz fit atra p̄ori caritatē ergo illicitū ē emere et vendere reddit̄ ad vitā. **H**ec ē sn̄a hem. oya. ex vna pte. **S**cdo probat qz ille tractus sit illicitus p. De. de. h. q̄ int̄ alia argumenta sic arguit iste tractus de quo agitur est usurari⁹ igit̄ est illicitus argum̄. probat qz tractus in quo fieret pactum de dando alicui p̄sencialiter vbigra. /c. libras et de recipiendo p̄ 61 ānos silr. c. lib. et. x. vl̄ manifeste esset usurarius tract⁹ nemo dubitat mō ista quo adesse usurariū oīno idē videt̄ dare iā. c. lib. subpacto recipiendi in quolibz annorū vite decē lib. rō est qz i hoc cāu dans. x. lib. x. ānis elapsis recipiat vl̄ sortē. x. lib. et nō obstat qz successiue recipiat qz maior vtiqz pietas fieret illi aquo emūt reddit̄. 10. lib. pro. 100. si emens de toto expectaret vsqz ad finē dicti t̄pis scz x. ānoz igit̄ 2c. **A**rguit ulterius tractū empcōis reddit̄ tuū ad vitā accidit spes et expectacō recipiendi vltra sortez igit̄ est usurarius qz cōiter s̄m doctores **S**ola spes huiōi facit usurariū s̄ assumptū patet qz apposito t̄pe p̄ quod emens recipiet successiue tantū quantū nunc dat **C**ertū est qz ipse

Juste p̄t
2. ad p̄t d̄m vñ.

2. ad

2. ad qz s̄ usurari⁹

2. qz vlt̄ p̄t d̄m vñ.

cupit et sperat ultra illud vivere sicut de hoc interrogatus i
dubitante cuilibz confiteretur ergo ois talis sperat plus recipere
quam dedit vñ n̄ ultra tm̄ tps vivere speret quare potest red
ditus emere vellet quam pecuniã suã alicui secure repositam
successive consumere non videtur nec est rō Et eodem mō i hoc
tractu venditor cupit de alieno gratis recipere sperans cito
emptorẽ mortuũ ob hoc em̄ receptis p̄ncipalit̄ pecunijs se ob
ligat ad annuales redditus vt in pluribz reperit Dat etiam
hic tractus multiplicat occasiões peccandi qz desiderando
mortẽ proximi exp̄sse vel interpretatiue et forte non nunq̄ etiaz
mortẽ inferendo Cũ igit̄ hys modis et alijs ex tali cōtractu
plã mala sequantur et pax vel nichil boni in re publica ipsa
erecta lege prohibendũ est et inductũ misericordie sustinendũ
Dec. b. de b. Itẽ pono cam qz aliqs dedit. 100. florenos
pro decẽ annuatim Tunc qro vel talis recipit x flo. de ipsis
100 vel nō si sic ergo usurã dicitur qz illi floreni n̄ sunt talis
nate qz produciunt partũ S3 sunt metallũ sterile p̄ b̄m̄ ḡgo.
Querit̄ ergo vtz 100 floreni prompti plus valent q̄ centus
in 10 añis date sic qz oĩ anno decẽ et notũ est qz pecunia ipsa
quantũ est de se non est res vsu fructualis qz si iacerent centum
flo. m̄sta p̄ 10 años nichil produceret dese Si ergo qz de
di 100 promptos plus recipio q̄ dedi etiaz si in centũ annis
reciperẽ omi anno vnum flo. denudis centũ floz. usura erit
quantũcũqz om̄es lucratur sit qz nō ex pecunie natura sed ex
sua industria lucratur Itẽ nec ex eo potest plus recipere qz si floz.
retinuisset plus lucratus fuisset qz non dicitur vendere illud qd
non h̄ et potest impediri multiplicat̄ ab habendo p̄ b̄m̄ thomã
sc̄da sc̄de. q. lxxviii. argum̄. et insoluc̄de primi argum̄i Ter
tio qz illicitus ille tractus sit probatur p̄ doctore sollemnem
b. d. gaudano p̄no quolibz suo. q. xxxix. et sc̄do quolibz suo
q. xv. In p̄no quolibz suo. q. xxxix. tractat illã q̄stionẽ vtz
liceat emere redditus ad uitã Et arguit qz non liceat quia
vbicũqz datur min2 sub spe recipiendi maius usura est Dec est em̄

qz m̄l̄t̄ octoḡis p̄d̄m̄d̄

op̄m̄ ad d̄p̄o floren̄ d̄p̄i
vlt̄ p̄ d̄m̄tal̄m̄o

Itẽ qz si usurarius

ho p̄no

natura extractus usurary **T**alis vero extractus est huiusmodi/ergo
usurarius est/ergo non licet omnino quod omnis usura illicita est **N**on pro
batur format tale argumentum ex dictis et in eadem quod ubi
dicit quod usus nummi siue pecunie per se est eius distractio seu a
lienatio igitur pro nummi locacione nichil potest iuste ultra substan
tiam eius recipi quod si fiat ab aliquo ille accipit aliquid pro quo
nichil dedit et ita cum suo alienum tollit quod est directio contra equi
tatem naturalis iusticie commutative **I**n qua dicitur esse equalitas
commoda in pretio dati et recepti **E**t hoc est quod dicit **C**risostomus super
Orat. **E**t elecebat omnes ementes et vendentes **S**uper omnes inquam
mercatores spiritus malos plus maledictus est usurarius quam merca
tor dat illam ut non illam repetit **I**ste autem postquam fenerauerit
et suum iterum repetit tunc alienum tollit cum suo **I**dem si pro cer
ta summa pecunie ab ecclesiis vel comitatibus pensiones acci
pianter ad vitam spe et expectacione recipiendi aliquid vel sorte
Hec enim solum facit usuram quod ultra datum aliquid sperat sicut quod a
parte dicit ganfredus in summa sua quod inquam de quibusdam qui
dant pecunias ecclesiis et ab eis recipiunt certas possessiones
tenendo toto tempore vite sue credo dicit ipse quod illicitus est extractus
eo quod diu homines sperant viuere et sic totaliter extrahentes cre
dunt se amplius percepturos de prouentibus possessionum quam
sit pecunia quam dederunt **S**ola autem spe extrahit viam usurarius
et **E**t subdit **H**. de gaudano **E**sto enim quod faciat usurarius
extractum sub tali pacto **R**ecomodo tibi x lib. et reddas michi
in fine anni duodecim quod si interim moriar nichil reddas alicui
ex parte mea et soror ipsa sit etiam tua **N**unquam est plana usura
propter spem super videndi et amplius percipiendi non obstante du
bio mortis certe ita extractus ergo ille in quo emuntur reddi
tus ad vitam ut predictum est cum sit inde informis cum isto ut visus
est simpliciter est usurarius nec in aliquo accusatur propter dubium
mortis memento **S**ed contra ut dicit opponens hoc consulunt re
ligiosi viri qui supponunt esse punitores religiosis feminis
ut beginis quod non facerent nisi licitum esset ergo et **R**andef

refuso p. d. h. e. q. d. p. d.

*De m. t. b. p. b. e. d. a. m. a.
p. r. e. g. e.*

*no. g. r. a. d. o. p. e. t. t. e. d. f. i. n. e. a. d.
p. r. e. g. u. l. a. d. p. e. d. d. u. s. n. d. p. r.*

cum arguit in contrarium quod scitur viri religiosi et sapientes
dant consilium emendi tales redditus religiosi femis ut begi-
nis **Dico** et firmiter credo quod si tale consilium dant sapientes non
sunt sed ignorantia iuris naturalis in usurario contractu decepti
decepiunt animas primo ut verius credo licet forte aliqui in hoc de-
ceperint in longo tempore non fecerunt nec facient de cetero iam me-
lius instructi et forte licet muliercule ad sui cupiditatis ex-
cusationem tale consilium a religiosis accepisse dicant mendunt in
hoc re. **Hoc totum**. he. de gaudano **Item** in secundo quolibet. q. xv
tractat idem hanc questionem videlicet. u. liceat vendere redditus
ad vitam **Et** arguit quod nullo modo licet vendere redditus ad vi-
tam quod non licet emere redditus ad vitam ut dictum est **Et** eadem est
ratio illiciti emptoris vendentis quam est emptoris ementis quod emens plus
expectat accipere de alieno pro parte successiue quam dedit de suo
sperando diuicius vivere postquam sortem recepit **Et** eadem est ratio ex-
emptoris vendentis expectat enim minus dare de suo pro parte suc-
cessiue quam recipit simul de alieno sperando quod emptor diuicius
morietur quam accepit ultra sortem **Et** subdit dicens **Scio** quod
magnum virum idem sententiam edicta quod ego scimus quod dixerunt michi
dictum est michi etiam aliquid, quod vidit duas bullas papales im-
petratas contra ementes ad vitam restituendum perceptas
ultra sortem **Probat** igitur ulterius quod illicitum sit vendere red-
ditus ad vitam. d. quod iusticia quam est moralis virtus medietas quod dicitur
est in se plus et minus certa commutationes et commutationis re-
spondens facienda hominum inter se ut est mutua commutatio sue commutatione natu-
rali sicut equitate **Nec** indebite subtrahat unum quod addatur
alteri et sic fiat in equales et recedat ab equalitate quam prius
habuerunt inter se quam neutrum alteri ondebatur aliud quam mutuam ca-
ritatis dilectionem **Iuxta** illud quod dicit apostolus ad Romanos. xiiij. **Nemi-**
quicquam debeatis nisi ut in vice diligatis talis enim est equitas sive
equalitas quam dicitur custodiri in mutuis contractibus inter homines et
hoc fit quam neutrum plus recipit quod est alterius quam det de suo **Dico**
igitur quod quod in mutuis contractibus commutationis nullus voluntate

absoluta et sciens plus dare vellet q̄ recipere et si daret qd̄
amō iam coactū se sentiret p̄t necessitatē emēdi alienū vel
vendendi suū uel p̄modū p̄cipet deceptū se intelligeret. q̄
aut̄ a quo q̄s obtinet quasi coactū et ita p̄ extorsioz vel p̄ ei2
nescientiā et ita p̄ deceptioz iniuste obtinet. igit̄ itali c̄tractu
quo q̄s vendit redditus ad vitā intendit minus dare de suo
q̄ accipiat vel acceptur2 ē de alieno sp̄ans ut dictū ē illum
minus victur2. Dicendū ē idē cū eo q̄ dī. Ganfred2 de emen-
tib2 ad vitaz Sic em̄ vt ibidez dictū fuit ganfredus inq̄ q̄
de quibusdā q̄ dant pecuniā ecclesys et ab eis recipiūt cer-
tas possessiōes tenendas tanto tpe vite sue. Credo dī. q̄ il-
licitus sit c̄tract2 eo q̄ hoīes sperant diu viuere et sic talit̄
c̄trahentes credūt se amplius p̄cepturos de prouētib2 pos-
sionū q̄ sit pecuniā q̄ dederūt. Sic non video ego et for-
te non video q̄ decipior et res aliā se h̄z q̄ michi apparet q̄
hic dicendū sit d̄ vendentib2 q̄ hic de ementib2. Quid ergo
inq̄ ganfred2 de quibusdā qui accipiūt pecuniaz et c̄cedūt
certas possessiōes tenendas toto tpe vite illorū a quib2 pe-
cuniā accipiūt. Non video ait quō nō sit illicit2 c̄tractus eo
q̄ hoīes sperant alios cito mori sic talit̄ c̄trahentes credunt
illos minus accepturos de prouentib2 possessionū q̄ sit pe-
cuniā q̄ dederūt vñ et si p̄t necessitatē h̄ndi patā pecuniā
istud ab imāo fecerūt non sperando emētes min2 p̄cepturos.
S; si c̄tingat illos cito mori et nūm̄q̄ p̄cipere nō video quo
titulo naturalis iusticie p̄t venditor tenere qd̄ sup̄ ē pro quo
nichil dedit. Non em̄ rōe p̄ accidens dedisset emptor aliqd̄
de suo nisi sperasset se p̄ceptur2 tantundē vel amplius de a-
lieno. Videf̄ ergo q̄ eque licitum sit vendere spe plus p̄cipi-
endi sic emere eadē spe ergo r̄c̄. Incōtrarū est qm̄ facto ap-
probat̄ a multis et rō a nullo cōtradict̄ et non videt̄ posse
n̄ esset licitū. Dicendū ad hoc q̄ qui illud app̄bat faciēdo ipsi
videant michi videf̄ q̄ p̄niciosum exemplū dant quod vero
addit̄ q̄ uerbo non c̄tradict̄ dicendū ut credo q̄ hoc idō

est quia ad iudicium non deductur et multa per patientiaz
tollerant. **H**ec oia supradicta i duabz proxis qoibz **H**ei. de
gaudano **I**ntellexistis hec oia scz quo **H**. oia dicit illu con
tractu esse illicitu ppe supflua sollicitudine qua prohibz dñs
et cludit qz frequent in emptore e deceptio ex vna pte et i
venditore est invidia ex alia pte atra proximu et utrobiz fit
atra caritate proxi **E**t qz dicit. 1. iob. iij. Qui no diligit frz
debitor e mortis etne zc **I**ntellexistis ne etiã quo dicit **H**e.
de h. qz ille atractz sit vsurari? et cludit qz pla mala sequa
tur ex hoc atractu et pax vel nichil boni i re publica ergo
ipse recta lege prohibendz e et introductus mime sustinen
dus **S**z ito audistis doctore sollempne **H**. de gaudano **P**ri
mo dicente qz oino illicitu sit emere redditus ad vita **E**t se
cudo eade roe etiã nullo mo licitu esse vendere redditus ad
vita **E**t cludit qz si aliq appbant i atrariu faciendo videat
ipñ ne dent exemplū pnciosum **P**ro quo nota dictum bñ in
szmoe de quersacoe sancti pauli **S**i inqz xps ppiu sanguinez
dedit in pñu redempconis aiaz nonne tibi videt guiore ab
eo sustinere psecucōz qz sugestione maligna exēplo pncioso
scandalosa actoe avertit abeo aiaz quas redemit et i salute
impedit qz a iudeo qz sanguine illu fudit **H**ec ille **O** vnam
oñs religiosi qui fecerūt votū paupertatis p hoc actendētes
ad pfectōz qz relinqrunt oia ut sapent id e cū roe agnosce
rent picula illius atractus scz reddituū ad vita **E**t itellige
rent qz et quata mala ex tali atractu sequunt **N**e nouissima
provident scz mortē eternā scz multoz ruenciū qz papiūt
pnciosuz exēplū dicentes **S**i esset male factū tales sancti et
devoti religiosiqz viri non facerent vñ **C**riso? nichil intm d
struit ecciam dei sic clericos laycis esse deteriores **E**t si hoc
est vñ quantū putas tūc destruit scandala vita religiosorū
qz plusqz oñs status xpianitatis tendūt ad pfectōz vñ aug?
simplicit autē fateoz caritati vñ corā dño deo nro qui testis
est sup animam meam exquo deo seruire cepi qm sicut illud

Epilogus

Religiosi qui fecerunt
votum paupertatis

difficile sum expertus meliores q̄ qui in monasterio defecerunt
 xxxvii. d. Quantūlibz Sz quid de illis qui dicuntur religiosi
 et non proficiunt neqz sunt pessimi rē. Rñdet qz tales p̄nt eē
 de quibus dicit apoc. iii. Vbi xp̄us ait Scio opa tua qz necqz
 frigidus es necqz calidus vtinā frigidus eēs aut calidus sz qz
 tepidus es et necqz frigidus nec calidus incipia te euomere
 de ore meo glō euomere id ē de censore sanctorū segregare
 Calidus ē qui feruens est in bonis opibus frigidus qui sim
 pliciter desistit a bonis opibus Tepidus qui medio mō se hēt
 intelligit Maior spes ē de frigidis quā de tepidis Et rō qz
 tepidi securi ore recipiunt eo qz aliquid boni agunt et iō se
 non corrigunt Sz frigidi se esse peccatores cognoscūt et qz nō
 bona agūt iō citius auertunt Tepidus euomit qm̄ incerta p̄
 cipitatur et in penitens morit̄ et a consortio sanctorū sepat rē
 applica Si ergo volumz actēdere ad p̄fectōz ut proficiamz
 in religionibz n̄ris vnusquisqz szm̄ professioez sui ord̄is et re
 gule tunc videamz ne peat infirmus in n̄ra sc̄ia p̄t̄ quē xp̄s
 mortuus est et potissime ne quis assumet exemplū auaricie sibi
 cū auaricia sit radix oīm maloz Terreat ergo nos fr̄es k̄m̄i
 horribilis sn̄ia xp̄i dicētis De mūdo a scandalis impossibi
 le est vt non veniunt scandala verū tñ. vt hoī p̄ qz scandalū
 venit qz quisquis scandalizauerit vnū ex illis pusillis credē
 tibus i me bonū est ei magis si circūdaret mola azimaria col
 la eius vt dimerget in profundū maris Mat. xviii Mat. ix.
 luce. xvij. vbi dī. Criso? Dñs sp̄aliē monet discipulos de nō
 scandalizando qz tyrum gerebant tam religiosoz qz platoz
 quoz scandalū attm̄ grauius est et piculosius qz eoz factū
 magis trahit in exemplū Caueamz ergo fr̄es k̄m̄i ab illo illi
 cito detractu qz vix sine scrupulo esse p̄t̄ illa emp̄cō reddituz
 ad vitam eo mō quo cōiter fieri cōsuevit vt dicit H. de hass.
 Actende quid dicit aplūs. i. Cor. viii. Si em̄ inquit qs vi
 dit eum qui habet sc̄iaz in ydolo recubentē nōne sc̄ia eius
 cum sit infirma edificabit̄ ad manducandum ydolachica et

Quomd

prohibet infirmus in tua conscientia frater propter quod Christus mortuus est
est Sic autem peccantes in fratres et percutientes conscientias ipsorum infirmam
in Christo peccatis quapropter si esca scandalizat fratrem meum non man-
ducabo carnem in eternum ne fratrem meum scandalizem Sic loco as-
simili Si quis viderit eos qui relinquant omnia et tendunt ad per-
fectum propter voluntarie paupertatis votum et obedientie quod castitatis
videntes et ementes redditus ad vitam Ratione conscientia eius cum
sit infirma edificabit ad faciendum talia et prohibet infirmus in eorum
conscientia propter quod Christus mortuus est Sicut autem peccantes in fratres per mala
et scandalosa exempla percutientes conscientias eorum infirmam in Christo pec-
cantis Quapropter si redditus ad vitam vendere vel emere scanda-
lizat fratrem nostrum non habeamus redditus huiusmodi in eternum ne fratrem
nostrum scandalizemus et hoc tamen de proprio scilicet quod illicitum sit emere
vel vendere redditus ad vitam eorum quo communitate fieri consue-
vit etc. Quantum ad hunc scilicet quantum iste extractus aliquo modo licitus
est advertendum quod dicitur deuteronomio .xxv. iuste quod iustum est prosequi
ut vivas et possideas terram quam dominus deus tuus dedit tibi Et
quod hunc aliquos iste extractus scilicet reddituum ad vitam dicitur licitus
sive iustus vide ergo ut iuste prosequaris eum non propter ab usione
ipsorum reddituum sive propter defectum in circumstantiis debitis ipsi
extractus fiat iniustus et usurarius et sic moriatis spiritualiter et
perdas terram celestis glorie daturam tibi a domino deo tuo Pro quo
notandum quod 12. opus ponit talem conclusionem dicens licet extractus
emporis et venditoris reddituum ad vitam sit frequenter periculosus
tam ementi quam vendenti Non tamen est de se periculosus seu illicitus
Prima pars conclusionis probata est supra Et secunda pars probatur sic
in tali extractu potest iuxta communitatem hominum estimacionem fieri talis adequa-
cio inter datum et acceptum comparando utrumque ad usum hominum in quibus
nata sunt venire ut exinde nec dampnificat emens nec vendens
primo potest utique lucrum vel aliquid consequatur vel etiam ut exinde
res publica non accipiat detrimentum sed accipiat incrementum
et profectum Et talis adequacio inter datum et acceptum ad hoc
sufficit quod extractus empiris et venditoris sit iustus et licitus

*Quod dicitur redditus ad vitam
ad quod per hunc.*

Dummo ibi sint substācialia ad tractū requisita nec intuem
at fraus vel aliqd accidentale qd viciet tractū substāciā
igit illa p̄s clusiois vā cōsequencia nota dese s̄z aīcedens p̄z
exdictis in p̄cedenti ca. de tractu quo emunē reddit̄ p̄pe
tui vt supra in prima p̄te p̄ncipali **Nā** in tali tractu p̄t ta
lis fieri adequatio rōe cuius fit tractus iustus et licet̄ igit̄
tur a forozū talis p̄t adequatio fieri in tali tractu vbi emū
tur redditus ad vitā **Hec** ille **Hic** dicit quō tractus reddi
tū p̄petuū debz fieri s̄z in eundē doctozē ut supra signo tali
c. viij **Hoc** etiā probat̄ p̄ doctozē sollemnē m̄gr̄m. h. d. gau
dano. viij. quolibz. q. xxiiij. vbi dicit. q̄ pecūia tale q̄ ē in
qua p̄se non cadit emp̄cō et vendicō vt extremū s̄z ut mediū
vīulqz **Et** iō vbiqz ut q̄ncunqz tradit̄ pecūia ī tractu tā
q̄ extremū non tanq̄ mediū emp̄cōis et vendicōis mutuo
tradit̄ p̄p̄t qd spes accipiendi aliquid pro huiōi pecūie tra
dite procul dubio s̄z in dictū **aug. usura ē q̄ di.** Si feneraue
ris hoī scz si mutuā dederis pecūiā tuā a quo plusq̄ dedisti
expectes nō solū pecūiā s̄z aliquid plusq̄ dedisti **Siue** illd
sit trit. cū siue vinū siue oleū siue q̄olibz aliud **Si** plusq̄ de
disti expectes accipe fenerator es et in hoc reprobandū non
laudandus. **xiiij. q. iij.** Si feneraueris **Si** ergo pecūia nu
da dat̄ et nulla oīno emp̄cō et vendicō intuemat siue vt to
ta simul recipiatur post lapsū t̄pis et aliq̄ amplius de quo
nullus dubitat q̄ sit usura siue vt p̄ quotā singulis āms re
cipiatur intencōe plus recipiendi recepta sorte **Plus** dico re
cipiendi ūel quo p̄se ad vitam suāz vel p̄se vel p̄heredes siue
successores suos ad vitam plurimū aut ad p̄petuū procul du
bio n̄ video q̄ sit usura nec em̄ quo d̄ret emere tales reddi
tur ad vitam q̄ ad p̄petuū n̄ q̄ maior est cupiditas ampli
recipiendi vltra sortem ad p̄petuū q̄ ad vitā **Nec** in rei ve
ritate est emp̄cō licet sic solet applicari **Vt** palliet̄ vicū q̄a
ut dictum est extrema h̄t tractus et obligacōis p̄se sunt pe
cūia simul data et p̄quotas recipiendi sed est purū mutuū

Si enim esset emptio et venditio ut vere posset dici quod pro
data pecunia emerent redditus tunc opteret inuenire con-
tractum alium primo duos contractus circa rem aliam que se extremum na-
ta est esse emptiois et venditiois ut videlicet res illa puta fun-
dus aut mensura terre vel signata et determinata vel indeter-
minata in maiore mensura terre contenta **P**rimo pecunia iusta eman-
tur et deinde pro aliqua quota pecunie annuatim vel ad vitam
vel ad perpetuum reuendatur vel hereditarie concedatur vel quota
huiusmodi a tali emanatur cui debetur iure venditiois puta quod fundum aut
mensuram terre vendidit contentam alicui civitatis vel domui religio-
sorum pro certa quota pecunie annuatim in perpetuum reddere aut
dedit perpetuam reservationem sibi pro usu illos redditus. si enim velit
reddere istos vendere et omne ius quod habet in eis licitum est aliam quod
emanatur eos nec reputabitur dare pecuniam pro redditibus sed pro iu-
re temporali quod ille habuit in recipiendo sed redditus illos profundo
suo vel perpetuo usu eius **I**ta quod ambo isti in recipiendo illos
reddere reputentur eadem persona et venditiois quam fecit primus
reputetur fecisse et scilicet vnum istis duobus modis licet emere red-
ditus siue perpetuos siue ad vitam absque pacto **N**ec emanant red-
ditus nisi in recompensacione alterius rei in qua per venditiois et emptiois
res data ab emente eos commutari potuit ut non proprie emanant
reddere vel pecunia pecunia sed pro re alia vnum in consiliis fa-
ctis ex solo modo contractus vnum licet fieri aliam non licet puta si vnus
vendit fundum suum pro aliqua quota pecunie in perpetuum soluende
vel concedit perpetuam et redimet tandem pro usu et velit aliam con-
cedere pro certa summa pecunie **I**us omne quod habet in recipiendo
illam quotam in perpetuum bene licet emere **S**i vero alius habet fundum consilium
et vult pro tanta summa pecunie eadem obligare fundum suum ad
soluendum in perpetuos redditus equali quotam non licet quod hic nullus
us rei venditio est sed sola obligacione fundi in pignus sed si iste primo
emere fundum ita quod suus esset possit licite concedere vel reuenerent
eundem eadem predicta quota in perpetuum vel annuatim recipienda
Hec henricus de gaudano doctor sollempnis **I**tem dicit quod emendo

redditus ad vitā si pecuniā est finis et principiū qz pecuniā;
dat et pecuniā recipit si de hoc scz nuda pecuniā recipiatur
emolimentū siue vsura esse nō p̄t. **Cum** s̄m b̄m thomā sc̄da
sc̄de. q. lxxviii. **Usura** nō aliud ē q̄ recipe d̄ vsu rei e2 vsus
nō distinguit ab ip̄a re vt d̄ vsu pecunie plus q̄ ip̄az pecuniā
teape qz pecuniā de sua natura nō p̄ducit p̄tū s̄ ē metallū
sterile s̄m b̄m s̄go. **Si** aut ut dic̄ eḡdi2 talis empcō nō sit
solū in d̄n. **Ita** qz d̄n. sit sibi finis et p̄ncipiū et etiā medium
s̄ etiā i ips̄is reb2 vsu fructualib2 p̄t eē licitū cū t̄n ibi s̄uen
tur debite circūstācie **Pro** quo sc̄do notād̄ qz ar̄sten. i sum̄a
sua li. iii. ty. ij. arti. v. **Querit** de hys qui emūt ab ecclesijs
vel monasterijs c̄tas possessiōes tenendas tanto tpe vite sue
Ita qz p2 mortē d̄ant ad ecciāz redire **Rūde** s̄m richard:
dū i quodā q̄oe de quod suo quolibz **Talis** d̄tractus ē licit2
dūmō s̄uef̄ in equalitas iuris uafalis **Ad** hoc em̄ qz d̄tract2
empcōis et vendicōis sit licit2 requirit̄ qz m̄t ementē et v̄
dentē eq̄tas iuris nafalis s̄uef̄ q̄ ē qz t̄m valeat res q̄ emif̄
quantū valz id qd̄ pro eo dat̄ et ecōuerso **Hec** t̄n equalitas
magnū latitudinē hz v̄n p̄uersus excessus eq̄tatē illā cor̄rū s̄
pit s̄ tūc t̄m cor̄rūpit eā q̄n ibi est tant2 excessus qz in equa
litas clare ibi videt̄ et talis excessus d̄tractū viciōsuz reddic̄
Et hoc qm̄ t̄m incōspectu dei siue iforo d̄scie v̄n q̄n est citra
dimidiū iusti p̄c̄p̄ q̄nqz etiā iforo iudiciali ut q̄n ē vltra dimi
diū iusti p̄c̄p̄ **Quā** ergo p̄diū aliqd̄ vel aliqd̄ silē emif̄ heredi
tarie vel ad vitaz ementis ē d̄tract2 licitus ex forma sua qz ē
d̄tractus vere empcōis et vendicōis **Et** dico ex forma sui q̄a
posset esse i emēte et vendente itencio corrupta **Est** inq̄ li
ritus si i tanta s̄uef̄ equalitas qz cōpensatis oibus circūstan
cys s̄m rectā rōz d̄siderantis ex oī pte non apparet maifeste
quis scz vendens vel emens h̄eat in illo d̄tractu p̄tē notabi
lit̄ meliorē tūc v̄n2 alii restituere nō tenet̄ quicqd̄ d̄tingit si
v̄o apparet maifeste qz alē h̄eat ibi p̄tē notabilit̄ meliorem
tūc est cōtractus illicitus qz ibi cor̄rūpitur equitas iuris

pecunia d̄n. nō s̄ p̄tē p̄tē

Equi s̄ iuris nō lic

204

naturalis que s̄uari debet inter ementē et vendentem **Hec**
rich. et ouenit cū eo hoc in sumā et i glō sup ca. icuitate et
iuro sup idē ca. Presumit aut talis venditio fieri in fraudez
vsuraz et illis circūstancys videlicet ex eo q̄ ē modicū p̄ciuz
respectu valoris rei et ex eo q̄ emptor vsurari? eē osueuit ut
eē de emp. et ven. ad nrām **Hec Ho. et bñ. ex. e.** Conq̄stus
et etiā exetate et sanitate ex quib? p̄t hñ vtz paz vel modi
cū vel multū debeant viuere qz s̄m hoc maius vel minus rei
empte p̄ciū t̄z eē in iudicio tñ aīe standū ē ofessioi sue **Sz** ex
anima ofciāz eoz p̄t otrarias p̄sumpcōnes diligent et caute
ne decipiaris **Sz** tñ in tali vendicōe mōasteriū essz deceptū
enormit vel manifeste licet ibi fuerit pura vendicō et recta i
tencio nec fuit dol? habit? et iō excuset ab usura **Ille** tñ q̄
decipit t̄z remouere decepcoz vel p̄ciū iustū supplēdo vel re
stituēdo p̄cio qd̄ habuit de re vēdita eē de ven. et emp. cuz
dilecti et s̄m rich. i qōe supradctā qñ excessus notabilis ap
paret manifeste expte ementis siue sit vlē dimidiū iusti p̄ciū
siue cū tenet emens aut p̄ciuz iustū supplere aut totū q̄ vlē
sortē recepit restituere et cōtractū quitare **Quō** vō est expte
vendentis tenet vendens aut illō qd̄ vlē iustū p̄ciuz recepit
restituere aut saltim quitare cōtractū aut dimittere rē emptā
in manu heredis illi? q̄ emerit quousqz de re emptā sortē re
cepit vt qñ p̄diū emerit ad vitā suā et morit̄ anteq̄ sortēz re
cepit **Hec rich. et ouenit cū eo iho. isumā** Quid de illis q̄
a cōitatib? incuitatū vel monasterys emūt certos redditus
annuos vel certos modios annuos ad vitam suam nunq̄ est
usura **Respondetur** tenendum est q̄ contractus talis exfor
ma sua licitus dummodo s̄uetur equalitas iuris naturalis de
qua dictū ē imp̄cedenti qōe hec oīa **Resten** **Et** acordat cū eo
job. isumā li. ij. tp. vij. q. xxij. et. xxv. q. xxvij. et. xxxij. et
xxxj. vbi etiā probat quō reddic? ad vitā p̄nt stare vbi inter
alia. q̄ qñ emunt aliq̄ prouent? vel reddic? ad vitāz vendi
toris s̄uatis debitis circūstancys de quibus loquit̄ hic mgr̄

Handwritten marginal note:
Hec Ho. et bñ. ex. e.
Conq̄stus
et etiā exetate et sanitate
ex quib? p̄t hñ vtz paz vel modi
cū vel multū debeant viuere
qz s̄m hoc maius vel minus rei
empte p̄ciū t̄z eē in iudicio
tñ aīe standū ē ofessioi sue
Sz ex anima ofciāz eoz
p̄t otrarias p̄sumpcōnes
diligent et caute ne decipiaris
Sz tñ in tali vendicōe
mōasteriū essz deceptū
enormit vel manifeste
licet ibi fuerit pura
vendicō et recta i
tencio nec fuit dol?
habit? et iō excuset
ab usura

tollerabilius ē h2 empao qz nō est piculū q7 alter desideret mortē alteri? S; vbi emif ad vitā ementis non est tutum ne veditoz desideret mortē emptoris iō em̄ ihibita ē promissio pbende vel bñficy non vacantis et pactū de futā successiōe inhereditate testatoris pactū dico factū qū adhuc viuit nō tamē p̄cise dico mortale eē p̄tīm vendere vel emere ad vitā emētis qz nō iuemo hoc ihabitū dūmō szuent̄ debite circum stācie **Ulricus** aut̄ simpliat̄ dicit q7 credit licitū esse cū emerit q̄s redditus aliquos ad tps vite sue ab eccia vel etiā a priuata p̄sona/et hoc p̄p̄t̄ dubiū dūmō inspectis oib2 circum stācijs szuet̄ ī tali cōtractu equalitas iusticie cōmutatiōe vel sal tē non sit tanta inequalitas q7 eccia sit enormit̄ lesa vel maifeste decepta **Nā** sicut si supplebit̄ p̄cū vt supradictis dixit **Raymundus** etiā glō et cōcordat̄ ī hoc cū **Ulrico** ho. v. Certe salua et addit q7 si prauā hnt̄ intencōz purgent̄ scia; videēt̄ quoqz cū hoc satis cōcordare eē ad priuatas p̄sonas **Inno.** et ī glō sup. c. iauitate. **D.** q7 illa dicere satis innuit̄ q7 si aliq̄s p̄certa pecunie quātitate emeret aliq̄z reddituz gram vel vim vel silē p̄petua vel ad tps certū vel ad tps vite vel alie2 alteri2 q7 licitus ē hui2 cōtractus ex forma dūmō iusto p̄cio szm cōem estimacōz p̄cipue si reddit2 cōstitut2 sit an cōtractū siue cōstitut2 fuerat reddit2 ī re puta ī domo vel possessiōe vel alys hui2i **Hec 10.** **Lector** ī sumā cōfessoz li. ij. ty. vij. q. xxx) Ex quo igit̄ iste cōtract2 scz reddituū ad vitā szm p̄dictos doctozes ē iustus ī se et licit2 ex forma sua szm de bitas circūstācias vide ergo iuste et licite formalit̄ q7 szm de bitas circūstācias supradictas prosequaris eū nichil em̄ est simpliat̄ et absolute bonū n̄ vestiat̄ debitis cōcōib2 et circū stāncijs vt dicit **Bonauen. xlvj. d.** videlicz si hz et rectitudi nē quo ad deū **Discretōz** quo ad teipm̄ et fructuositatē quo ad proximū vñ bñ ī floz. li. viij. c. lxxxv. **Rectus** inq7 iustus erit si fuerit **rectus discret2 fructuosus** **Rectus** p̄ bonā intē cōnē **Discretus** per mensuram possibilitatis fructuosus per

118 *Discretus* *fructuosus*

utilitatē proximorum. **H**ec ille. Sic similiter iste actus scilicet emptionis
 et venditionis censuum ad vitam iustus erit si fuerit rectus
 in se et bonus ad deum in intentione. **D**iscretus ad te et mensurat
 in eius operatione fructuosus proximo et utilis in omni edificatione.
Ita quod proximus non habeat temporale dampnum nec aliquid exinde
 succurrat anime sue detrimentum et tunc iuste quod suum est prosequatur.
Nunc quantum ad primum scilicet ut actus emptionis et venditionis red
 dituum iuste fiat tunc oportet quod sit rectus in se et bonus in intentione
 ad deum prout quod lucerna corporis tui est oculus tuus. Mat. ij. et luc. xi
 glo intelligitur. **T**ercio vite operatio est mentis intentio cuius merito
 opera lucis an tenebrarum sunt discernuntur. Et sicut in floribus
 li. lxxvij. ca. lxxv. Duo quidem in intentione necessario requiruntur res
 et causa id est quid intendas et propter quid ex his sane tuobus anime
 vel decus vel deformitas indicatur. **Q**ueritur ergo pro
 quid est hoc quod intendas quando vis emere redditum ad vitam. **S**icut
 tunc oportet propter quid videre quomodo iste contractus sit iustus vel iniustus li
 citus vel illicitus. **I**niustus et illicitus est quando ibi non sunt substan
 tialia ad contractum requisita et quando ibi non habetur equalitas iuris
 naturalis de inquit talis contractus iniustus quando ibi non sunt substan
 tialia ad contractum requisita ut quando traditur pecunia tanquam extremum
 non tanquam medium emptionis et venditionis quod tunc mutuum traditur ut
 scilicet si pecunia est finis et principium quod pecuniam nudam dat et accipit
 pecuniam nudam. **S**i de hoc scilicet de nuda pecunia recipit vel spes
 rat aliquid ultra sortem usura est quam prohibet dominus luc. vi. d. **O**mnium
 tuum date nichil inde sperantes unde doctor sollemnis dicit ubique
 quod datur minimum sub spe recipiendi maius usura est. **H**ec est natura
 contractus usurarii quod usurarius dat minimum sub spe recipiendi ut
 omnibus notum est. **S**i ergo das nudam pecuniam pro nudis pecuniis
 et nulla omnino emptione et venditione intuentur si per quotam aliquam
 singulis annis recipis intentione plus recipiendi recepta sorte
 usura est ergo iniustus est talis contractus sicut illum doctor. **S**ed dica
 tur ut quidam dicere solent quod emit ius homini tamen pecunie vel
 bladi de bonis monasterii annuatim qua monasterium habet ius

De dyd. de part. imp. et
 At. de dyd. de part. imp. et
 De iudic. de a. p. c.

De iudic. de a. p. c.

habendi aliquid de vineis vel agris &c. Ex hoc qd sunt res
 ipsius igit ius hndi re vel aliquid de ea surgit ex iustate rei
Hanc aut monasteriu non transfert i emente redditus sup
 ipm igit &c. **I**te empco alic rei vt scz vinee vel domus fact
 emente hre ius possidendi illa et vtendi prout vult pasc et
 primarie ex eo qd empco facit rem illa esse sua et io non cadit
 empco pno et psc in ius possidendi & hoc ius cosequit rei
 iustate qd facit primarie ipa emptio **I**te quid est emi reddi-
 tus vni? modus sup bona moasterij n ipsi bona p eos quoru
 sunt obligari emente admod sibi porrigend vbi nec occurrit
 qd emat qd no modi? bladi cu loge minus valeat qd pecunia
 data nec hoc opleru qd e mediu quolibz ano i ppetuu redt i
 qd hoc infinite plz valz qd pecunia data igit modi? talis in
 pncipalis e **S**i leges qdaz scripture dicunt **I**us aliqd ee emp-
 tibile hoc io dicere pnt qd isepabilite sequit rei empcoz no qd
 empco pncipale et de psc tminari possit in ius ipm/appet ergo
 qd no licz qui censum emit ad vita recipe plus qd dedit quia
 aliquis postq de re empti tm recipit qd tuz pro ea dedit ad
 huc vlt licite recipit qd prouenit vel ex fructu vel ex vsu rei
 illius vel ex ingenio quo hns ea exercendo lucrif **C**u ergo
 nullo talimo excusari possit ille qui non recipit plz qd dedit
 procensu sup aliqd monasteriuz iuste recipit amplius **D**ec
 b. de has. de tractibz. c. xxxij. scdi **D**icit ergo talis o tra-
 ctatus iustus qd non sunt ibi vera substancia ad iustu o tra-
 ctu requisita **D**icit etia iste o tractus illicit? ex forma sua si n
 huet ibi equalitas iuris nafalis q scz szm rich. e qd tm valeat
 at res q emit qd tu valet illd qd pro ea dat et e couerso **R**d
 probatur p sanctu tho. scda scde. q. lxxvij. vbi sic arguit. dz
Odat. vii. **O**ia qcunqz vultis ut faciāt vobis hoies et vos fa-
 cite illis **S**z nullus vult sibi rem vendi carius qd valet &c sic
 e couerso nullus vult re vilius emi ab eo qd valeat ergo nul-
 lus dz ab alē vilius emere re qd valeat qd si uel p auz pcedat
 pccu tollitur iusticie equalitas siue equalitas iuris nafalis

20

20 d d / illud 6

et ideo s̄m sc̄m̄ t̄ho . carius vendere et vilius emere rem q̄
valeat ē s̄m se iūstū et illicitū et s̄m rich. **Q**ñ i contractu red
dituū ad vitā ē tant⁹ excessus q̄ ibi equalitas iuris natura
lis clare videt̄ tūc talis excessus contractū viciosum reddit et
sic ex forma sua erit illicit⁹ igit̄ tali mō emere et vēdere red
ditus ad vitā iūstū et illicitū ē rē. Videamus ergo sc̄do
quō iste contractus in se sit iustus et ex forma sua licit⁹ Pro
quo notand⁹ q̄ iste contract⁹ d̄r iustus in se si sunt ibi substācia
lia ad contractū requisita ita q̄ pecunia non sit extremū s̄ me
diū empcōis et vendicōis v̄bigra **V**endā ē aḡr meū pro iu
sto p̄cio postea tu potes michi vel alii reuendere eū pro ali
qua quota pecunie recipiende ānuatim vel ad vitā vel ad p̄
petuū vel hereditarie cedere et tūc s̄m mod⁹ et formā red
dituū p̄nt taxari quote pecunie ānuatī recipiende et postea
alius vult a te redditus tuos quos de agro q̄ fuit me⁹ non
tuus rē emere et dat ē iūstū p̄ciū pro oī iure tuo qd̄ habes i
me rōe p̄dictoy reddituū licet ē vendere istos redditos sibi
et om̄e ius qd̄ hēs i eis et licitū ē alii q̄ emat eos nee repu
tabit̄ dare pecuniā pro redditibus s̄ pro iure tpali qd̄ tu ha
buiſti in recipiēdo s̄ reddit⁹ illos pro agro tuo q̄ fuit meus
ita q̄ vos ambo tu et ille q̄ emit a te ius tuum in recipiēdo il
los redditus reputē ead̄ p̄sona et vendicō; vel ccessiō; quā
tu fecisti michi sc̄z agrū tuū qui fuit me⁹ pro ānuis censibus
reputet̄ fecisse et alter et istis duob⁹ mōis licz emere reddi
tus siue p̄petuos siue ad ad vitā absq; p̄tō qz d̄r contractus iu
stus in se s̄m h. de gaudano **S**z q̄ etiā sit licit⁹ ex forma sua
tūc actende qd̄ dī. **Rich.** **Q**ñ inq; p̄diū aliqd̄ vel aliqd̄ silē
emit̄ hereditarie vel ad vitā ementis ē contract⁹ licit⁹ ex for
ma sua qz est contract⁹ vere empcōis et vendicōis et dico ex
forma sua qz poss; emente et vendente eē corrupta itencio ē
inq; licit⁹ si itanta s̄uet̄ equalitas iuris naf̄alis q̄ cōpen
satis oībus circūstancys s̄m rectā rōz cōsiderantis ex oī pte n̄
appet manifeste q̄s sc̄z vendens vel emens hēat in illo con

266 & l. 1. 1. 1. 1.

tractu pte notabiliter meliore **Hec ille** Et sic s^m doctores qn
 in isto contractu seruet contractus iuris naturalis qd est s^m
 scriptura sacra **Oia** quacumq; vultis ut faciant vobis hoies et
 vos ead facite illis hec e em lex et pph^e Mat. vii. thob. iiii.
 dicit **Quod** ab alio oderis fieri tibi vide ne alti tu aliqn facias
 S; vnusquisq; odit decipi ab alio in contractu ergo nullus dicit
 alim decipe et sic s^m equalitas iuris naturalis q facit co
 tractu empcois et vendicois redditu ad vita licitu exfor
 ma sua **Et nota s^m. b. de hall.** Si res sine negligentia pos
 sidetur vel ipa prohibere no potentes desinit esse aut i utilis
 fiat vel auferat census n poterit amplius exigi iuste ab alio
 q ipm dare dsuevit ro e q obligaco ad censum cadit p^rarie
 in rem in qua dsitunt et no in psona possidentis **Hec ille** p^r
 ergo q si ager de quo h^{es} redditus vt dictu e patit^r damnu
 in pte vel in toto sn negligentia mea vel si peat q t peat vel
 illi q accipit annu census n michi alias eet contractus illicitus qa
 quilibz talis contractus e illicitus vbi vnus d^rabentia expectat so
 lu damnu et lucy no alt vo vniformit^r sp recipit pensioz suas
 certa anuati qd probat p ioh. rod. et monald et ioh. isuma
 li. ij. tp. vij. q. xxix. qui dicit **Quid** de illis qui a coitatibz
 ciuitatu vel monasterijs emunt ctos annuos redditus vel ctos
 modios annuos ad vita sua nunq e vsura rndet s^m glo ibid
 solu vbi patet emere no e vsura ex forma contractus cu tn huius
 redditus annuus psonalis sit siue bursalis no pdialis. **Credo**
 licet quid legisse dicunt atrariu q illicitus est contractus cu quia
 veditor de facile posset desidare morte emptoris vt sic libe
 ratus esset cu q nullu e emptoris piculus destilitate terre
 aut tepestatibz q solent fructus terre iam patas admessem
 aliqn destruere qd piculu emptoris pdioz sustinet aliqn in
 tm q etia expensas laboris aliquibz annis amittunt **Primu**
 scz desidare de liberato aio morte proxi est contra qntu pcep
 tu decalogi v dicit no occides exo. ij. deutro. v. di. glo re vel
 volutate v dicunt doctores q contra illud pceptu peccat q odit

no no

rem q
 tu red
 tura
 dit et
 e red
 scdo
 Pro
 tacia
 s me
 roiu
 o ali
 ad p
 red
 oftea
 non
 bes i
 sibi
 epus
 u ha
 neus
 do il
 qua
 bus
 ddi
 is in
 sua
 file
 for
 o ep
 no e
 pen
 pte n
 con

proximum et qui vult aptat et desiderat sibi mortē de hoc
intelligitur illud .1. iob. iij. Omnis qui odit fratrem suū ho-
micida est et satis quā oīs homicida nō hz vitam eternā in se
manentē glō ibid et sibi vives in sanctos cernit in ppetuū
tū cū Capn damnabit. q7 aut reddituū venditores ad vitaz
facile desiderāt mortē emptoris legit ī li. experientie rē Sed
szm scz q7 nullū ē emptoris piculū p̄t directe esse dē illud .1.
pet. ii. vbi monet oīes fideles vitare auariā et ut totā cu-
ram suā in deū proiciant. d. Omne sollicitudinē vraz proiciē-
tes in eū quā ipsi cura ē de vobis Sapie. vi. Pusillū et mag-
nū ipse fecit et equalit cura ē ei de oībus Videat ergo talis
emptor qui oīno vult certus eē de vite necessarijs et nō sub-
mittere se aliquo piculo q7 nō sit fili? dēfidentie et ne talis
provisua sollicitudo qua mētē se oīno cōficare de sufficiētia
reꝝ tpaliū pro vita sua veniat exprudētia carnis q̄ si sic tūc
mōtē spūalit vñ ad ho. viij. Prudētia carnis mors est glā
etna id ē dign? ē morte etna q̄ hz prudētiaz carnis qd ē cuz
studio si illa implet q̄ carnis sunt appetēdo bona tpalia q̄ fu-
giendo mala hec glō Sz p̄dictū dtractū ocludit ludericus
ex de empcoe et ven. d. In hoc cāu mgr h. de gaudano. d.
q7 si quis dat pecuniā communitati vt tantundē recipiet ab
illa ānuatim ad vitā vel ppetuo spēs vlure ē Secus si trāsfe-
rat aliqs hereditatē suam ad alios et sibi reszuet vsu fructū
ad vitā et pro ipso recipit aliquā summā pecunie ab illo in qz
hereditas translata ē qz licitū ē Et sic szm doctores istos cō-
tractus iste dē in se iustus si sunt ibi substācialia ad dtractuz
requisita et dē licitus ex forma sua dūmō szuet ibi equalitas
iuris naf alis et sic hēs primū necessariū mtencōi scz res id ē
qd mtēdas Nūc q̄tū ad szm narra t mgr sen. quarto notand
scdi aug. dicentē ea quippe opa hoīm si cās habuerit bonas
vel malas nūc sunt bona nūc sunt mala q̄ nō sunt p se pētā sic
victū p̄bere paupib? bonū ē si fit cā misericordie et recta fide
et ocubit? diugalis fit cā geñandi si fide ea fiat vt gignantē

11. q. 7. m. d. c. 11.

regenerandi hec rursus mala sunt si malas habeant cas vel
 ut si iactancie ca pascit paup Aut lasciuie ca cu vxore ocubif
 aut filij genant no vt deo sz vt dyabulo nutant **Hec** ille er
 go non suffiat bonu facere n illd qd bonu e bn fiat et recta i
 tencoe adqua non solu requirit ut res sit bona id e quid m
 tendas sz etia bona ca id e apte quid **Oia** em hois opa szm i
 tentione et cam indicant bona vel mala exceptis hys q pse
 mala sunt id e q no sine puaricacoe fieri neqant ut di. mgi
 inter tu ibid **Ex** quo igit bes quid intendas qz iste otractus
 dz licitus iustus mse et ex sua forma szm debitas circustacias
 licit? ergo tu vis emere vel vendere tales redditus ad vita
 sic **Tuc** optz qz iste actus iust? fiat scire cam et apte quid di
 co ergo apte qd vis emere redditu amore ocy ut necessarioru
 copia sine aia et labore vita pntez transfigere possz no licet
 qz szm **ibid**. Nos oms accepim? illa sniam in ada in quo oms
 peccauim? insudore vult? tui vleseris pane tuo ita qz tam
 layci qz clerici et religiosi vnusquisqz szm statū suuz dz labor
 rare null? e exemptus du sine exemptoe oms in ada pecca
 uim? **Nec** etiam ea intencoe debem? laborare vt in vno die
 vel ano vellem? lucrari de istis rebus tpalib? intm inoao et
 sine labore vita nraz trasfigerem? **Qua** apte dñs no solu dixit
In sudore vultus tui vleseris pane tuo sz etia addidit illud
 dicēs **Donec** reuertaris in terra de qua assumpt? es qz pul
 vis es et in puluerē reuertens **Gen. iij.** **Ex** hoc innuit qz no
 solu debem? p vnu die vel aliquos anos laborare sz cunctis
 diebus vite nre **Dicit** igit ibid **In** laborib? comedes ea cum
 ctis diebus vite tue si saltis sanus et aptus es ad laborand
 qz in firmis et debilibus no e lex imposita et illi hnt se exer
 cere i pacia in qua possidebūt aias suas **Sz** sanis et adultis
 oibusqz roe vtentibus snia illa data qz debet laborare vnus
 quisqz szm vocacōz sua et non ocari qz vvilhel. lugvuien. in
 sumā vitioz de vicio ac adie ca. xv. di. qz ociosus facit locuz
 dyabulo oera illud appli **Nolite** dyabulo locum dare **Vnde**

Expositio M. Dm. Iohannis

in p. cau. emendi sunt.

laborand. dei. etc.

De hoc
 u ho
 a mfe
 pecuū
 vitaz
 Sed
 ud. 1.
 ta cu
 oiaē
 mag
 talis
 sub
 talis
 aena
 tuc
 t glā
 euz
 fu
 cus
 . d.
 ab
 aife
 ctū
 m qz
 co
 ruz
 as
 d e
 mō
 mas
 a sic
 hie
 ant

videtur dyaboli societatem amare apud hominē occupatus
 non hz dyabolus v̄ posset eē qz res pfecte occupata non ē cas
 par alic2 rei Ido di. Jere. Semp aliq2 homi opis facto ut
 te dyabo2 iueniat occupatū Ex hoc v̄o qd̄ aliquis dyabulo
in se locū facit iā est idign2 oī loco p̄terq̄ inferno vñ p̄p̄i2 lo
cus ociosus ē infern2 sicut et dyaboli Ad sic p̄t oñdi Constat
qz ociosus celo nō recipiet celum em̄ merces erit tm̄ eoz qui
opary fuerint vñ mat. x. Voca oparios et redde eis merces
dē In p̄dypso t̄restri etiā nō recipiet vnde gen. ij Tulit dñs
deus hoiez et posuit eā in p̄dypso voluptatis vt oparet In
purgatorio etiā nō recipiet vñ i ps In labore hoim nō sunt
et cū hoibus non flagellabunt Ociosi nō laborāt cū hoibus
i mundo et iō nō flagellabunt cū hoibus in purgatorio s̄ cū
Demonib2 i inferno Ociosus etiā indignus ē eē in mūdo isto
vñ luc. xij. Deficulnea sterili succinde eā vt quid etiā t̄ram
occupat relinquit ergo qz solū inferni digni sunt ociosi hec
vuilhel. Idarco nō licz te emere reddit2 ad vitā ad ocand
si saltē n̄ vis itrare i infernū Secdo p̄t quid vis ergo emere
seu h̄re reddit2 ad vitā p̄t voluptatē corpis Nō licet qz vt
di. jero2 sup Osee Voluptas i faciasibis ē et q̄to magis ca
pit tāto plus vtentib2 se famē creat p̄mo qui solū emit red
ditus seu procurat sibi necessaria h2 vite p̄t voluptatē car
nis ē iniust2 et vix euadit eternā damnacōz Vñ glō sup illd
Ro. viij. Qui s̄m carnē sunt q̄ carnis sunt sapiūt vbi di. glō
vere ābulans s̄m carnē nō est iust2 qz nec etiā ille q̄ ē s̄m eā
et hoc ē q̄ em̄ s̄m carnē id ē q̄ mente cōsencūt carni nō sunt
iusti Cur nō qz sapiūt ea q̄ carnis sunt id ē intenti et curiosi
sunt i carnalib2 carnalia prosumis bonis cōcupiscentes qd̄ re
pugnat iusticie hec glō Sup quo etiā di. alexand̄ de allez.
fuga damnacōis inq̄ nō ē illis q̄ sapiūt q̄ sunt carnis s̄ ma
gis q̄ sunt spūs. s̄ illi q̄ ambulāt s̄m carnē sapiūt q̄ sunt car
nis ergo nō effugiūt damnacōz Et hoc ē qd̄ di. lra Qui em̄
s̄m carnē id ē q̄ mente cōsencūt carni nō effugiūt eternam

no p̄t voluptatē corpis

dampnationē qz q̄ sunt carnis sapiūt ponētes finē suū in car
nē d̄cupiscēdo carnalia profum̄is bonis qd̄ ē d̄traruū iusticiā
qz summū bonū nulli bono d̄z p̄p̄om̄. **Hec ille Ergo** pp̄t hūc
finē sc̄z carnis voluptatē emere reddit? ad vitā oīno nō licz
Si em̄ s̄m carnē vixeritis seq̄ndo eius voluptates moriem̄
sc̄z morte sp̄uali vt di. alex. **Dico ergo. iij.** pp̄t quid vis h̄re
reddit? ad vitā **Nō** augend̄ diuitias nō licz **Nā** qui volunt
diuites fieri iacūt itēptacōz et laqueū dyaboli et desider
ria multa et iutilia et nociua q̄ mergunt hoīes in iterituz et
prodicōz. 1. ad th̄y. in glō. **Nō** est em̄ genus mali qd̄ nō excu
piditate aliq̄n proueniat qz radix oīm maloz est cupiditas
p̄mo b̄n̄ d̄z Ecc̄ia. x. nichil iniqui? q̄ pecuniā amare **Hic em̄**
et aīam suā venalē h̄z qz in vita sua proiciet intima sua itelli
ḡt̄ intent? vili lucto proiciet itima id ē vtutes pp̄t qd̄ vnil
helm? lugd̄. de vicio auaricie ca. xvi. di. **Quarū** eē insanū et
in ista insana vno mō p̄t cōdi p̄ hoc qz volūtari? vadit sub
mergere se **Singulis** dieb? facit dietā vnā in ifernuz quis
adio sapiēs ē qui insan? reputari possit si requisit? quo eat
r̄ndeat vado me submergere vel suspendere **Hec aut̄** r̄ndere
p̄t quicūqz ē in mortali pctō vadit em̄ submergere inabyssuz
infernū qd̄ ē sumā stulticia sic sapia sumā ē in padysuz ire vñ
ecc̄ia. vi. **Quid** h̄z amplius a stulto sapiens et qd̄ paup̄ nisi
vt pat̄ illd̄ illuc v̄ est vita hec ille **Nōne** x̄ps qui ē veritas di
cit Luc. xvij. **Quā** difficile q̄ pecunias h̄nt regnū dei intrā
būt vbi di. Nico. de got. **Difficile** q̄ pecunias h̄nt in regnū
dei intrābūt m̄q̄ difficile di. nō impossibile qz q̄ h̄z diuitias
p̄t eas d̄tempnere s̄z certe hoc ē difficile iō difficile ē esse di
uitē et eē sine pctō tuus ergo ē nec amare nec h̄re diuitias
nā h̄re et nō amare piculosuz Ecc̄i. xxxi. **Beat?** diues qui in
uentus ē sine macula et q̄ p̄ aux nō abyt nec spauit ipecu
nie thesauris **Quis** ē hic et laudabim? eū amare et non h̄re
infructuosuz ē ecc̄ia. v. **Qui** amat diuitias fruct? nō cupiet
ex eis et ergo vanitas amare et h̄re piculosuz ē Johānis. v.

Agite nunc diuites **P**lorate vllulantes in miseris vestris q̄
aduement vobis et sequit̄ p̄ pauca thaurisatis vobis irā in
nouissimis dieb? **N**ec amare nec h̄re p̄fectū ē prouer. iij. mē
dicatē et diuicias ne dederis michi t̄bue t̄m victui meo ne
cessaria ne forte satiatus illiciar ad negand̄ et dicā **Q**uis ē
d̄ns et egestate sp̄llus furet et piurē nom̄ dei mei **Q**ui pe
cunias h̄nt id ē cū amore cū deū possident tales difficile est
itrare in regnū dei **S**z q̄ h̄nt cū amore supra deuz tales non
solū est difficile est intrare in regnū dei vñ iero?. **D**ifficile ē
p̄mo impossibile ut p̄ntib? et futuris q̄s fruat̄ bonis vt hic
ventrē ibi mentē impleat vt de delicis ad delicias transeat
vt in utroq; sclō prim? et i celo et in t̄ra appeat glōsus vñ q̄
sic diues morit̄ in iſerno cū diuite sepelit̄ **H**ec mico. d̄ goē.
Idarco ad augend̄ diuicias nō licet emere reddi? ad vitā
Quarto pp̄t q̄d vis emere tales reddi? ad defraudend̄ he
redes tuos bonis tuis qz nō hēs pueros **T**ūc actende q̄d di
cit **sanct? tho.** inquadā qōe de q̄olib; vt recitat **job.** inſumā
ofelloz li. ij. ty. v. q. lxxxij. **V**bi sic habet. qz si pp̄mā in
digerēt illa hereditate idigentia manifesta tūc tenet̄ eis q̄s
dimittere hereditatē illaz nisi essent mali et huiōi bonis in
digni tenent̄ inq̄ ex debito honoris p̄ntele qz cui p̄cipitur
honorare p̄res et m̄res p̄cipit̄ etiā honorare p̄ntelā i h̄ys q̄
p̄tinēt ad p̄ntelā **S**i aut̄ non idigēt manifeste p̄t refundi i
alio dicēte saluatore **D**a paupibus et seq̄re me **H**ec ille **E**x
dictis nota duo documta **P**rimū qz si nō hēs pueros aut pa
rentes s; heredes collaterales et isti sunt oppulentes seu nō
idigentes vel sunt mali et i obediētes mādatis dei et eccie
zē **T**ūc licz ē corpus et substācia; dare ad vnuz hospitale seu
domū pegrinoz **I**ta tñ qz cū corpe h̄uias infirmis i m̄stran
do et cū tua substācia eas abando et sic possis h̄re etiā ali
qualē securitatē s; m̄ diuinā prouidenciā de necessarijs hui?
vite etne cū in iudice extremo ē dicef̄ cū aly electis q̄ erūt
ad dextrā regis **S**itui iſirm? erā et visitastis me p̄mo non

Mr. p̄. Sp̄andad h̄redes.

Q̄d Sp̄andad

solum uisitastis sed quicquid habuistis temporaliter scilicet corpus et res
corpales seu temporales dedistis michi Venite ergo benedicti patris
mei possidete patrum uobis regnum a constitutione mundi mat. xxv.
Secundum documentum est quod si heredes tui collatores sunt boni
et deum timentes et aliqua indigentes et tu malus es in obediens
dei mandatis et sancte matris ecclesie superbus uice et rixosus et in
uidus quod contra proximum tuum Hoc uidentes heredes tui displicet
eis uita tua pessima Et ingratitude tua erga patrem matrem
et deum totius consolacionis abhominacione societate tua fugiunt Nolunt
est adulare in superbia tua. **D. Gnod Junckherr. Gnode** frovve
gnode. pecunia inanis cuius modum sunt reuerentie non est non audet
desentire pompositatibus tuis quod timet deum **Abhorret** gerere
inimicitias tecum contra proximum quod tu odis/scietes quod omnis quod odit
fratrem suum homicida est et omnis homicida non habet uitam eternam in se ma-
nentem. **1. iob. iij.** Ergo potius uolunt perdere amicitiam tuam
et renuacare omnibus tuis quam preterire preceptum dei de proximo dilec-
tione et perdere uitam eternam **Idcirco** inanis querere de eis
di. cognati mei percipiunt me nunquam ostendunt se amicos nec fa-
ciunt michi aliquam reuerentiam **Et** quo non curant perdere ami-
ciciam meam **Idcirco** nunquam tamen gaudebunt de bonis meis sic cre-
dunt siue estimant ergo uolo emere redditus ad uitam ut satis
habeam dum uixerem et ut nunquam pro morte mea inueniam unum obu-
lum **Non** sic impius non sic **Non** enim licet tali intentione emere reddi-
tus ad uitam **Et** uultis uincere in malo bonum quod est directe con-
tra illud ad **Ro. xij. v di. apulus** **Noli** uincere a malo sed uince in
bono malum **Uidete** karissimi quanta perversitas est ista **Illi** enim sunt
boni timentes deum odietes malum adherentes bono. **Sed** isti
ecouerso pessimi superbi auari inuidi preceptis dei inobedietes con-
tempnentes mandato sancte matris ecclesie nichil curantes nisi de
uacitate habet mundi odietes bonum adherentes malo **Et** quod illi
boni nolunt desentire actibus eorum pessimis cum enim pari pena fa-
cientes et desentientes comprehendunt. **xvi. q. iij.** Omnis ideo isti sen-
su reprobi ex qua perversa uindicta intendunt eos exhereditare

bonis ipsorum et emere redditus ad vitam Non licet quod ex debi-
to penite honoris tenet eis hereditas ut dicitur. Sectus tho. v
supra aut vis emere prebendam in hospitali vel domo peregrinorum
seu alibi ita quod post mortem tuam omnia bona tua maneant ibi Et si
hoc facis contra iudicium ut heredes tui nichil habebunt de bonis
tuis nec aliquam humanitatem condonis cum corpore infirmis siue peregrinis
et letificas eas de tua substantia immo potius defraudas eos
elemosinis suis quibus darent ipsi infirmi et pauperes ac debiles su-
stentari tu sustentas corpus tuum peccabile quod tu deuoras pullos
et alia delicata fercula de quibus ipsi darent recreari scilicet inten-
tionem eorum que talia dederunt ac constituerunt Sed pro hoc dolor optet
ipsum infirmos qui vix lac possunt deglutire comedere olera et ras-
pulas quibus tu non es dignus vestimenta propter peccata tua quod ut dicitur augustinus
Peccator non est dignus pane quo vestitur Sed quod dicit talibus ab-
equissimo iudice in extremo iudicio cum erunt collocati a sum-
mistris dicit inquit eis a iudice strenuissimo discedite a me ma-
ledicti in ignem eternum que patet est dyabulo et angelis et quod non
solum non dedistis manducare et bibere primo etiam depredastis me
in membris meis scilicet pauperibus infirmis cibo delicato et potu nec
non exliuore iudicium exhereditastis fideles suos meos quod no-
luerunt sentire peccatis vestris propterea hec dicit dominus deus ut scri-
bitur psalmus lxxv ecce serui mei comedent et vos esuritis ecce serui mei
bibent et vos siccietis ecce serui mei letabunt et vos confundentur
Ecce serui mei laudabunt per ultionem cordis et vos clamabi-
tis pro dolore cordis et pro contritione spiritus ululabitis Hec ille et
ibunt hic in supplicium eternum iusti autem in vitam eternam seu dare mat.
xxv. Ideo in tali intentione non licet emere redditus ad vitam seu
dare corpus et substantiam ad hospitalia etc. Quia dicit quicumque
agunt homines intentio iudicat omnes propter quod igitur vis emere census
ad vitam forte ut ex occulto dei iudicio pecunia tua tecum solus
sit in iudicio Si enim illa quota pecunie cum qua intendis emere
istos redditus est male acquisita Tunc ex speciali gratia misericordis deus
ne heredes tui fiant tecum filii eterne damnationis si talia male

aquisita venirent hereditarie ad eos et scient non restitue-
rent pmittit te tales reddit? emere vt tecu moriant ne veni-
ant ad heredes tuos vn̄ vvilhel. lugd̄ de vicio vsure ca. v.
Depena qua dñs punit vsurarios di. q? vna p̄ea vsurary ē q? *pena q? vsurary*
hereditas ipsi? n̄ tñsit usq; ad tñū heredē vn̄ Ecci. xxi. q? edi-
ficat domū suā ipendys alieis q̄st q? colligit lapides suos i
hyeme Edificaū em̄ qd̄ fit in hyeme cito ruit Sic diuicie ma-
le acq̄site cito dilabūf̄ hec ille/et reuera timend̄ ē q? sint nō
nulli qui symonace aut in fraudē vsurarū vel alyp̄ pessimis
modis agregauerūt pecunias et cū hoc irritauerūt dñm deū
intm̄ q? iusto dei iudicō ita indurati sunt q? nō p̄nt restitue-
re q? nolūt et iō ne heredes taliū eand̄ dānacōz̄ incurrāt p̄
misericordiaz̄ et de? ton? solacōis q? nō letat̄ impdicōe mo-
rienciū p̄suat electos suos a dtagione iniustaz̄ reyz̄ male ac-
quisitaz̄ et pmittit vt tales idurati aliqui emūt reddit? ad
vitā vt illa pecunia male acq̄sita moriat̄ cū eis vt pecunia il-
la cū eis solū sit impdicōz̄ Et ad hoc p̄t exponi illd̄ qd̄ dicit
alexand̄ de allez̄ Sup̄ illd̄ ad ro. xi. Quā incomphensibilia
sunt iudicia ei? scz̄ dei et iuestigabiles vie ei? vbi sic ait qd̄
vocat aplūs iudicia dicend̄ q? iudicuz̄ vocat̄ dei dispositio
vn̄ haymo Iudicia dei dispositōes sunt de oib? reb? quib?
nunc istos eligit nūc istos abiat de quib? in ps̄ Iudicia tua
abyssus multa Quid vocat vie dñi Ad hoc rñdz̄ aug? de ci-
ui. xxi. Vie dñi sunt de quib? dz̄ in ps̄ q? vniuerse dñi miszi-
cordia et veritas et hec sunt iuestigabiles qm̄ cui? vult mi-
seret̄ nō i iusticia s; misericordie grā Et q? vult idurat nō in
iquitate s; veritate hec ille Notate vba signate misteria quō
iudicia dei sunt abyssus multa id ē profūda et inscrutabilia
quare scz̄ hunc eligit illū reprobat Et nota bñ quō nō i iusti-
cia s; misericordie grē eripit heredē ipsi? q? male acq̄suit res
tpales videlic; aut cū symonia aut cū vsura rē ne itret i etnā
dāpnacōz̄ cum eo. Quāuis heredes taliū aliqui solēt ofiteri
seu facere p̄niaz̄ S; possidēt talia male acq̄sita scient et nō

Retinere aliena

restituere non sufficit eis talis p̄na ad salutē **Rug.** Si res
aliena p̄t q̄ p̄ctm̄ ē cū reddi possit et non reddat p̄na non
agat s; similat̄ Si aut̄ veracit̄ agit nō remittat̄ p̄ctm̄ n̄ resti-
tuat̄ ablatuz sic dicit̄ Si restitui p̄t. xiii. q. vi. Si res et qz
vt di. **Rmb2** de bono mortis Dū aux̄ petim2 strangulamur
dū argentum q̄rim2 fasto ei2 herem2 dū p̄dia iuadim2 alligi-
mur ne igit̄ electi dei p̄ ista t̄palia alligent̄ ut ad eū nō vale-
ant venire p̄suat̄ eos misericordie gr̄a non in iusticia id ē p̄t̄
ipsius iusticiā qz p̄suat̄ qz nō ex opib2 iusticie q̄ fecimus nos
s; s; m̄ suā m̄ia; saluos nos fecit **Rd t̄ptū. iij.** ergo nō in iustu-
cia s; m̄ie gr̄e p̄suat̄ electos suos ab istis fiscofis male acq̄si-
tis vsurarior̄ ne cū eis et̄nalit̄ damnat̄ Et iusto suo iudicio
p̄mittit̄ vt aliq̄n vsurary et symoniaci et ceteri qui bona sua
t̄palia male acq̄sierūt emūt reddat̄ ad vitā vt male acq̄sita
pecunia eor̄ simul cū eis sit in p̄dicōz qz deus indurauit eos
nō iniquitate s; veritate v̄ndicte nō qz deus sit cā eor̄ diuicie
vt di. aller. **de aller.** S; malicia eor̄ excecavit eos et iō ob-
durant̄ ponūt obstaculū gr̄e **Nā** deus q̄tū ē de se vult om̄s
hoīes saluos fieri vñ sicut nō ex defectu lucis ē qz hō q̄ clau-
dit fenestras sibi nō videat s; ex defectu p̄ctōz ponentis ob-
staculū **Hec ille vñ sup illd̄ iob. xij.** Excecavit oclōs eor̄ et
indurauit cor eor̄ ut nō videāt oclis et intelligant corde
et auertant̄ **Dicit̄ inco. de lyra** Excecavit oclōs eor̄ subtra-
trahendo lumen gr̄acie propter eorum maliciam quia auerte-
bant se ab hac luce et indurauit cor eorum quia ad subtra-
ctiōnē d̄me gr̄e q̄ cor mollificat p̄ deuocōz **Sequit̄** cordis in-
duracō p̄ obstinacōz vt nō videāt oculis s; m̄talib2 et nō in-
telligāt corde et auertant̄ **Hec ille Prochdolor** timendū est
qz multi sint q̄ se auertūt alumine gr̄e ad ista t̄palia qz cor
eor̄ ita indurabit̄ qz nullo mō volūt mollificari qz quicquid
legūt quicqz audiūt nō curant̄ induratū ē em̄ cor eor̄ sicut
lapis **Et** qz lam̄tabile ē d̄d. aliq̄ eor̄ sunt ita indurati i maliz-
cia eor̄ qz nō sufficit eis p̄na d̄apnacō qui etiā amant̄ alios

simplices et lras nescientes puertere et atrahere ad eorum
 dāpnabilē obstinacōz qd̄ est directe contra illō prouer .iij.
 Noli prohibere bñfacere eū qui potest Si vales et ipse bñ
 facit Et bñ ponit̄ ibi illa dōcō si vales nō valēt bñfacere q̄a
 idurati Subtracta ē em̄ eis grā dīna p̄t̄ eoz maliciā q̄ ex
 cecauit eos s; q; pessimū ē vt malicia eoz corā hoīb; eo mi
 nus actendat̄ occultāt veritatē sacre scripture prauis expo
 sicōib; et cū malo exēplo īpediūt et prohibēt illratis ne ipsi
 restituant et eternam dampnationē euadant recte te tales
 sunt similes phariseis a deo maledictis ad quos saluat̄ dixit
 hēt̄ mat. xxij. De vobis inq; scribe et pharisei p̄pōcte quia
 clauditis regnū celoz an̄ hoies vos em̄ n̄ itrat̄is nec itroeun
 tes sumtis itrare diat̄ ergo ve vobis id ē etna dāpnacō vo
 bis immet̄ Scribe q; putatis vos p̄itos ī lege et pharisei q;
 dicitis vos p̄claros ī sc̄it̄ate. p̄pōcte silāntes qd̄ nō estis q;
 clauditis regnū celoz an̄ hoies id ē q; vris prauis exposicōi
 bus absconditis veritatē scripturaz vñ h̄m Criso. Regnū ce
 loz hic dicunt̄ scrip̄te inq; b; insertū est regnū celoz ianua
 vō ē vā exposicio siue itelligētia veritatis h̄m jero. Claudi
 tis malo exēplo vñ di. Ray. Ois mgr̄ q; scādalizat malo ex
 emplo suos discipulos claudit regnū ce. an̄ illos vos aut̄ nō
 itrat̄is q; itelligere et credere nō vultis nec itroeūtes id ē
 itroire volētes id ē credere cupiētes sumtis itrare p̄mo erra
 re facitis dtra illō prouer .iij. Nolite prohibere bñfacere euz
 qui p̄t̄ hec postilla Quielate agere puerse discite bñfacere
 O stulti et tardi corde ad credendū sacre sc̄p̄te et doctorib;
 sc̄tis noui et vetis testam̄ti nōne legisus vel audistis q; i;ḡs
 non di. sufficit prouer .ij. h̄m em̄ ligna siluaz sic ignis exar
 descit Ecci. xxvij. Sic et ifern; ē insaciabilis et sic augm̄ta
 bit̄ numerus dāpnatoz h̄m augm̄tacōz eoz sic augm̄tat̄ pe
 na eoz cottidie vsq; ad diē iudicy et hoc d̄z pena acadēta
 lis Nunq; audistis vel legisus q; p̄miū acadētale btōz erit
 et ē q; vn; alter; videre nō potit̄ qñ mirabilit̄ gaudeat vnde

Depdps aut̄ h̄m q; alio

Si ten
 ia non
 i refi
 s et q;
 lamur
 allig
 o vale
 e p̄t̄
 nos
 iustu
 cō h̄
 dicit
 na sua
 cōstia
 ut eos
 iuice
 o ob
 om̄s
 clau
 s ob
 ee
 orde
 bera
 uerte
 tra
 is i
 nō i
 o est
 cor
 quid
 ficur
 mat
 lios

88? Tāta vis caritatis om̄s faciat vt bonū qđ quis in se nō
suscipit in alio se gaudet accepisse Sic econtra vnusq̄s qz ad
proximū suū stupebit psa. qz q̄libz ab eo nausēa et passioz res
cipiet et maxime in visu tactu et oderatu iō d̄z psa. xiii. Tu
quasi stips meus pollutus fame et i volut² cū hys q̄ in effecti
sunt gladio et descēderūt in profundū lacus quasi cadauer
putridū nō hēbis osorāū Ad ergo faciūt illd̄ isti miseri idurati
rati et obstinati atēbendo alios simplices secū in ifernū n̄ qz
in hoc augm̄tant penas suas accidētales sed tu simpliciāne
noli eis credere qz ut di. Ri. iii. ethymo. Qualiscūqz vn²
qz ē. talit̄ di. talia opat̄ et talit̄ viuit et tales sunt ceci et
cecauit em̄ eos malicia eoz. Sūt idurati ex carētia d̄me gr̄e
qrūt ergo q̄ sua sunt non q̄ ihū xp̄i ad philipp̄. ij. ergo osolūt
alys et sic ipsi viuit sic ec̄ volūt alios viuere S; vos simplici
ces videte ne seducam̄ Luc. xxi. Et declinate ab illis Huiōi
em̄ xp̄o d̄no n̄ro nō s; uiūt s; suo ventri et pduplices s; mōes
et b̄ndictōes seductū corda inocencū Ad ro. xvi. glō alys ei
adulant̄ et alys detrahunt vt possint suū ventrē ad implere
nolite ergo osentire eis nā finis illoz id ē exit² vite et actūū
ē mors et̄na q̄ illis opib² et talia opantib² succedit a morte
em̄ pct̄i ad mortē et̄naz t̄nsit̄ Hec ille Nolite ergo kr̄mi sus
pradictis itencōib² emere reddit² ad vitā qz nouissima eoz
ducūt ad mortē vnde prover. xiii. Est via q̄ videt̄ hoī iusta
nouissima aut̄ eius ducūt ad mortē Idēco tu fidelis xp̄iana
si non hēs tales reddit² s; forte vis emere qz otract² iste d̄z
in se iust² et licet² ex forma sua s; m̄ debitas circūstācias Et licet
ē de nec̄rio s; m̄ statū tuū emere tūc inuoca xp̄m direct̄ orē
n̄m vt diriget itencōz tuā in se ip̄m qz ip̄e p̄ncipiū et finis
om̄ bonaz actōm et dic tu p̄s Perfice gressus meos i semi
tis tuis vt nō moueant̄ vestigia mea v̄ dicit Nico. de got. qz
gressus hoīs dicūt̄ opa eius q̄ gressus a deo osidant̄ p̄ aptā
visioz prover. v. respiciat d̄ns vias hoīs et om̄es gressus illi²
osidat̄ dinumerant̄ a deo p̄ districtā discussioz job. xiii. Tu

Vt fuit huius

qui de gressus meos dinumerasti s; pce pētis meis et dirigū
 tur p rectā intencōz prover. iij In oib; vicys tuis cogita il
 lū et ipē dirig; gressus tuos ergo si de nccno optz te emere
 reddit; ad vitā Cogita xpm in corde tuo et rogo illū ut ipē
 istū actū p rectā intencōz in se ipm dirigat zc S; ille q emert
 tales reddit; si habuerit malā intencōz purgēt dsciaz vt di.
 ho. S; qd est aliud purgare dsciaz q; corrigere prauā itenc
 tionē et facere rectā **Ut autē hoc bñ fiat** necesse erit hze for
 mā vel exēplare ad qd corrigē **Sume ergo t libz grandem**
 libz vite s; xpm et hūc crucifixū q ē et d; liber vite eo q in
 eo ē forma vite viuendi **Sume ergo libz istū et pone eū ad**
 libz dscie tue ut corrigat intencio et fiat recta zc vt aut bñ
 et vera cēt scias purgare dsciaz tuam et iudicare te ipm hic in
 pnti vita ut euadas iudiciū futuz **Retēde bñ cum diligētia**
 quociēs et quō xps iudicat; fuit ateq; portauit crucē i qua
 fuit suspēsus zc **Et inde sume t documētū** quociēs et quō dēs
 iudicari pētis tuis in pnti ad euadendū iudiciū etne dāpnas
 cōis **Proquo notandū ut philipp; d mōte gallerio di. q; s; m**
btm aug. xps fuit iudicat; siue dēpnat; mortu corā pncipe
saēdotū capha nona hora noctis pcedētis feriā sextā qn s; z
iudei dixerit reus ē mortis Scdo di. b. gg. q; dñs linguas
iudeoz clamancū crucifige eū n ess; malefactor; nō t euz tra
didissem; occidendū Hora tñcia cruci iudicat; ē Sic d; mat.
xxvij. mar. xv. Pylat; vō cāz mortis in eo nō iueniens mte
bat eū dimittere vt d; in vita xpi pte et ca. lxi. nullaz itaq;
cāz mortis in eo inueniēs dixit Emendatū ergo illū dimittā
Luc. xxij. Tūc milites acceperūt eū et exuerunt vestib; suis
flagellauerūt q; eū et flectētes coronā despimis iposuerūt capi
ti eius et veste purpurā arcūdedērūt eū Job. xiiij. S; iij. ar
ca horā sextā dedit pylat; sniaz diffinitiuā et dēpnauit euz
ad mortem crucis s; m peticōz iudeozū et nota s; m mat. xxvij
et mar. xv. q; iudei habita snia mortis i ihm Statim exuerūt
eū purpura qua indut; illuzorie stabat coram i loco fbunali

et reinduerunt eum suis vestibus et eduxerunt eum ex civitate
in calvariā ut crucifigeret. Et nota h̄m Bedā q̄ quis d̄sue-
tudo appbata hoc h̄at q̄ i ea veste qua q̄s d̄p̄nat⁹ fuerit
ad mortē debeat penā mortis sue sustinere tñ iudei p̄ sn̄iam
mortis latā i d̄m̄ ih̄m̄. Exuerunt eū veste cocinea i qua d̄p̄-
natus fuerat et reinduerunt eū suis vestib⁹ ut dū p̄civitatem
ducere⁹ magis cognoscibilis i p̄p̄s vestib⁹ appareret q̄ i
alienis et sic magis d̄fundere⁹ et hic h̄es q̄ x̄ps fuit i alie-
nis vestim̄tis iudicatus s̄ portavit crucē i p̄p̄s quare hoc
scies p̄ea. Nūc lege cū studio lib⁹ istū lib⁹ grandē lib⁹ vi-
te et i eo inuenies formā et modū viuendi et potissime recipi-
es i h̄ys factis docum̄tuz salutifex quō d̄s veracit̄ penitere
P̄o quo notand⁹ q̄ ih̄s x̄ps agn⁹ inocēs t̄bus viab⁹ et mo-
dis p̄ nobis iudicat⁹ ē et vltia vice d̄p̄nat⁹ sn̄ialit̄ ad
mortē ut nos redimet a sn̄ia et̄ne mortis vñ d̄z i vita x̄pi p̄te
et ca. lxxij. Ecce quō agn⁹ innocentissim⁹ ut te a iudicō et la-
m̄eto iuste et et̄ne d̄p̄nacōis eripet iuste p̄p̄ te iudicō d̄p̄-
nari p̄legit. Hec ibi. Sic ergo ille iudicat⁹ ē pro te ita tu si
vis veracit̄ penitere p̄tā tua t̄bus viab⁹ et modis d̄s iudica-
ri. Et p̄no mō cōsida illd̄ qd̄ h̄et i vita x̄pi p̄te. ij. ca. vi. v̄
d̄z. Cū aut̄ p̄nceps dixisset. Ecce nūc audistis blasphemīā ad-
iecit. Quid vobis nunc h̄m̄ legē de hoc videt̄. Tūc illi om̄es
d̄p̄nauerunt eū et r̄ndert̄ dicētes reus ē mortis cū tñ verita-
tē dixisset eis. Ip̄i erant accusantes ip̄i discutiētes ip̄i sn̄iaz
proferentes. Scdm̄ Bedā Sn̄ia sua de d̄p̄nant q̄ eū morti
adiudicat̄ q̄ et etiā et op̄is sui testimonio deū esse cognosce-
re p̄nt. Ex hoc articlō d̄p̄nacōis x̄pi ad mortē h̄m̄ illd̄
documentū ut caueam⁹ ne vnq̄ illa vox iudeorū. reus ē mor-
tis q̄ x̄pi auribus inocent̄ insonuit n̄ris mentalib⁹ auribus in-
sonet et i nobis locū veracit̄ h̄at. Nā de quocūqz ex̄nte i mor-
tali vex̄ ē dicere reus ē mortis hec i li. vite x̄pi. Idēco cog-
nosce te ip̄m et cognosce q̄ fecisti qz sine cognicōe null⁹ sal-
uabis vñ di. bñ. Cogita et examina te ip̄m diligent̄ si emisisti

redditus ad vitam qz ille extractus d^r iustus in se qñ ibi sunt
 substancialia reqsita ad extractū rē. s; pp̄t qd qua decā amore
 ocy aut pp̄t voluptatē carnis seu ad augendū diuicias vel ad
 hēditandū bonos et idigētes aīcos tuos siue ut pecunia tua
 male acq̄sita sit solū tecū in p̄dicōz **Tūc** scies pro vō qz om̄s
 dicte itencōes iudicāt te ad mortē etnā clamātes et dicetēs
Reus ē mortis **Affect²** em̄ tuus nomē ocy tuo ip̄omit vt di.
amb² **Cū** ergo tu maior ē affectōz habuisti appetēdo bona
 t̄palia quā fugiēdo mala **Iō** reus es mortis scz etne qui em̄
 studiosus iplet q̄ carnis sunt appetēdo bona t̄palia q̄ fugi
 endo mala dign² ē morte etnā s; m̄ glosaz ad ro. viii. **Appli**
 ca vt scis et vis quō om̄s dēpnauerūt ibm̄ reū eē mortis rē.
Secdo sic hō naturalit̄ se diligit ita odit etiaz em̄ illud pp̄t
 qd malū incurrit vt di. bonauē xiiii. dis. xlj. **Sz** n̄ ē mai² ma
 lū q̄ etnā dāpnatio ad q̄ hō incurrit p̄ aliqd̄ factū ī supra
 dictis malis itencōib² seu p̄ p̄ctm̄ mortale **Q** morte enim p̄ctū
 ad mortē etnāz transit vt di. amb² **Sequit^r** ergo hō q̄ natu
 rali^r se diligit cognoscēs se iudicatū ad mortē etnā pp̄t per
 uersas itencōes quas habuit ī emendo reddi² ad vitā inc̄
 pit odire illd̄ malū et timore etne dāpnacōis penitere qz pe
 nitencie v̄tus t̄iore d̄cipit vñ p̄sa. a timore tuo dñe d̄cepimus
 et pepim² sp̄m̄ salutis vt hēf. xlj. iniaz. xiiii. dii. **Et** tūc hō
 festinat cū reatu suo ad d̄sciaz q̄ ē iudex nr̄ ut di. Ro. xxxix
dis. ij. **Recusando** se ip̄m̄ corā deo et d̄scia sua tūc īmediate
 inc̄piūt male itencōes tue clamare et iudicare te **Si** hic nō
 esset malefactor nō ē ididissim² eū crucifige eū p̄ verā d̄tri
 tionē **Quid** em̄ male fecit dixit iudex **Rñdes** emit cēsus ad
 vitā amore ocy cā voluptatis pp̄t auariā itencōe exheres
 ditandi pentelaz cā vindicte et vt pecunia sua male acq̄sita
 secū solū sit in p̄dicōz crucifigat p̄ d̄dignā satisfactōz **Corru**
 piā ergo illū ait iudex scz d̄scia cū p̄uā d̄sposicōe et d̄scul
 sione om̄ p̄ctōz mortaliū in amaritudie aīe sue et d̄mittam
 scz ip̄m̄ ire ad d̄fessorē et tunc accipe te ip̄m̄ in p̄torū tuū et

flagella te cū cūssionibus pectoris tui etc. **A**pplica legit em in
li. vite xpi pte et ca. lxxij. q7 dñs flagellari iubet spoliat per
milites apparitores presidis et vestib2 qb2 induit2 erat ex
uit coraz oib2 denudat2 **E**x hoc hēm2 tale documentū q7 sic
xps exutus fuit vestimtus suis **S**ic et nos exuam2 veterē tu
mā et nudem2 scias nras corā dō p nudā et purā cōfessioz
pctōz deponētes omē paliū excusacōis qz nuda et apta sūt
oclis ei2 **A**d cōformandū huic articulo recogitet hō q7 misabi
lit et cū quāta in iuria et verecūdia fuit xps exutus vestib2
suis et denudat2 pro nobis vt nos vestiret vtutibus et ore
hoc mō ihesu q7 vestimtis tuis exui et ad flagella nudari vo
luisti da michi nudā pctōz meoz cōfessioz ueterē hoiez cū ac
tibus suis exuere et i cōspectu nudū a vtutib2 me nunq7 appa
rere **A**mē **E**t sic tercio cū pūa disposicōe et detestacōe pcti
accede ad cōfessorē **Q**uia ut di. nicola2 dinckelspūibel i. iij
dis. xvij. Si hō se n̄ disponit s3 cū volūtate peccādi accedit
ad cōfessioz peccat mortalit̄ sc3 si accipit absolucōz sic verus
penitens et nō ē qz sacmētū illd̄ q7tū in se ē irritū facit q7 n̄
ē sine cōtēptu d̄ hoc ec̄ di. scot2 q7 hō tenet cōfētū cū displicen
tia pcti commissi et cū pposito abstinendi a pctis et cum ppo
sito obediēdi cōfessori in s̄uādo istā satisfactōz q7 ab ipō sibi
impositā volūtate in se suscipit **I**ta s3m Scotū oportet se di
spōere ad cōfessioz hec ille **I**ocōo **S**ume t̄ libz gndē sc3 xps
et stude in eo et cōfida quō p̄s adduxit ihm̄ foras flagella
tū cōspūtū illusuz portantē spineā coronā et purpureū vestim
tū de iudeis **E**cce hō ipi vō clamabāt nos hēm2 legē et s3m
legē d3 mort qz filiū dei se fecit **S**i hunc dimittis nō es ami
cus cesaris ioh. xix. **T**imēs qz pilat2 amittere amicitā cesa
ris t̄didit eis ihm̄ p sniaz diffinitiuā ad crucifigenduz exhs
sume tale documentū **S**i vis veracit̄ penitere pctā tua tunc
dēs accedere ad cōfessorē flagellat2 p amaras recordacōes
oim̄ pctōz tuoz mortaliū **C**ōspūt2 suspirys et gemitib2 mul
tis illusuz p detestacōz pctōz **C**oronat2 et inclinat2 capite

dimisso p̄ profundā huilitatē indutus cocinea penitencie et
vere contritiōis dicēdo ecce hō nō innocentē xpm̄ q̄ ē deus et
hō passus p̄ salute nr̄a S̄z ecce hō q̄ nō posuit deū adiuto
rē suū s̄z sp̄auit i multitudine diuiciarū suarū .d. p̄ualuit i vas
mitate sua p̄s. xv. Oīs p̄ctōr̄ ponit deū nō adiutorē s̄z aduer
sariū sibi de uero. xxxij. Dereliq̄t deuz factorē suū et recessit
a deo salutarī suo Dee nico. de got. Dic ergo ecce p̄ctōr̄ez
vilissimū ego em̄ sum q̄ peccaui et malū corā deo et proximo
feci et signant̄ emenda reddit̄ ad vitā corruptis itencōib̄
S̄z qm̄ iniquitatē meā ego cognosco et p̄ctm̄ meū d̄t me ē sp̄
iō veni ad vos tanq̄ ad iudicē loco dei cōstitutū et peto huī
lit̄ iudicari crucifigi ad crucē p̄nie nos em̄ hēm̄ legē vt q̄cū
qz auerit se ab īmutabili bono reb̄ mutabilib̄ adherēdo
d̄z mori etnalit̄ qz peccat mortalit̄ vñ auḡ v̄ de libero arbi.
di. q̄ p̄ctm̄ ē sp̄reto īmutabili bono reb̄ mutabilib̄ adhes
rere qd̄ heu ego vilissimū p̄ctōr̄ multociēs feci et potissime i
isto cōtractu reddituum ad vitam quare s̄m legē iusticie di
uine d̄eo mori etnalit̄ S̄z p̄ m̄iaz dei hēm̄ aliā legē videlic̄
In quacūqz hora p̄ctōr̄ in gemuerit oīm iniquitatū suarū deus
nō recordabit̄ amplī Eze. xvj. Et s̄m illā legē debeo mori
peccatis vt vita abscondit̄ i xpo p̄pterea veni ad vos iudicem
loco dei cōstitutū et volo purgare cōsciaz qz habui malā m̄tes
tionē quapp̄t si me dimittis errare et in p̄ctis viuere n̄ eritis
aīcos cesaris sc̄z xpi q̄ est rex regū et d̄ns d̄nancū Npoē qui
pro nobis voluit occidi vt nos viuificaret z̄c videat aut̄ pau
dens et cōsciaosus cōfessor q̄ nec timore vel fauore a uerita
te iudicij declinat et iusticiā subuertat Circa qd̄ sciend̄ vt
dicit arsten. in sum̄a sua li. v. ti. xvj. q̄ cōfessor d̄z eē iust̄ vñ
auḡ li. de p̄nia ca. ix. et h̄c̄ de pe. dis. vj. ca. j. Sacerdos i
nullo sit iudicand̄ q̄ in alio ē iudicare prompt̄ iudicās em̄
aliū q̄ ē iudicand̄ cōdempnat seipm̄ et ē hoc argumentū q̄
i mortali sc̄z mortalit̄ peccat absoluēdo a mortali n̄ peniteat
Prius d̄z etiā esse discretus vñ auḡ ibidē et habetur d̄ pe.

dis. vii. Qui caueat spūalis iudex ut sicut nō cōmisit crimen
neq̄cie ita nō careat munere scie S; em̄ vt sciat agnosce q̄t
quid debet iudicare hec ille S; an̄ oīa videat cōfites ne bar
rabam x̄po proferat Et caueat cōfessor ne corpus cōfitentis li
berat et aīaz et̄ms supplicys exponat **D**ulci em̄ ad hec hoc
die desidant barrabā sibi solui et x̄pm vinctū esse **Q**uia di.
Orige. om̄s q̄ iudei sunt silēs siue ī dogmate siue ī vita bar
rabam siue solui desidant. **Q**uicūq; em̄ male agit solut⁹ est
ī corp̄e ei⁹ barrabas x̄ps aut vinct⁹ **Q**ui aut bonū agit x̄ps
h̄z solucū barrabā vō vinctū **E**t iō sic iudei p̄q̄ pro x̄po ele
gerūt barrabā latronē latrocyns et sedicōib⁹ sunt subuersi
Sic et nunc q̄cunq; aīa p̄legit barrabam illa sp̄ latrocyns
dyabolias extimat **V**bi em̄ nō ē ih̄s ibi lites et p̄lia sunt
vbi aut ē ih̄s ibi sunt oīa bona et pax **h**ec orig. **S**pūalit̄ hō
ē vinct⁹ p̄ p̄ctm̄ et posit⁹ ī carcere s̄m corpus et aīaz ita q̄
sunt duo vincti corp⁹ et aīa **S**; de istis vnus sc̄z aīa potēt
liberari si tñ corp⁹ p̄nie et flagellis exponat q̄ sic aīaz a cul
pa liberabit et a pena. **S**i vō corp⁹ libere⁹ ad hec manebit
vincta aīa et suoplicys ac flagellis exponere⁹ et̄ms et iō me
lius ē q̄ aīa libere⁹ q̄ corp⁹ q̄ si corpus suspendit̄ ī cruce
p̄nie tūc aīaz liberabit amorte **vñ ḡḡ** **S**i magna merces est
eripe amorte carnē morturā quātū meritis ē liberare aīam ī
celo sine fine victurā **S**ic **ī li. vite x̄pi pte et ca. lxi.** et hys
vbis istruimur q̄ cōfites nō d̄z barrabā id ē corp⁹ suū x̄po p̄
ferre et cōfessor d̄z corp⁹ x̄pi p̄nie exponere et aīam liberare
Insup **Q**uerit̄ quare x̄ps voluit iudicari ī vestim̄tis aliēis
et nō iuis **R**ndet̄ ad oñdendū q̄ nō habuit p̄m delictū pro
quo ess̄z dign⁹ aliq̄ pati ip̄e aut vulnerat⁹ ē p̄t̄ īm̄qtates
n̄ras attritus ē p̄t̄ scelera n̄ra disciplina pacis n̄re sup eū et
liuore eius sancti sumus **p̄sa. liij** ergo ī vestim̄tis aliēis iu
dicat⁹ ē id ē pro p̄ctis n̄ris nō suis s̄z aliēis **D**ixit ergo pila
tus **Q**uid em̄ mali fecit **E**go em̄ nō inuenio ī eo cāz sc̄z crua
figendi et dandi talē s̄n̄az et reuera v̄m dixit pilat⁹ q̄ x̄ps

p̄ctm̄ non fecit nec inuent⁹ est dolus i ore ei⁹ vñ bñ di. in eo
 q̄ cā mortis xp̄i nō fuit i eo s; i nobis et iō di. bñ. **O** p̄ssime
 ihū quid ē et mortu nos peccauim⁹ et tu luis nos debuim⁹ et
 tu soluis hec i li. vite xp̄i v̄ supra **H**ic siste paulispe et mēora
 re si innocentissimus tam grauiter flagellatus et crudeliter
 afflictus est et in vltimo morte pessima condempnatus pro
 peccatis aliens quam grauiter putas te nexium multis pec
 catis et malis intencōibus flagelland⁹ puniend⁹ et crucifigen
 dū p̄ etnāz mortē n̄ te hic correperis **S**criptū ē em̄ q̄tū glo
 rificauit se et indelicys fuit tm̄ date illi tormentū et luctum
Apoc. xviii. glō intelligit **Q**uantū glōrificauit se quantū ad
 p̄ctā spūalia et idelicys fuit q̄tū ad p̄ctm̄ carnalia tm̄ date
 illi tormentū in corpe dē delicias et luctum in aīa dē gaudia
 mūdānū deinde. **Q**uerit q̄d hoc significet q̄ añq̄ xp̄o crux fu
 it data ad portand⁹ i qua suspēdēd⁹ erat pro nobis exuerū ē
 eū purpura qua idut⁹ illuzorie stabat corā eis in loco t̄buna
 li in qua iudicatus fuit et reinduerūt eum suis vestibus et
 eduxerūt eum ex ciuitatē r̄c. **R**ūdet p̄ hoc dēm⁹ itelligere vt
 cis qui vult et d; portare crucē p̄nie ut p̄ mortē xp̄i valeat
 etnalit̄ viuere optet de n̄c̄rio vt restituat aliena **N**emo em̄
 tenens alienū p̄t vere d̄teri n̄ restituat actu vel volūtate qz
 s; m̄ doctores i. **iii. xv. dis.** restitucō ē p̄ambulū p̄nie sñ quo
 p̄ambulo nō p̄t hō vere penitere de p̄ctis mortalib⁹. **D**e hoc
 poit **scot⁹** exēplū in alyp̄ p̄ctis si q̄s tenet sc; focariā vel ma
 gis adulterā restituere eā viro suo nō est n̄ cessare ap̄ctō vel
 a t̄nsgressiōe huius p̄cepti n̄ mechaberis **E**t illd̄ p̄cedit om̄z
 p̄tē p̄nie accepte et iō sic tenēs adulterā nō est capax p̄nie s;
 irrisoz et ideo veniēs ad p̄niāz addit p̄ctm̄ p̄ctō **I**ta itelligē
 dum inpposito q̄ detinēs alienū volūtate et facto q̄ diu ta
 lis ē nō est capax alicuius p̄tis p̄nie qz nō vere d̄terit q̄ diu
 ab illo p̄ctō nō cessat et si d̄fitef̄ et suscipit sac̄mentālē ab
 solucōz nichil sibi profiat s; ḡuit nocet qz magnū p̄ctm̄ com
 mittit i hoc sacramentū penitēcie indignus suscipit et si talis

manens implet pniaz sibi in iuncta nichil p hoc satisfacit do
vt patz ex supius dictis **V**idendū est ergo propter quā cām
restitutio facienda sit **P**ro illo notandū est qd hoc precepto
nō furtū facies prohibet nō solū furtū s; etiā rapina et vsura
et gñalit omē dampnū qd qis facit proximo i bonis fortune
sue in bonis tpalibz q exteri? possidem? siue illud dāpnuz
faciat i iuste auferēdo alienū siue detinēdo **E**x quo pz q sic
auferre alienū ē pētīm mortale et dē hoc pceptū diuinū nega
tiuū **N**on furtū facies ita et tenere alienū in vito dño rei est
dē illō pceptū diuinū et ē pētīm mortale q sic proximo iferē
dāpnū in iuste auferendo sua ita inferē dāpnuz retinēdo ea
in vito dño rei et cū hoc ipedit eū in vsu sue rei **I**te auferre
aut detinere in iuste alienū ē etiā dē iusticiā q vnicuiq; red
dit qd ē suū dē qd facit q alienū detinet in vito dño rei itez
ē dē caritatē frnam s; m quā hō dz proxio suo bona facere ille
aut facit proxio suo mala et ifert ei iddebita nocūta **E**x qb?
vltari? pz q sic necriuz ē h;uare precepta dīna negatiua **I**ta
necriuz ē nō tenere alienū in vito dño et p dñs actu resistere
vel aut volūtate velle reddere cū fuerit oportuitas **E**x hys
pz cā vel rō quare alienū restituendū sit qz si in iuste retinere
ē pētīm mortale eo qd ē dē illō pceptū **D**ecalogi nō furtum
facies **E**st dē iusticiā et dē frnaz dilectōz. iō necriuz restituendū
ē alienū. ita docet sc̄tus tho. in sc̄da sc̄de. q. lxxij. et scot? in
iij. vt dicit nicola? dmckelspuihel i. iij. dis. xv. **H**oc totuz
iō dixi **S**i vis crucem pnie portare fructuose tūc optz de ne
cessario ut restituas aliena videlic; illā pecuniā cū qua vis
reddit? ad vitā emere siue empti sunt si ē i iuste acq̄sita quo
cūq; mō siue p vsurā siue p symoniā siue p furtū siue p rāpi
nā vel ludū prohibitū siue p defraudacōz in mēsurā liquorū
vel humidoz vel aridoz seu pannoz siue p pondera flā siue
p fraudē in rei substācia siue in eius qualitate et huiōi rē vel
etiā si t aliqd tale datū ē aut relictū in hēditatē aut i testam
to **N**ut etiā si ē tibi venditū ab alio qui ius in eo nō habuit

que res sua non fuit. **N**ut ius eam dandi non habuit. **S**i igitur
illi a quibus tu talia habes in iuste acquisita non restituerint nec vo-
lunt restituere tu teneris ad restitutionem si venerint ad te tali
modo ut dictum est quod secundum doctores ut Nicolaus Dimckel .i. .iii. dis.
rv. **O**mne tale oportet restituere alias contra preceptum agit et graviter
peccat ut dictum est supra ergo si habes talia in iuste acquisita vel
reddidit ad vitam que cum talibus in iuste acquisitis empti sunt oportet
ut restituas aut pecunia tua erit tecum in predictis ut dictum est
Quoniam vero alicui quando et quomodo sit restituendum sic oportet circumstantias
et adiciones personarum ac verum in iuste acquisitarum. **R**elinquo pro-
prie discretis et discretis prudentiam confessorum que talia debent
scire et ideo dicitur bonauere. **O**portet confessores discretos esse quoniam ars
arcanum est regimen animarum secundum Gregorium in principio pastora. et in textu
dicitur. **C**aveat spiritualis iudex sic non commisit crimine neque ita non ca-
reat munere scire oportet ut sciat cognoscere quicquid dicitur iudicari
iudicaria enim partes hoc postulat ut quod dicitur iudicare discernat
hec micro .i. .iii. dis. .xix. videat etiam sacerdos quod in munus sit ab
illis que iudicat in alijs. **D**icitur ei bonauere. quod secundum omne foris nullus
digne iudex est que est reus et que est in eadem dampnatione ideo sacerdos que
peccant mortaliter quando talis vult absolueri penitentem tenetur
prius de culpa sua mortali penitere. **A**liquando hoc sacramentum in-
digne ministrat et graviter peccat quod in quo aliter iudicat seipsum com-
mittit. **N**ec ille et hoc attendendum quod quis sacerdos sit scientem in
peccato mortali et peccat si non prius peniteat absolvens alios a
peccato mortali tamen non minus confitetur absolutus est. **Q**uia si sacerdos habet
claves scilicet scias discernendi et partem absolvens et confitetur omnia
requisita ad sustinendum sacramentum penitentie tunc nulli dubium absolutus
est non obstante quod confessor peccet quod iniquitas ministri non potest auferre
libertatem domini. **S**ed sacerdos est solum minister igitur sua malicia morum
non potest donum a deo per ipsum transmissum nobis auferre secundum doctores
in .iii. dis. .xix. ego spero salvo ut dictum est ut penitens aliena re-
stituatur que salutes veraciter vult portare crucem penitentie et hic in vi-
ta gratie crucifigi pro peccatis et de meritis suis ut in vita glorie

eternaliter p merita xpi possit viuere et hoc debes docere i
li vite scz xpo In eo qz ipe voluit snari ad mortē in aliemis
vestmētis id ē ppētis nris Sz cruce portauit i suis vestibz di
missis aliemis Insignū si iudicat es ad mortē ppē aliena qz
dēs ea restitue et pdelictis tuis portare crucez pnie Idē co
sume ē libz grandē et studeas in eo quō opteat portare cru
cē pnie et quō dēs purgare sciaz Si habuisti malā itencōz
zē Sz sunt nōnulli vt heu timendō ē q̄ venērūt in talē errorem
qz nō estimant nec credūt se malefacē seu aliqd pētīm eē vbi
scia eos non accusat. d. Nō hēo sciaz de illo vel de isto zē
ergo sum bñ quietz nec credo qz sit pētīm Illi nō itelligunt
illud dētīm. b. aug. sup. lviii ps Nemo ē isanibilior eo q̄ sibi
sanus videt Doc itelligit de gūitate piculi nō morbi pmo
ut di. Criso? sup mat. Nō p̄t esse eis excusacō adempnacōis
ignorātia veritatis quibz fuit i venēdi facultas si fuisset q̄
rendi volūtas Nā si veritas salus ē et vita agnoscencū se dz
magis dz q̄ri qz q̄re ad nraz igit doctrinā ē sciendū qz septē
sunt ipediūta q̄ nos cognoscē sciaz nō pmittūt vt hēf i li.
de p̄pacōe cordis tractatu d cordis appcōe ca. ij Vbi dz qz
illa ipediūta p̄nt applicari vij sigcula liber sigti sic d̄scriptū
ē in apoc. xxviii. caplis Dignz ē agnus q̄ ocalus ē apperire
libz et solue vij sigcula eius Agnz pro nobis ocalus ē xp̄us
q̄ solus p̄t appire libz scie qz ipse ē q̄ claudit et nemo apit
Apit et nemo claudit soluit vij signacula libri q̄n amouē vij
ipediūta q̄ impediūt ne liber scie apiat et ne i li. scie le
gat Impedimēta aut sunt hec Pctōz defensio. pctōz excu
sacio. pctōz alteri? et n̄ suoz recordacio. pctōz celacō boni
ppositi extunctio. peccancū multatudo i mūdams occupacio
ecce hic vij enumerata sunt q̄ p̄nt appellari vij sigcula pp̄re
scie q̄ sciaz nō ferant et sinant vt apiri possit n̄ impedimēz
tis hys āmotis Doc pz p̄ illa septē q̄ reuelata sunt iohis In
Apoc. in p̄dictōz apcōe sigilloz et sic notari p̄nt p̄ ordīnez
Legit em̄ ibi qz cū aperuisset agnz sigillum primū Audiuīt

vocē tanq̄ vocē tonitrui magni et ecce equus albus et qui
sedebat sup equū hēbat arcū **Ecce** q̄ i ista reuelacōe que in
primi sigilli apcōe est facta notat̄ primū impedimentū qd̄ su
pra posuim⁹ qd̄ ē pct̄i defensio **Sūt** aut̄ aliq̄ qui cuz aliquo
defectu arguunt̄ statim emittūt voces quasi tonitrui magni
cū murmure et clamore se ip̄os defendētes et cordis tempe
stiatē iudicātes **Et de talib⁹ di. ecclesiastic⁹ ca. xix. Sagit**
ta in fixa femori canis sic v̄bu⁹ i ore stulti id ē sic canis qn̄ h̄
sagittā infixā femori clamare et discurre nō cessat **Sic** stul
tus cū d̄ ei verbū qd̄ ei non plac̄ dissilāre nō p̄t et tacē sed
statim p̄ clamorē et q̄rimoniā sese cuilib⁹ manifestat **Et** seq̄
tur ibid̄ sc̄z in apoc. vi. **Ecce** equus alb⁹ et q̄ sedebat super
equū hēbat arcū ad eand̄ spectat significacōz p̄ arcū ei hic i lo
co designat̄ lingua maledictā lingua dolosa sp̄ p̄ata ad emie
tēdas sagittas v̄borū vulnerū et penetrancū vsqz ad cor d̄z
i p̄i. xxvi. **Verba** susurromis quasi simplicia et ip̄ia pueniunt
vsqz ad interiora ventris id ē cordis **Per** equū albū corp⁹ ca
stū significat̄ tales em̄ frequēius amarus locūt̄ qui de casti
tate corp̄is inamē glānt̄ et solā exteriorē carnis mundiciam
sibi sufficere estimant **Hec** imp̄pacōe cordis li. **Videte** kr̄mi
quō ex h̄ys dictis apparet q̄ de⁹ sume odiat pct̄m et adhuc
aliq̄ miseri defendūt pct̄m qd̄ ē signū maxie pueritatis **Sz**
q̄ sint isti qui defendūt pct̄m **R̄ndet̄** q̄ isti qui inamē glānt̄
tur de corp̄is castitate q̄ significat̄ p̄ albū equū q̄z iohēs vi
dit **P̄** q̄ agn⁹ soluebat primū siḡculū sz actēde q̄ sup eū se
debat arcū hēbat q̄ hic significat̄ linguā dolosā cū q̄ tales d̄z
fendūt pct̄m vel seip̄os in pct̄is. d. **Reddit⁹** ad vitā bñ p̄nt
stare qz ē tract⁹ iustus in se et licet⁹ ex forma sua **Concedo**
q̄ doctores sic dicant dūmō inspectis oib⁹ arcūstāc̄ps szue
tur in tali tractu equalitas iusticie om̄n̄tue vt dicit vlti
mus et etiā vt intencio sit bona **Oia** em̄ hoīs opa szm̄ itencōz
et cām iudicant̄ bona vel mala exceptis h̄ys q̄ p̄se mala sunt
ut hēf. iii. dis. sc̄di intertu **Quare** ergo vis emē vel vendē

redditus ad vitam que est intentio tua **A**uaria quod times de
ficere in necessarijs habet vice et diffidens de dei prouidentia et
bonitate non licet quod si ex tali timore et diffidentia de dei boni-
tate studiosus implet quod carnis sunt appetendo bona temporalia
quod fugiendo mala dignus es morte eterna **N**oli igitur inanis glori-
de corporis castitate quod ad hoc restat placere **N**one christus elegit
iudam scarioth ad eum apostolorum ut habet **ioh. vi** **N**one coicauit eum
cum alijs apostolis et misit eum predicare infirmos curare mortuos
suscitare leprosos mundare demones eicere ut habet **mat. x.** **N**one
lauit et sibi pedes incena **ioh. xiii.** **N**one dedit sibi corpus
et sanguinem suum secundum augustinum et doctores **i. iiii. dis. ij.** **I**llis autem
omnibus non obstantibus dampnatus est quod despauit et laqueo se suspen-
dit **mat. xxvii.** **Q**ue autem fuit causa despauis et suspensionis eterne
quod vendidit christum xxx argenteis et videtur quod dampnatus iam esset
dominus ad mortem coram iudeis in consilio ipsorum tunc secundum **mat. xxvii.**
Omnia ductus retulit xxx argenteos principibus sacerdotum et se-
mioribus populi. d. peccavi tradens sanguinem iustum **E**t illi dixerunt
quod ad nos tu videris et proiectis argenteis in templo recessit
et abiens laqueo se suspendit **N**olite ergo inanis glori-
de corporis mundicia sed caute vos ab omni auaricia **Luc. xii.** **H**oc totum
iohannes dixit quod deus purgare conscientias si causa auaricie emisti vel vendi-
disti redditus ad vitam que habuisti mala intentione **R**ed quod faci-
endum **S**ume est liberum secundum vite id est christum qui dedit nobis formam
uiuendi **L**egitur enim in libro vite christi parte et ca. **lxiii.** quod cum dominus ve-
nisset ad locum caluarie baiolans propriam crucem ut dictum est exspo-
liauerunt eum omnibus vestimentis suis cum maximo dolore et renouate
in eo fuerant fracture quod vestis interior propter sanguinem flagella-
tionis fortiter corpori adhaerebat et tunc corpus eius tam elegante for-
matum appuit totum cruentatum et liuoribus repletum et si ergo
habuisti in emendo vel vendendo intentione augendi diuicias
causa auaricie tunc purga conscientias **P**ro quo notandum quod huiusmodi in-
tentione auaricie committitur duobus modis **N**ut homo causa auaricie in-
tendit proximum decipere aut non **S**i sic tunc purga conscientiam

Est em directe dita illud Leuiti. xix. non decipiat vnusquisqz
proximu suu ergo des restituere vt di. rich. Inquadam qoe sua
quolibz suo szm arsten. isumma sua li. iij. ti. ij. ar. v. vbi sic
hbet **Q**u excessus notabiliter appareret manifeste ex pte emētis
sue sit vltimū dimidiū iustu pcy sue at tenet om̄s aut p̄ciuz
iustū supplē aut totū qd vltē sortē recipit restituere et dtractū
quitare **Q**u vō ē ex pte vendētis tenet vendens aut illd qd
vltē iustū p̄ciū recipit restituere et dtractū quitare aut dmittē
re emptā **N**ā in manu heredis illi2 qui emerat quousqz de re
empta sortē recepit vt qn p̄diū emerit ad vitā suā et morif
anq̄ sortē recepit hec rich. vt di. Arsten vñ et doctor sollēz
mis in. ij. suo quolibz. q. xv. vñ et si talitē d̄bentes p̄t neces
sitatē h̄ndi patā pecuniā illd ab inicio fecerūt n̄ spando emēs
tes min2 pcepturos si tñ d̄tingat illos ad mori et nō pape
Non video quo titulo naturalis iusticie p̄t venditor tenē qd
sup ē p̄ quo nichil dedit **h**ec ille **E**x quo igit iste q̄ bōa itenz
ione id ē nō intencōe auaricie et p̄ulsus necessitatē nec inten
cōe recipiēdi vel recipiēdi aliqd vltē iustū p̄ciū nō p̄t szm illū
doctore aliqd si sic d̄tingat vt dictuz est tenē quō tūc p̄t cum
d̄scia ille retinē aliqd p̄ quo nichil dedit q̄ intencōe decipiēz
di seu recipiēdi plusq̄ dedit et cā auaricie rē. **S**i vero nō
dū recepisti sortē tuā sz h̄es itencōz decipiēdi tūc purga d̄sci
enciā qz ē directe d̄t illd p̄ceptū negatiuū **N**ō decupiscas rem
p̄ri tui **N**ūc posses dicē quō purgā d̄sciaz **R**ūdet **S**alua ius
dicio meliori et i formacōe **R**euerendissimoz p̄m et doctoz
rū mḡroz ac suppositoꝝ hui2 sacri d̄sily **B**as. in synodo suo
legittime d̄gregati cuius fili2 vere obedie sp̄ existo vt michi
videf **S**i vis vitare scrupulū d̄scie tūc d̄b̄ntez tecū roga ut
refundet t̄ residuū sortis tue et quitare d̄tractū **S**i aut non
vult facē qz nō h̄z rē **T**ūc roga eū q̄tūs det t̄ instrumentū oī
anno quotā dandi pecunie t̄ et h̄edib2 tuis quousqz p̄solue
nt totā sortē tuā et nō vltē et sic null2 v̄m h̄ebit lucrū necqz
d̄apnū n̄ forte tu h̄ebis modicū d̄apm expectando pecuniam

e

cum qua forte interim lucrareris aliq̄d **S**z nō debes estima
re q̄ sit t̄ dāpnū expectare pecuniaz sz crede q̄ sit pena p̄cū
et mali intencōis tue zc̄ **¶** Querit̄. v. liceat emē reddit̄ ad
vitā ibi q̄ris quō debeas hoies expedire in casibz contractuz
empcōis et v̄dicōis p̄petue vel ad vitā vel cū pt̄ate reemp
cōis sup̄ hys pono t̄ aliquas conclusiōes **P**rima ē illa loq̄do i
ḡne zc̄. **E**mpcio reddituū quo ad p̄petuū p̄petualit̄ soluens
doz ē licita p̄bat̄ a priori et a posteriori **R** priori sic q̄n dat̄
t̄m pt̄ato et nō inueniat aliqua fraus int̄ ementē et vendē
tē et ē intencio recta exut̄qz p̄te ita breuit̄ q̄ szuat̄ mediū iu
sticie cōmutatiue iste cōtract̄ ē licit̄ sz hoc p̄t fieri i cōtractu
empcōis reddituū p̄petuoz ita q̄ oīa substancialia ad cōtra
ctū v̄m et iustū req̄sita obs̄uent̄ **V**n̄ si emo vnū agr̄ vel vi
neam aut pratu ad p̄petatē et vsuz meū p̄petuū p̄ me et h̄z
dibus meis pro iusto p̄cio oī anno h̄eo aliq̄ emolimenti ide
cōpensando vnū annū relinquo quare nō equalit̄ possiez emē
p̄pecunys reddit̄ pecuniaz p̄petue soluendarū super domo
agro pratis vineis et sic de silibz ita q̄ szuet̄ inter dantē et
accipientē seu ementē et vendentes **R** posteriori **A**rguit̄ sic
p̄ducēdo q̄ talis cōtract̄ ē licit̄ additis addendū **N**am sic
emunt̄ reddit̄ p̄petui p̄āmuersarys faciend̄ p̄ aiabz defū
ctoz cōstruunt̄ altaria monasteria eccie officia p̄dicacōis de
quibz docti et sancti viri viuūt et n̄ est versilē qz talia leua
rent si huiōi cōtract̄ corā et hoibz essent illiciti **I**te si essēt
illi simplici et v̄lr absqz aliqua accep̄cōe vel cuiuscuzqz con
dicōis apposicōe tūc om̄s emētes essent publice p̄dicand̄ et
essent reph̄endēdi et om̄s cōtract̄ tales essent irritandi seu
cassandi q̄d hoc essz aliud n̄ destrue cultū d̄mū in ecc̄ys mo
nasterys āmuersarys et om̄s illi q̄ emerūt peccauerint et cū
cōsenserūt cū p̄hibē potuissent et om̄s ad hec cōtinuātes tales
redditus leuādo mortalit̄ peccarēt **S**z absit q̄ talia cedā
tur et q̄ sancti viri tā defuncti q̄ viuētes sic illa querent̄ et
dampnent̄ spūales et seculares et q̄ hoies ad t̄m scandalū

ponant Sed hic sunt duo dubia **Primū** est **Quia** tu dicit in
 p̄bacōe conclusōis q̄n dat t̄m p̄tato **Quid** ē hoc v̄bigia ego
 volo emē vnū floz p̄petuū quot floz optz me dareq̄ sit t̄m
 p̄tanto hoc ē iustū p̄cū r̄ndeo q̄ hoc estuari d̄z a v̄ris p̄udē
 tibz et arcūspectus asidata qualitate loci seu regiōis et alias
 r̄u arcūstanciaz v̄bigia hic i heydberga ē asuetudo dare
 xx. floz. p̄ vno et estimat q̄ in isto loco t̄m valeāt xx floz.
 venditi vno floz. p̄petuis tempibz q̄tū michi et successoribz
 meis vtz vnū floz. et sic possibe est et b̄n stat id qd̄ hic hey
 delberge esset iustum precium alibi esset in iustum et quod
 alibi esset iustum hic esset in iustum et sic oportet arcum
 stācias pondare et credo q̄ nō sit d̄ necessitate sp̄ in talibz
 punctuale mediū q̄rē vel repire **Sicut** q̄ mensurat ḡna t̄tici
 i modio nō optz ip̄m ad hoc respicē qd̄ obsuet vt i vno ḡno
 plus nec minz mēsuret mēsurādo decē maldra vnū p̄ aliud
Sic etiaz mensurando. x. mensuras vini vt vna mensura vna
 gutta nec hēat plz vel minz ridiculosz eēt illd̄ sp̄ velle ob
 seruare et credē q̄ si nō obsuaret talit̄ q̄ exinde peccaret
Vex si hō exposito abstrahēt vnū granū t̄tici vel vnā gut
 tam vini q̄n t̄m credēt q̄ essz iusta mensura et sic defraudatz
 p̄ximū suū scient̄ ille peccaret qz auferret p̄rio suo suū p̄sers
 tum q̄n verisilr̄ credēt **Hoc** sibi nō placere **Sic** volo dicē de
 emp̄cōe vnū floz. p̄. xx. **Hic** heydberga qz talis estimatio
 hic punctualis vt isti xx flozem i vno obulo vel asse plz vel
 minz valeāt venditi q̄ vnū floz. p̄petualis ementi et ecōtra
Quis em̄ n̄ deus vel cui reuelasset illd̄ punctuale mediū p̄t
 in venire sic etiā in alyz tractibz q̄n vnū emit domū agrum
 vel vineā **Nō** optz ibi q̄rere mediū p̄ctuale qz forte impossi
 bile eēt repire **Scd̄a** dubitatio quare ponit̄ in p̄bacōe con
 clusōis et ē itencio r̄ctā nunq̄ possuz emē vnū equū dando
 t̄m p̄tanto **Ita** qz est iustū p̄cū et ē verus tractus non ob
 stante qz cū equo intēdo hos dep̄dari et equitare ad specta
 cula vel alia in honesta facē **R̄ndeo** qz qz i foro aie medicz

anime hēt cōsulere non solum quo ad exteriora sed etiam quo
ad interiora scz ad intencōz v̄bigrā **V**nus dat elemosinam
pp̄t deū alē pp̄t vanā glām vnus bñ agit et meritoz alē vero
male et de meritoz et ergo solet dici **Q**uicq̄ agit mundz
itencio iudicat oēs licet iforo extiori seu iudicō iudicet iste
tractus iustus et licit? qz nō ē hoīs in hoc respicere ad cor
seu cogitacōes tñ in foro aīe secus ē v̄bigrā **A**liqs emit pan
nū a venditore pannoz iste v̄ditor nō hz q̄rere nec q̄rit q̄
de panno velit facē licet itencio sua sit facē vestes ad pōm
pam vel dare alicui muliercule ad alliaendaz ad malū et sic
de alys v̄ dat tñ p̄tanto et tñ emens valde male facit iten
cōe **S**i īposito tu vis emē reddidit? p̄petuos vt oratus vane
cōsumēdo tu et fily tui nec delectent in mūdo sine iugo ade
sz spaciēt indelicys viuēdo cū filys dyaboli **I**sto mō si q̄s
piā filioz hoīm ad te veniet p̄r scz licitū sit michi emē reddi
tus p̄petuos potes et dēs inquire suā intencōz etiā dato q̄
velit dare iustū p̄cauz et si audieris deliramentū expte finis
seu itencōis tu q̄ locū dei tenes hēs iudicare sicuti scis deuz
velle et non ut carnalis hō sapet et diceret sciens q̄ fily hz
seculi prudētiores sunt filys lucis in gnacōe sua et q̄ prudēs
cia carnis mors ē apud deuz **E**t scire te volo q̄ i hoc scripto
meo volo speculatiue p̄cedē subtilibz argumtoz replicando
Sz plenissime merā seu purā ueritatē p̄t scio ponēdo et
vt cōfiteres i eo loco v̄ locū dei tenēt hēs expedire **S**implex
em̄ vetula hz cōfiteri fidei articlōs licet scolastice p̄cedendo
mille fieri p̄nt argute q̄ tñ in ch̄il valent in cōfessōe cōtra cre
ditā ueritatē **S**cōda cōclō **E**sto q̄ reddidit? p̄petui sint empti
p̄ iusto p̄cio ad diuinū cultū h̄ndū scz infundacōe altariū ec
clesiaz monasterioz amuersarioz officij p̄dicacōis nō ē lic
tū eos emē sub cōclōe reempcōis **H**oc ē dando libertatē v̄
ditōis et suis h̄dibz q̄ q̄ncūqz reddiderint pecuniā q̄ res
ceperūt q̄ tūc emptoz teneat illas recipe et cessare a p̄cep
tione cēsūū p̄bat cōtingeret fore q̄ alibi nō tam boni a nullis

dñiles census pñt inueniri et sic ex hoc dñim? cultus qui dz
 eē ppetuus in toto cessaret qz dei mister non hēent vñ viues
 rent cū spūalia sine tpalib? nō pñt subsistere. **T**ercia conclusio
 Si sortes emit ppetuos reddit? p se et suis hēdibus seu suc
 cessorib? et p iusto p̄cio licite p̄t facē grāz vēditori dando
 sibi volūtate reemendi qñ voluerit seu possz reemere et ita sa
 ne scribit in lris sup hoc affectis. **E**t facim? sibi talē grāz rē.
Ista dclō manifesta ē Nam si empco vni? floz. pro xx sit li
 cita. **H**ic beydelberg. et assunt ddcōes qñ in isto dtractu req
 runt. **Q**uare ego non possum iuri meo q? habeo in vno floz
 reno ppetuo leuando libere renūciare qz possem in toto sibi
 dare vel alteri illū floz. **S**z qñs a me so? vult vendere vnū
 floz platoni pro xx floz et non faceret n̄ sciret q? plato illāz
 grāz sibi facēt et cuemt etiā secū de illa reempcoe sibi facē
 da et plō libenci? hēet ppetue absqz apposicōie illi? ddcōis
 reempcois. **V**idēs tñ q? so? non alit vult facere añq? plō foz
 rū dmitteret pot? admitat illā ddcōez an hoc sit licitū rñ
 deo q? so? licite p̄t sibi petere fieri illā grāciā et plō licite p̄t
 facē si nō exauaricia moueat vel alia itencōe in iusta et licz
 expte plōnis sit aliqd̄ ibi in volūtary qz libenci? hēet ddcōe
 nō apposita tñ hoc exse non viciat dtractū sic ego volēs eme
 re vnū equū libenci? dare pro eo xx floz quā xxx h̄ vēditor
 non vult alit facere. **Q**uarta dclō Si xx floz sint iustū p̄ciū
 pro vno floz ppetuali et si p̄t illā grām faciendā scz dando
 facultatē reemendi def̄ min? vbigra xvj vel xvij. iste dtrac
 tus illicit? ē et sapit spēm vsurarie inq̄tatis recte sic vende
 rem ē vnū maldroz siliginis pro vno floz qd̄ nō valz n̄ medi
 um floz et p̄t hoc ē carius vendo qz dēo tibi expectare ad
 integz vel mediū annū certū ē q? hoc ē illicitū. **P**ro quo em̄
 das michi mediū floz n̄ proexpectacōe et ita facit vn? iude?
 qui cedit ē vnū floz et in septimana dēs pro huiōi expecta
 cione vel dcessiōe dare vnū vel duos denarios. **S**ed dicunt
 tales emptores volo sibi gratis facere illā grām vel vēditor

bladi vel panm et sic de alyis quare deberē sibi gratis expec
tare tanto tpe **I**sti nō actendūt legē equitatis nat e pmo le
legē diuinā q̄ dicit mutuū date nichil ī spantes et illō mchz
il facias alii qd̄ tibi mīme fieri vis **S**ic tu grauens primum
tuū cui teneris s̄m legē nat e et diuinā succurre **S**i nō vis
sibi facē grāz ad mīm? noli ipm̄ ḡuare et sic discret? ofessor
q̄ didicit cōem et rōnalē cursuz p̄rie sciens qd̄ sit iustū p̄cauz
et audiēs mioracōz p̄cy p̄t istas dōcōes appositas hz infoz
mare ofitentē vt se cōformet iusticie et reformet et refūd? v̄
iuste ablatū et d̄ponat ḡuamē xp̄i sui et sit sibi carior aīa sua
quā ista caduca et trena bōa ne sint sibi occasio etne damp
nacōis **E**xistis sequit. v. dclō q̄ om̄s illi d̄tra ct? sunt illiciti
hic beydelberge q̄bus em̄t vna lib. hallis p̄ r lib. vel vnus
floy p̄ r floy sub dōcōe reemendi et ē vsuraria iniquitas **V**t
quicqd̄ ē leuatū d̄z cōputari in sortē. et cū hoc p̄nā ē in iun
genda emptori aut ei q̄ leuaui p̄z q̄ r floy dicunt hic bey
delberge iustū p̄cū p̄ vno floy **Q**ut r lib. p̄ vna lib. et quic
q̄o mīm? daf p̄t dōcōz appositā de posse reemē ē iniquū vt
p̄z exdictis ī p̄cedenti dclōe **E**t ita si emas vnā lib. p̄ r et cu
pis reemē p̄nūc et leuasti p̄ r ānos dēs cessare **I**tē si leuasti
p̄ r ānos dēs duas lib. refundē et p̄ p̄petrato scelē dolo
re et p̄niam agere et ita hoīes sunt ī formādi et ē publice d̄t
illos d̄ct? p̄dicandō vñ d̄tigit q̄ aliqs angariat h̄e pecūias
quacūqz ex cā et vadit ad diuites petēs mutuū ille nō vult
sibi d̄cedē paup̄ dicit ematis sup̄ domo mea vel agro aut viz
neā orto vel prato vnā lib. hal. et detis michi r lib. et omni
āno reddā vnā ita q̄ q̄n reddidero r lib. sum libē ex quo r li
bre nō sunt iustū p̄cū sequit q̄ d̄tract? ē illicit? **I**tē licz m̄
terferat ille t̄mīm? emē vel vendere t̄n nō ē emp̄cō et ē soluz
palliatio exp̄sse noīs vsura **P**ro vj dclōe dubitat mod? in p̄
tibus istis q̄ p̄curatores sc̄tōz ita noīant **I**sti q̄ leuant ob
latōes sanctis datas et ouertē h̄nt ad vsum eccie vel fabricā
vel alterius commodi in honorē talis uel talis sancti accidit

31

verbigra q̄ h̄nt xl lib. hal. **V**enit paup̄ et dicit illis p̄curas
toribus **D**ate michi xl lib. hal. et oī āno dabo vobis iij. li.
tanq̄ census de istis xl. tā diu donec reddā simul integliter
psoluēdo xl. lib. **T**ūc ista p̄cura sic faciūt vertendo istas xl
lib. hal. ī modū eccie emēdo luīaria vel libros et huiōi vel
tā diu ogregāt tales pecumas quas census vocāt donec cuz
capitali sumā erit tanta sumā q̄ ī p̄petuū b̄nficiū p̄nt fundas
re sicut sepe fit et factū est **I**n hoc sit licitū **R**ūdeo p̄serta
conclusione q̄ ille contractus simpliit ē illicitus ut patet ex
ocloē p̄cedēti nec ex hoc iustificat q̄ pecuma vertit ī eccie
utilitatē q̄ nō placēt deo tales māmone imq̄tatis **E**t dico
vlterius q̄ sunc atis istis alia lib̄ de talib̄ pecunys si scirent
tur ista aquib̄ talis receptō facta ē d̄rent execrari et pecu
me restitui si supessent quib̄ cōpeteret restitutio fienda **E**t
ī hoc videāt sac̄dotes vel alij clerici quō vtant̄ istis b̄nficijs
de talib̄ vsuris fūdatis q̄ merito d̄nt sibi facē sc̄ciaz sicut
alij hoīes rōe vtentes q̄n de vsurarys bonis viuūt scient̄ nisi
in dultū esset q̄n nō posset fieri restitutio **P**ro vij. ocloē du
bitat̄ **C**iuitas heydelbergenz obligat̄ michi ī mille floz et
petit a me q̄ p̄mittā solucōz stare et oī āno q̄diu nō solue
rit michi integre mille floz. vult dare michi centū floz. tāq̄
censum de mille floz. quos tenet solue et nos faciam̄ pactū
in simul et placet michi q̄ ita fiat q̄rit̄ an sit contractus licit̄
Rūdeo q̄ n̄ sit iusta emp̄cō et iustū p̄ciū iuxta mentē prime
ocloīs et etiā t̄cie et non inueniat fraus nec auaricie stimu
lans intencō recta rē **T**ūc ē licitū q̄ tūc datur tm̄ p̄tanto et
et vtrobiq̄ fit translatio vā d̄ni **S**i aut̄ nō est contractus iuste
emp̄cōis et vendicōis quū solū hēat nom̄ s̄ ī veritate occl
sio et solū p̄ expectacōne dant̄ .100. floz et q̄ ille mutuans
expectat et tacet a repetitōe vel saltis renūciat iuri suo repe
tendo p̄ .100. floz. ānuis et tā diu donec psaluāf mille floz
Dico q̄ simpliat̄ ē vsura quicq̄d inde leuat̄ **E**tia si de mille
floz nō daret̄ n̄ vnus floz in anno p̄mo n̄ vnic̄ obulus **E**t

tñ mille floz sunt ita vtiles ciuitati h2 heydel. et amplius qñ
sunt. 100. flozem et t plus profunt. 100. floz qui ide dantur
qñ si h2es mille floz **I**git videt qñ tract2 sit licit2 qz nulle
pti nocu2 s3 vtriqz pficu2 **R**ñdeo nō sequit tract2 ille est
licitus qz neutra pñ ē nocu2 s3 vtrqz vtalis qz etiā requirit
equalitas mē datū et acceptū et qñ aliqñ vendit hoc qd est
ab eo vendibile s3 vsurari2 vedit tps qd nō h3 vendē qz per
pectacōe caput pecūias **P**ro viij dclōe dubitat **E**t ponat ca
sus qñ ego vendā t domū meā ptreētis floz et etiā valeat
ccc. floz et aductū ē qñ dēas eos m solue infra primū ānum
qd si nō feceris dēs michi dare. l. floz hoc est de centū. v.
Quero. v. hoc sit licitū **R**ñdo ponē octauā dclōz qñ si i āno
aliūde h2ez. cccc. floz de demo mea tūc licite possuz cape
imīneat piculū domū medio tpe qñ ego habeā illō piculuz
vbigra cōburat dñs tūc dāpnū dz eē meū **R**ñ ē qz prius fuit
sti m tali piculo añ vendicōz et apt hoc accipis .l. floz locā
do vñ domū et etiā qñ dom2 de die m diē indiget reforma
tione s3 si nō submittā me tali piculo videt michi qñ sit vsura
et qñ illos. l. floz leuē de tcentis rōe expectacōis ac si aliūz
de acsissem sibi. ccc. floz et leuarē ānuatum inde. l. **I**tem
iū hoc arguit ego vendo t vñū pratū p ccc floz quos dēs
m solue infra annū qd si nō fecis ego leuabo femū qd crescet
videt michi hoc licitū et debite dclōis apposicō qz si modi
cū crescat modicū dabit **S**i multū multuz qz nichil rōnabiliē
videt ex hoc qñ pprietas et dñium vident sub dclōe trāsla
ta m aliū videlicz si et iquantū ddeat michi tricētos flo. et
cū hoc submitto me piculo et expēsis **S**ecus est si alē fecissz
expensas et ego leuarē fructus tūc est m iustū **P**ro ix dclōe
dubi. **E**t ponat cāus talis **D**ñs dux ludevuic2 dom2 h2 opz
pidi heydel. idigz pecunys et tdit i pign2. 16. **M**iliti ditissi
mo **H**eydelberge qñ dat duci ludevuico mille flo. **E**t. b. mis
les accipit adse heydelbergā et h3 clauēs portaz qñ cedūt tā
m scuris quā vngeltē i decimis de iuris dclōib2 et breuiter

quicquid dux luduic2 aduenit de heydelberga et suis attine
 cys leuare hoc s. b. militi ccedit ta diu donec mille flo. p. sol
 uant rindeo si. b. miles heat defendere oppidu heydelberg
 et face expesas et labores et pone se in piculo et isti puen
 tus quos anue leuat equiualer istis iux estimacoez **Dico** p. p
 ocloe q. e. licitu si no habeat respct2 ad pecuniaz ccessioez
 q. r. o. e. ccessiois. b. miles aliunde desuit subeudo talia onera
 et q. non nimis excessiue gnet ducē luduicū aliunde apperz
 mequalitas et foret illicitū **Et** hic discret2 ccessor d. diligē
 ter et bn i vestigare q. q. tū quare et iformare eū qui impig
 nus accipit oppiduz villā vel castz p. dia vineas agros et sic
 de alps qualiter ille ctract2 sit factus et proquo dant sibi red
 ditus puent2 pensioes et quib2 piculis submiserūt an rōna
 ccessiois leuet talia tūc ē vsuraria impietas et cū iā illd ē val
 de cōc int nobiles et surda auere transeūt quo emittāt val
 de gue pctm vsure **Un2** em iude2 capit vnū denariū p. cces
 sione vn2 florem p. septimanā et repiunt aliq. q. r. o. e. talis cō
 ccessiois pro vno flo. r. n. debūt i vna septimana p. dñ. ita q. oī
 āno decētus flo. leuāt xx vel xxx flo. et ē maxia vsura. quare
 tales vt saluet aīas suas sunt de restitucōe informādi si pnt
 hā qbus ē restitucio facienda aut alia pctā sua p. eleōsinas
 et p. pa opa redimē **Quid** em proderit hoī si totū mūdū lucz
 ref. et aīe sue decremētū paciat **Videāt** insup filij et hēdes
 q. bona sic male acq. sita submtrāt quo sūt male fidei posses
 sores vt talia bona n. sint eis sicut suis p. decessorib2 occasio
 dāpnacois et de istis hnt diligent iuestigare q. ignorantia
 non excusat eos a pctō **Alius** cāus ē soz ē paup. mercator et
 vadit ad platonē diuitē rogans eū vt cōcedat sibi 100 floz
 cū quib2 ipse soz vult negociari et quicquid lucratur fuerit dar
 bit dimidiū lucrū plōm ita cum si pdiderit ipse plō dimidiū
 dāpnū portabit ita breuit q. plato d. fortune lucrū vel dāpnū
 recte sicut soz submitta **An** hoc sit plōm licitū **Si** em soz spo
 lietur iā plō pdidit. l. flo. vel si aliunde negociando dāpnū

incurrat illi? dampni plato medietate portabit. Et videtur michi p decia dcloe q7 simplz vt caus pponit illa ouencio e li-
cita ex pte plonis Et ro qz soz hz labores et fatigacoēs et ex-
posuit se maiori piculo qua plo qz piculo dāpnificacois quo
ad pdicōz Itē piculo maris latronū et multoz aliorū ergo
p istis dz sibi fieri aliqualis refusio poito eē q7 cū illis c flo.
vel lucrēf Si dicit q7 hoc n̄ sufficit qz p hoc nō ē satisfactū
labori soz et fatigacoib? et tu es forte i domo tua et q̄scis
nec es sub sole ardore imbre. piculis et alyp i comodis sic soz
sz sec? eēt si ouemres secū siue lucraf soz siue pdat tu cū vis
sibi plaborib? suis dare aliqd ad recōpensaz qd rōnale fue-
rit sz tot et tātis piculis et alyp i comodis Ali? cas? ē iob.
ē paup et venit ad petz petēs ab eo ut dcedat sibi x flo. pe-
trus di. n̄ hēo pecuias sz vina Si vis a me emē vnū plaustrū
vini et dat sibi vnū plaustrū vini pro decē flo. et dicit petr?
ad iobēz ecce illud plaustrū vini ē mō tuū vis michi reuēdē
et dabo t̄ p̄mptā pecuniā **J**ob. necitate artat? et āgar. at?
di. placz et reuēdit sibi plaustrū vini i eod loco manēs p sex
aut viij flo. quos pe. statū sibi reddit Et ita **J**o. obligat̄ pe-
tro in x floz rōe p̄ie vendicōis facte An hoc sit licitū **D**ico
p ix dclōe q7 iste dtract? ē plus q7 iniqu? qz cogit̄ iob. emē
vinū adplacitū pet̄ cogētis et cogit̄ statū reuēdē i eod loco
p̄miori p̄cio et i quo ē mutacō sc̄tā q7 vinū qd statū an̄ valuit
x flo. et tā subito nō valz n̄ sex vel octo et tales pessimi vsu-
rari iudeis i hoc detiores iducēdi p̄mo cogendi sunt ad re-
stitutōz et cū hoc ptali nephanda p̄petracōe ē eis p̄nia salu-
taris i iungenda **Q**uerit̄ p̄xi dclōe si licz emē reddit? ad vi-
tā m̄deo q7 ē cas? dabilis vel sunt cas? dabiles in quo vel i
quib? ē illicitū ita q7 vni p̄sone et quo ad suā itencōz ē licitū
et alī p̄sone vel quo ad suā itencōz ē illicitū et ergo silr̄ m̄dē
sic vel nō **N**ō ē cautū eo q7 in talib? p̄actis idiffinita cōir-
accipit̄ p̄ vli qz si dicēs ita ē licitū **P**ossz credi q7 oib? esset
licitū vel iquocūqz cāu **S**i di. q7 nō possz credi q7 nulli esset

licitū vel ī nullo cāu qđ non est v̄m. **V**idetur itaq; michi qđ h̄
 iob. sit valde et p̄diues potens se bñ iuuare cū licitis labori
 bus ad t̄nseundē h̄ac mortalē vitā emat reddit? ad vitā suā
 am quasi diffides de dei prouidētia vel ut possit sine labore
 ocari et tñ h̄re satis exp̄uisiōe reddituū qđ ē illicitū sibi emē
 reddit? ad vitā suā qđ hō nascit̄ ad laborē sic auis ad volādō
 et militia ē vita hoīs sup̄ iras et ē supflua sollicitudo qđ re
 pbat dñs. d. **N**olite solliciti eē r̄c **I**tē si sis diues ecciastic? et
 satis hēs de bonis eccie r̄c et emis et reddit? ad vitā est
 illicitū **I**tē si sis diues laycus et hēs filios et tu emis filijs
 tuis reddit? ad vitā exp̄s̄e uel implicite vel eēncialit̄ inten
 dens eos a laborib? et iugo filijs ad e p̄c̄s̄is eripe vt ociosi
 t̄nseant et voluptuose viuāt sic p̄lex qđ sit ī magnis et opu
 lentis cuilib? quo ad ciues vel burgenes et eorū filios qui
 de talib? redditib? ad vitā viuūt p̄p̄ose luxuriose dissolu
 te et ociose et p̄entes ipsorū vel aīa m̄mia sollicitudie p̄ suis
 filijs celātes et mō carnali amore eos diligētes nō p̄curauē
 nō vsq; quaq; flagellū dei et v̄ndictā euadēt r̄c **A**lius cas? ē
 nā ē valde cōe hic ī p̄tib? **V**bi sunt creūta v̄inoz qđ pe
 trus vince cultoz vadit ad iobēz diuitē ēca festū natiuitatis
 xp̄i aut pasce aut pentheco. aut alio tpe lōge añ autumpnū
 et petit sibi dcedi pecūias sup̄ v̄ina a iobē leuandas **N**ō ve
 mēte autūpno. ueniūt pe. et iob. et cōputāt pe. leuauit ī
 rōe mutuū a iobē. xxx. flo. et capit tria plaustra v̄inū qđ bñ vā
 lent pro tūc. xxxvj. floz **S**ed iob. vult h̄re p̄ xxx flo. rōe cō
 cessiōis **E**t breuīt si paul? veniret et vellet v̄ina emē ip̄e nō
 possit remissū emē qđ pro xxxvj. floz q̄uis iob. hēat pro xxx
 qđ diuān dcessit petro pecūias an illō sit licitū **E**t pono r̄ij
 dclōz qđ sic casus sonat ē simpl̄ r̄ illicituz et ē manifesta vsura
Si q̄s vendēt pannū aut blada carius qñ non dat̄ prompta
 pecūia **A**lius casus iob. diues qđ h̄z multa blada vel frum̄ta
 ī messe qñ cōit̄ sunt ī bono foro dcedit petro x vel .c. malora
 s. ligimis silē sub illa d̄ccōne qđ ēca festū pasce qñ cōiter sunt

cariora dicitur ipse pe. reddere malorum pro malorum vel saltim dare tantum
de pecunia quantum pro tunc valebat Item aliqui apponunt illam aditionem
verbigram Job. dicit ecce cedo tibi unum malorum et tu pe. da
bis michi unum malorum circa festum pasce aut tantum de pecunia quantum
tunc valz iforo ita tamen quod in parte mea est acceperit malorum vel pec
cuniam an hoc sit licitum Dico proinde. dicitur quod illicitum est. et est
sensus usure valet enim tamen sic si dicerentur Ecce in messe cedo tibi
medium florenz ut circa festum pasce des michi plus Item aliqui peyo
res usurarij faciunt sic quod ad veniente pasce dicunt ego nolo
blada sed pecunias et pauper non habet solvere et nec vinum nec relinquunt
et permittunt sic stare usque ad messes iterum redigunt pecunias in
blada circa festum pasce unum malorum solvit unum florenz. pro isto flo.
petit duo mal. in messe et forte iterum permittit ista duo mal. sta
re usque ad sequens pasca quando frumenta iterum sunt cariora et valent
forte duo malora duos florenz. et ita dicitur pro aduultum Alii casus
iob. est diues et habet vaccas quas dedit pauperibus pro medio vitu
tulo inde proventuro et pro uno malora siliginis Hoc est de qualibet
bet vacca tamen et iob. stabit in principio si vacca moriatur aut a rap
toribus vel lupo capiatur et isti pauperes nutriunt se de vacca quo
ad lac caseum butirum etc An hoc sit licitum Ibi dico pro dicitur
quod non aliud indecens inueniat vel assit sed sic casus proponit illud est
licitum Non quod vacca est mea et cedo tibi sic dederent tibi domum meam
pro qua postula est iustum locagium factum non minus quod tunc non vi
deo diuersitatem in occasione vacce vel potius locacione quam in lo
cacione domus mee quam si combureret aut destrueret ego essem so
lus in dampno quam saltim non pro inhabitatore combureret Hoc est
quam in habitas non esset in causa combustionis ipse non portaret dampnum
si autem esset in causa tunc aliquid esset et ita si petrus cui locauit vaccam
sit negligens circa eam quod moriatur vel a lupis rapiatur ipse tenet
eam solvere Item pro prima dicitur dubitatur. Vt licitum sit aggrega
re blada vna ligna fenem et silia et suare illa ea intentione
ut quando sunt in caro foro quod tunc ipsarum rerum possessor eas vendat
et lucretur Si dixeris scilicet illicitum esse simpliciter tunc penes te

20.

ementes pullos aucos poma sal pisa caseos oua farina et si-
milia sp peccaret qd falsuz e qz in coitatibz tales hoies sut
necessary sic et panmide et insutores **I**te non ois ho pt in
autupno tm de vino vna vice sibi copare qz sibi ptotu annu
sufficiat **N**ec i messe tm d bladis **I**git in re publica necesse
e vt aliqui vendat talia vel ingrosso vel i duallu indigentibus
Et quare no possent vende cari qz ipsi emerit ppt labo-
res curas et picula q tpe medio sustinuerit **P**uta si vinum ef-
fluxisset **S**i putruisset si mures et glires blada deuorassent
Si ignis cobussisset et sic de alys piculis **V**ertm hec intens-
coes hoim sunt examinade na si quis desideret seu vellet qz
vnus modius frumti qz emit p vno floreno ad tanta karistia
venit qz valet xxxvj. floz etiam si paupes drent mori fame
vel si aliqui diuites tantum emerent de vinis et frumtis qz
ex hoc fieret accntalis caristia ex eoꝝ empcoe et detencione
procul dubio foret illicitu et procedet ex radice auaricie et
in ordiata cupiditate et eet rephensibile sicut ecouerso eet
meretoriu et laudabile qz aliqs diues versilr pcognoscens
futura fame ogregaret multa blada vt paupibz in opia pres-
sis ne fame morerent succurreret aut gtis dando aut aliunde
remisse vendendo paupes no guando **Q**uis em vellet dice
qz in nullo cau illicitu esset prefata bona et silia cōgregare
Quis econt vellet dice saltē rōnabiliē qz in oi cau et cuilibz
licitu eet **E**t dz cuilibz ppt sacdotes q no dnt esse caupones
seu mercatores emedo talia et reseruando vt inde ditentur
Manifestu nanqz e ex hystoria gen. qz ioseph vir deo carus
sanctus in domo pharaonis pscus future famis septē annis
durature fecit prouisiōz singula horrea replēdo ex quo mltas
gentes fecit regi egypti subiectas et tributarias vrgente pe-
nuria eos compellente.

Deo gratias.

